HOFFMAN CONTEMPORAN

✵

Sorin Titel

LUNGA CĂLĂTORIE A PRIZONIERULUI

Editura Hoffman

DTP: Hoffman Design
Coperta: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Corectura: Alexandru-Ioan Enache
Pe copertă: Sorin Ilfoveanu

Mulțumim doamnei Ligia Brânzănescu pentru permisiunea și ajutorul acordat la editarea operei fratelui domniei sale

©Editura Hoffman, 2019, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL
Fax: 0249 460 218
Tel: 0740.984.910
www.EdituraHoffman.com
www.EdituraHoffman.ro
www.LibrariaHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TITEL, SORIN
Lunga călătorie a prizonierului / Sorin Titel. -
Caracal: Editura Hoffman, 2019
ISBN 978-606-46-0798-0

821.135.1

...Lucește pe centri
O stea călătorului

M. EMINESCU, *Colinde, colinde*

I

Traversară împreună piața pustie a orașului venind din partea stângă a ei, de după magherniţele pe jumătate demolate; înaintară aşa până ajunseră în centru, acolo unde cutiile goale de conserve şi merele putrede erau împrăştiate peste tot, se opriră câteva minute, el, prizonierul, rămânând în urmă, sforţându-se să surâdă, să ridice privirea cu strâmbătura aceea care ar putea aduce foarte bine cu un surâs spre un anumit geam, faţa lui, deodată încreţită din cauza efortului, semănând cu a unui clovn, împietrită într-o grimasă ridicolă, simţind lacrimile venindu-i în gât, scuipă, lacrimile îi veniră în gură şi atunci ridică mâinile legate deasupra capului, într-un fel de gest jalnic de adio, aducând mai degrabă cu salutul unui boxer în arenă, plecă, de data asta el cu câţiva paşi devansându-i, încât puteau acum să-i vadă gâtul subţire, urechile cam clăpăuge, umerii strâmţi în cămaşa decolorată, mergea deci înaintea lor, împiedicându-se, ei îl urmau fără să-şi vorbească, apoi urcară în maşină, o maşină pe care o cunoştea foarte bine, şi acolo, în stânga lui, alăptându-şi copilul, femeia pe care la început n-o recunoscu, o femeie surâzătoare, puţin

indolenta, urmărindu-şi cu nepăsare pruncul adormit – i se juca cu sânul prin somn o femeie deci care nu făcu nici o mişcare ca să-i dea de înţeles că l-ar fi recunoscut, zâmbind doar în continuare, indiferentă, iar ceilalţi porniră maşina, simţea arma bărbatului din stânga lui sprijinită de coapsa lui deodată crispată, în contact cu fierul rece al armei, în vreme ce de cealaltă parte femeia scoase cu gesturi leneşe sfârcul sânului din gura copilului şi el îi şopti atunci, încet, ca celălalt să nu-l audă: „Maria", spuse el, „Maria"..., ea însă rămase mai departe nemişcată, de parcă vorbele n-ar fi avut cum să ajungă până la ea, îşi acoperi doar sânul cu mâna dreaptă, şi în faţa indiferenţei ei, el rămase năuc, se aplecă spre ea, căutându-i pe faţă un mic semn de înţelegere, de recunoaştere tacită, îi văzu lacrimile muindu-i stratul gros de pudră de pe obraz, lacrimile care i se opreau în colţul gurii, se retrase speriat, sperând că ceilalţi n-au cum să-i vadă lacrimile, făcu un mic semn prin care vru să-i arate că a înţeles totul, ca apoi să coboare din nou, femeia rămânând în maşină, pruncul mişcându-se prin somn...

Cel mai greu le era să pătrundă în marile hoteluri, în care, în ciuda banilor şi a recomandărilor, accesul le era întotdeauna interzis. Portarii se uitau cu neîncredere şi scârbă la prizonier, îi priveau lanţurile de la mâini, dădeau semnificativ din cap, luau o mină impasibilă şi le închideau întotdeauna uşa în nas. „Avem bani, plătim, spuneau ei, ce aveţi cu noi, hotelul e deschis pentru toată lumea." „Nu însă pentru puşcăriaşi", replicau portarii şi-i priveau de sus cu un imens dispreţ. „Noi nu suntem puşcăriaşi", spuneau ei revoltaţi la culme. „Cine se aseamănă se adună, spuneau

portarii, rânjind cu gura până la urechi. Vreți să nu ne mai deschidă nimeni ușa hotelului, să dăm faliment?" În primele săptămâni, în astfel de cazuri, îl lăsau pe prizonier să doarmă în subsolurile hotelurilor – plătind mită reușeau să obțină acest lucru de la portari – și ei își luau o cameră de obicei la ultimul etaj, pentru ca diferența dintre ei și un deținut să fie cât mai evidentă. Prizonierul rămânea deci acolo, în subsol, tremurând de frig. Din cauza frigului nu putea să doarmă, ieșea în curtea interioară care, la majoritatea hotelurilor, era întotdeauna pustie, și privind ferestrele cu luminile stinse rămânea afară până în zori, Într-una din nopți se plictisi totuși să stea în curte și trecând pe lângă lăzile care erau depozitate acolo, una peste alta, intră în coridorul lung și întunecos, care ducea probabil spre odăile personalului de la hotel. La celălalt capăt al coridorului era cineva care fuma, cineva ascuns în întuneric, căruia nu i se vedea decât focul de la țigară. „E-n regulă, spuse vocea celui cu țigara, poți intra în bucătărie și să te încălzești cât vrei." După glas, cel care vorbea părea a fi foarte tânăr. El auzi probabil zăngănitul lanțurilor – la cea mai mică mișcare a prizonierului acestea făceau un zgomot cu totul neplăcut – și-l întrebă pe cel cu lanțuri la mâini dacă e de multă vreme închis și de ce, cu o voce senină și caldă, încât captivul nu avu nici o clipă impresia neplăcută că e descusut.

— O greșeală, o mică greșeală, spuse prizonierul.

Celălalt îi aprinse o țigară și i-o vârî în gură.

— Te cred, spuse vocea din întuneric, am avut și eu un frate care... mai spuse el, apoi se opri deodată și fraza neterminată îl făcu pe prizonier să simtă mai intens liniștea din jur.

Rămaseră o vreme aşa, fără să scoată o vorbă, apoi prizonierul spuse din nou: „Se întâmplă", şi din nou se aşternu liniştea.

— Poţi să le spui de o mie de ori că eşti nevinovat, că ei tot nu te cred, spuse după un timp tânărul. La proces pun martori falşi care să jure strâmb, nu ştiu eu, adăugă el şi între timp ţigara i se terminase, aşa încât doar vocea i se auzea venind din întuneric.

Apoi, aceeaşi voce spuse în şoaptă:

— Ai să le spui despre mine celorlalţi?

— Am să le spun, spuse prizonierul.

— Tot adevărul? întrebă vocea.

— Da, tot adevărul, spuse prizonierul.

— Dacă vrei, schimbăm, spuse vocea. Rămâi tu aici şi trec eu în locul tău.

— Nu pot, spuse prizonierul, sunt prizonierul lor.

— E posibil ca la mijloc să fie o confuzie, spuse vocea.

— Poate că paznicii mei... adăugă prizonierul şi se opri.

— Cei cu paznicii? întrebă tânărul.

— Acum am să plec, spuse prizonierul.

— Bine, spuse celălalt şi paşii lui se auziră îndepărtându-se prin întuneric. Se opri la celălalt capăt al coridorului, deschise uşa care se găsea acolo şi pentru o clipă prizonierul putu să-i vadă silueta subţire. Era cea a unui om tânăr, aşa cum bănuise. Apoi uşa se închise şi prizonierul rămase singur în coridorul întunecos. Îşi fumă pană la capăt ţigara, iar după aceea ieşi în noaptea îngheţată de afară.

Dimineaţa plecară din nou: prizonierul la mijloc, cei doi bărbaţi la stânga şi la dreapta lui, trecură prin oraşul pustiu la acel ceas al nopţii. Din când în când, câte o maşină,

neagră și lungă, străbătea, alunecând parcă, orașul. Se treziră în plin câmp și acolo simțiră cu mai multă putere frigul. Vântul înghețat și rece le biciuia obrazul și mai era și zăpada, subțire și fină, de parcă ar fi fost sticlă pisată, care ii plesnea peste ochi.

Fluviul era învăluit într-o ceață ușoară, care se târa pe suprafața lui tulbure, și bătrânul barcagiu, cu barba lui roșcată și cu ochiul lui de sticlă mare și holbat, îl privi cam ironic, poate chiar cu o anumită răutate, în vreme ce-i întrebă dacă vor într-adevăr să treacă dincolo. Îi dădură fiecare câte un bănuț, singura lor avere, și o secundă bănuții se odihniră în palma zbârcită a barcagiului, o palmă uriașă, brăzdată toată, cu degete scurte și butucănoase, cu unghii nu tocmai curate. Când se uitară mai bine văzură că degetul mic de la mâna stângă îi lipsea barcagiului, mai bine zis era retezat la jumătate, iar unghia de la degetul arătător, al aceleiași mâini, era neagră și putrezită. Le zâmbi larg, cu gura lui știrbă, apoi aruncă bănuții în aer, îi privi cum lucesc în lumina gălbuie a dimineții, râse din nou și bănuții dispărură în buzunarele lui soioase.

Când plecară, descoperiră că nu erau singuri, cu ei mai era o femeie întoarsă cu spatele. Barcagiul îi întrebă dacă merg de mult pentru că după înfățișare păreau a fi foarte obosiți și se uită ironic la fața lor suptă și nerasă, la ochii lor cu pleoapele umflate de oboseală.

Mai ales el, prizonierul, așa se întâmpla întotdeauna, trezi neîncrederea bătrânului. Sub privirile barcagiului, captivul se fâstâci și de emoție nu mai știa ce să facă cu mâinile pentru că acesta se uita cu repulsie și dispreț la rănile făcute de lanțurile cu care era legat. „Dacă știam că

aveți un pușcăriaș cu voi, nu vă treceam, spuse barcagiul. Greu se mai ține pe picioare", adăugă el, batjocoritor, „acuși își dă duhul".

Abia la vorbele acestea ale bătrânului, spuse cu o voce hârșită și aproape cu răutate, femeia, care stătuse tot timpul cu spatele, se întoarse și-l privi pe prizonier cu ochii ei mari și blânzi. Îi cercetă cu o milă nespusă rănile de la mâini și picioarele degerate și-i dădură chiar lacrimile, lacrimi pe care le lăsă să cadă fără să și le șteargă. Atunci, prizonierul o recunoscu: îmbătrânise între timp, se schimbase; în jurul ochilor îi apăruseră câteva riduri, părul la tâmple îi era cărunt, se îngrășase puțin. Avea acum un corp robust, de țărancă obișnuită cu muncile câmpului și cu greutățile și poate că înfățișarea asta i-o da și basmaua cu care era legată, în față, ca țărăncile. El o recunoscu deci, vru să-i spună numele, ea însă își duse degetul la buze, dorind să arate prin gestul ăsta al ei că mult mai bine ar fi să tacă. O ascultă și rămase mut, privind-o doar cu o mare bucurie. Apoi, femeia se întoarse și începu să privească în josul râului, la apa tulbure și murdară, încrețită de vântul rece aJ toamnei. Merseră așa vreme îndelungată, uimiți că țărmul în loc să se apropie se îndepărta parcă din ce în ce mai mult. Se lăsă noaptea și ei continuată să meargă, o noapte groasă și grea, care îl ferea pe prizonier de privirile rele ale barcagiului. De pe celălalt țărm izbucniră pe neașteptate niște jeturi de lumină, care sfâșiară întunericul, descoperind, în fâșii lungi, apa murdară și pustie. Lumina aceea, care căuta neobosită, retrăgându-se câteodată, ca apoi să izbucnească din nou, îi arătă prizonierului marea singurătate care domnea în jur, singurătatea fluviului și a țărmului. „Ne caută, spuse barcagiul. Ăștia nu se astâmpără până nu ne găsesc", adăugă

el, căutând parcă să se ascundă în spatele prizonierului. „Cine ne caută?" întrebă prizonierul. „Cine să ne caute, făcu uimit barcagiul. Ei ne caută", spuse el şi începu să râdă, accentuând intenţionat pe cuvântul ei. „Care ei? întrebă prizonierul. „Cum care ei?" făcu barcagiul şi râse din nou. „Ştii tu care" spuse el, şi făcu mustrător cu degetul către prizonier. „Maică", şopti atunci prizonierul adresându-se femeii, dar femeia nu se întoarse. „Maică", mai spuse încă o dată prizonierul, profitând de neatenţia celorlalţi, „maică, mă auzi?" spuse el, aplecându-se spre ea, şoptindu-i în ureche. „Lasă"... spuse femeia, şi prizonierul aşteptă să continue, dar, spre uimirea lui, femeia se opri deodată, de parcă i-ar fi fost teamă şi toate insistenţele lui fură zadarnice. „Contrabandă cu ce?" întrebă prizonierul. „Cu voi", spuse barcagiul şi râse din nou. După ce ajunseră pe ţărm, femeia plecă fără să le spună un singur cuvânt de despărţire. Hotărâră să doarmă pe ţărmul pustiu al fluviului, a cărui apă tulbure o auzea curgând domoală prin întuneric şi cel dintâi care adormi fu prizonierul, legănat de cântecul monoton al râului. Apoi adormiră şi însoţitorii, prăvăliţi într-o rână. Dimineaţa, primul se trezi tot prizonierul, apoi se treziră şi ceilalţi, simţind cum frigul umed al zilei de toamnă le pătrunde în suflet. Se treziră cu picioarele anchilozate de umezeală şi, căscând cu gura până ia urechi, priviră fluviul murdar în lumina tulbure a zorilor. Auziră pe ţărmul celălalt cocoşii cântând şi, după ce îşi luară rămas bun de la fluviu, îşi continuară călătoria.

Şi iată-i adăpostindu-se de data asta într-o odaie cu plafonul foarte înalt şi cu ferestrele atât de sus puse, încât ca să poţi privi afară era necesar să te urci pe un scaun. De altfel scaunul pe care se urcau ca să poată privi pe fereastră

era singurul obiect care constituia mobilierul acelei odăi. Din când în când, o femeie intra în odaie şi se oprea stângace în pragul uşii. Rămânea acolo un timp, privindu-i cu indiferenţă, apoi pleca fără să scoată o vorbă. Ca să se ferească de curent, ei stăteau tupilaţi prin colţuri şi-i făceau femeii semne prietenoase cu mâna. „Nu-ţi fie teamă", îi spuneau ei, în şoaptă, „haide, vino, apropie-te fără frică de noi". Atunci ea începea să râdă, şi cu cât ei deveneau mai stăruitori, cu atât ea se amuza mai tare. „Pe frigul ăsta nu scoţi un câine din casă", spuse unul dintre bărbaţi. „Aş dormi într-un pat cald", spuse cu o voce plângăreaţă celălalt. „Am uitat cum arată un cearceaf curat", adăugă el cu nostalgie în glas. „Da, un cearceaf alb!„ aproape că strigă primul. „Un cearceaf din pânză de Damasc!" „Am să vă aduc o pătură cu care să vă acoperiţi, spuse femeia. Mulţumiţi-vă şi cu o pătură călduroasă". „Bine apretat", spuse din nou primul. „Când te strecori în pat să foşnească, rece şi poate puţin neprietenos." Ceilalţi doi constatară că în odaie este curent şi femeia le explică, privindu-i tot timpul cu multă atenţie, poate chiar cu puţină suspiciune, că de vină erau copiii, care cu o seară înainte spărseseră geamurile. Apoi, femeia ţinu să ştie cam încotro se îndreaptă, şi explicaţiile lor fură destul de confuze. Astfel, unul dintre ei fu de părere că o vor lua drept înainte, iar celălalt îl contrazise. Femeia nu stărui prea mult cu întrebările, şi în cele din urmă le aduse o pătură cu care să se acopere peste noapte. După ce aruncă pătura zdrenţuită în mijlocul odăii, părăsi încăperea.

Cei doi adormiră cât se poate de repede, singurul care rămase treaz fu prizonierul, care o auzea pe femeie umblând în camera cealaltă încoace şi încolo, lipăind

desculță în toate părțile. Liniștea era atât de adâncă, încât auzea chiar și respirația femeii. Atunci se ridică încetișor din pat, având grijă să nu facă nici cel mai mic zgomot, și în vârful picioarelor se apropie de ușa camerei alăturate pe care femeia o lăsase ușor întredeschisă. Stând lipit de perete, în așa fel încât ea să nu-l vadă, îi urmări, stând acolo la pândă, fiecare gest, fiecare mișcare, având grijă să nu-i scape nimic. Neștiindu-se privită, femeia avea gesturile cele mai firești cu putință, vorbea chiar singură, dar spunea cuvintele atât de încet încât prizonierul nu putea să înțeleagă ce spune. Ea se îndrepta mereu spre partea stângă a odăii, dar prizonierul nu putea să vadă ce face acolo. Privirii lui femeia nu i se oferea decât câteva minute, în vreme ce traversa odaia. El nu putu să nu-i vadă picioarele mari, șoldurile late, de femeie în puterea vârstei. Apoi, femeia părăsi odaia și tot în vârful picioarelor prizonierul se luă după ea, ușa de la ieșire femeia o lăsase parcă înadins întredeschisă, așa că el putu să se strecoare afară fără să facă zgomot, luând-o pe urmele ei, și femeia se îndreptă spre grajd, lăsând bineînțeles și ușa grajdului întredeschisă, încât prin crăpătura ușii prizonierul putu s-o urmărească în continuare. În vreme ce femeia mulgea vaca, la lumina chioară a unei lumânări, prizonierul scoase un fel de sunet, un fel de fluierat foarte timid, abia auzibil, și ea atunci se întoarse, îl văzu cum stă cu capul vârât prin crăpătura ușii, îi făcu semn să intre înăuntru, dar prizonierul refuză. „N-ai adormit?“ îl întrebă femeia, și prizonierul îi răspunse că nu, apoi el se așeză totuși pe prispa grajdului, urmărind-o în continuare. „Săracul de tine, mai spuse ea în vreme ce mulgea vaca. „Amână mereu“, spuse prizonierul, căutând să-și scoată un spin din

talpa piciorului. „Și de ce amână?" întrebă femeia fără să se întoarcă spre el. „Cine poate ști", spuse prizonierul, ridicând din umeri. „Cine poate să știe..."

Erau acum într-o pădure spre toamnă, cel puțin așa i se păru prizonierului, frunzele începeau să se îngălbenească, și el își odihnea capul în poala femeii. Prin coapsa ei fierbinte, căldura urca binefăcătoare în trupul lui înghețat și trecură niște bărbați pe acolo în vârful picioarelor ca să nu-l trezească. „Am obosit de atâta umblat prin țări străine", îi spuse el femeii în șoaptă, și în tot acest timp cei doi însoțitori alergau cu o plasă ca să prindă fluturi și cel din stânga reuși într-adevăr să prindă un imens fluture roșu, iar cel din dreapta se mulțumi cu un fluture galben de mărime obișnuită. Apoi, acolo în pădure, veniră mai mulți fluturi roșii și atât de mari, că semănau mai degrabă cu niște păsări, și cei doi începură să le smulgă râzând aripile și înainte de a muri fluturii scoteau un fel de horcăit straniu de parcă ar fi fost niște porci înjunghiați. Veni noaptea, o noapte neagră fără lună, și prin întuneric aripile roșii ale fluturilor străluceau straniu și cei doi însoțitori, chiuind veseli, urmăreau fluturii prin întuneric, cu lanternele, aripile fluturilor străluceau în fascicolele galbene de lumină; orbiți de lumină, fluturii se loveau cu zgomote seci de micul ochi luminos de sticlă, cădeau morți la pământ. „Odihnește-te", îi spunea femeia, lasă-i să prindă fluturi. Fluturii morți începură să răspândească un miros înecăcios, duhnea de parcă în apropiere ar fi fost un abator. „Nu pot", spuse prizonierul și începu să lângă. „Ei pe mine, nu eu pe ei", bolborosi el, fără să-și dea seama aproape ce spune, înecându-se într-un val de salivă care îi curgea din gură.

O auzea pe femeie plângând, îi simțea lacrimile, cădeau în stropi mari și grei pe fața lui, îi cădeau în ochi, orbindu-l, și el îi stătea în poală, picioarele îi atârnau țepene și frânte, capul îi era puțin dat pe spate, gura întredeschisă, lacrimile sărate i se scurgeau câteodată în gură, le simțea gustul sărat, apoi femeia își șterse lacrimile simțind deodată trupul greu al bărbatului odihnindu-i-se în poală, în vreme ce în jurul lor mormanele de fluturi morți creșteau, mirosul greu de abator se întețea, și undeva, foarte departe, în valea care se așternea la picioarele lor, cei doi continuau să alerge după fluturi, dar în locul fluturilor roșii veni, cine știe de unde, un adevărat val de fluturi cărămizii, cu aripi groase și grele ca de carton, niște fluturi de altfel destul de periculoși, ale căror mușcături se spune că erau otrăvitoare, și ca să-i poată vâna în voie cei doi își acoperiseră fața cu un fel de mască foarte ingenioasă, asemănătoare măștilor de gaze folosite în războaie, și așa reușiră să prindă foarte mulți fluturi, iar de se întâmpla să găsească vreunul care era într-adevăr foarte frumos, scoteau țipete de plăcere care ajungeau până sus, la cei doi.

„Cum de nu s-a stabilit nimic?" întrebă din nou femeia, aproape revoltată din pricina proastei lor organizări.

„Așa", spuse prizonierul zâmbind. „Așa sunt ei", mai adăugă el.

Intrară în holul larg al imobilului, tremurând de frig, era una din acele după-amiezi friguroase de sfârșit de ianuarie, și când auziră pașii pierzându-se undeva la capătul scărilor care duceau spre etajele superioare, pentru o clipă își pierdură capul. Era doar una din acele clădiri pe jumătate demolate, o clădire pe care acum, în plină iarnă, de vreme ce

lucrul la demolarea ei încetase, ei o credeau părăsită. Apoi, acel cineva se opri undeva la jumătatea scărilor, și stătură un timp cu urechile la pândă așteptând ca pașii aceia să-și continue drumul, sau, în sfârșit, să se întoarcă. Nu se mai auzi însă nimic. „Probabil că ni s-a părut nouă", își spuseră ei, „probabil n-a fost nimeni, o pisică cel mult, sau un șoarece". Totuși unul din ei urcă până la ultimul etaj, și în vreme ce urca scările, auzi din nou pașii, de data asta mai puțin calmi, alergând spre etajele superioare, se auzi chiar trântindu-se o ușă, ca apoi să se aștearnă din nou liniștea, o liniște însă încordată, prevestitoare a unor pericole neașteptate, care-i făcu pe cei trei călători să nu se simtă bine. „Unul dintre noi trebuie în tot cazul să rămână treaz", hotărâră ei, „altfel ne pot aștepta niște surprize cu totul neplăcute". „Probabil e cineva pus pe furt și jaf, țara e plină de astfel de oameni", spuse cel de-al doilea însoțitor. Într-adevăr făcură de planton cu rândul, dar zgomotul acela de pași nu se mai repetă cât fu noaptea de lungă și toți trei, atât însoțitorii, cât și prizonierul, ajunseră la concluzia că pur și simplu a fost vorba de o simplă iluzie auditivă. „Ni s-a părut, își spuseră ei, ne-am speriat aiurea, clădirea e părăsită, pe jumătate demolată, cel mult șobolanii dacă își mai fac culcușul într-un loc cum e ăsta". Într-un târziu renunțară chiar să mai facă de planton, adormiră toți trei. În zori se treziră pe deplin odihniți și, după ce verificară lanțurile prizonierului, se pregătiră să-și continue călătoria. Părăsiră clădirea, se găsiră din nou în plin câmp și atunci auziră venind din spatele imobilului zgomotul acelor pași misterioși. Era cineva acolo care mergea în vârful picioarelor, cineva care îi urmărea din umbră. Se opriră și cei doi însoțitori se uitară înfricoșați unul la altul. „Suntem urmăriți, prin urmare, spuneau privirile lor pline de circumspecție, asta ne mai

trebuia, de asta duceam noi lipsă", spuneau aceste priviri, şi din nou se uitară cu suspiciune la prizonier, bănuindu-l de cine ştie ce lucrături periculoase pentru bunul mers al călătoriei. Apoi, de după clădire, apăru chiar capul cuiva care se retrase uimitor de repede; nu avură timp să-şi dea seama cam de cine era vorba. Cei doi însoţitori alergară însă în mare grabă în direcţia din care apăruse capul, prizonierul îi auzi alergând undeva în spatele clădirii, îi auzi apostrofând şi înjurând pe cineva care în ruptul capului nu voia să se dea prins şi după un timp se întoarseră fără nici un rezultat: acel cineva fusese mult mai iute de picior decât îşi închipuiseră ei, sudoarea le şiroia abundent de-a lungul feţei, nu făcură însă nici un fel de comentariu, îl priviră doar cu neîncredere pe prizonier, continuând să-l creadă amestecat în toată povestea asta. Îşi reluară în tăcere călătoria şi din când în când cei doi însoţitori ii aruncau prizonierului câte o privire încărcată de suspiciune. Când se lăsă din nou seara, se opriră să se odihnească undeva într-un grajd, de asemenea părăsit, fusese acolo odată, demult, se putea vedea acest lucru după ruinele năpădite de iederă, un fel de han, construit la răscruce de drumuri, anume în acel loc de unde drumul o apuca spre stânga, de-a lungul unui râu îngheţat pe jumătate; singurul care rămase treaz până târziu în noaptea aceea fu din nou captivul, care aştepta într-adevăr sosirea cuiva, ceilalţi doi nu trebuiau să ştie. „Va veni, fără îndoială, îşi spuse prizonierul, a vrut desigur atunci să stea de vorbă cu mine, dar ceilalţi l-au simţit, aşa că şi-a dat seama că nu are decât o singură soluţie, să-şi amâne întâlnirea, sau mai bine zis convorbirea, pentru că o vorbă sau două tot trebuie să schimbăm împreună." Rămase aşadar la pândă, făcându-se doar că doarme. Mult după miezul nopţii, când era cât pe ce să-l cuprindă şi pe

el somnul, cel pe care îl aştepta îşi făcu într-adevăr apariţia. Se furişă încetişor pe uşa întredeschisă şi prizonierul îl recunoscu: între timp îmbătrânise puţin şi el, de unde prizonierul trase concluzia că a trecut multă vreme de când nu s-au văzut, cine ştie, poate chiar ani. Stătură o vreme unul în faţa celuilalt privindu-se cu multă atenţie, fără să scoată o singură vorbă. „Să nu se trezească", spuse după o vreme prizonierul, iar celălalt dădu din umeri de parcă puţin i-ar fi păsat lui dacă cei doi însoţitori se trezesc sau nu. Prizonierul ar fi vrut să-l audă vorbind, să-l audă spunând măcar o singură vorbă. „Ţi-e frig?", îl întrebă atunci el, tot în şoaptă, şi celălalt făcu semn cu capul, fără să vorbească, că nu-i este frig; surâse chiar ca să-şi întărească afirmaţia. „Tu ai fost cel care ai fugit atunci?" întrebă prizonierul şi din nou celălalt îi făcu semn cu capul că da, el a fost. „Ţi-a fost teamă, nu-i aşa?" întrebă prizonierul. „Da, spuse celălalt, hotărându-se în sfârşit să vorbească, recunosc, mi-a fost teamă. Am stat toată noapte ascuns, spuse el. Acolo, la capătul scărilor. Nici să respir nu îndrăzneam, din cauza fricii", mai spuse el şi începu să râdă.

Pe măsură ce se apropia seara frigul creştea.

„Am fost prea umani", îşi spuse unul dintre însoţitori, şi cum mergeau aşa, fără să scoată o vorbă, îl lovi pe deţinut pe la spate. Deţinutul, luat prin surprindere, căzu la pământ. Se ridică însă repede, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, se scutura de zăpadă, dar însoţitorul îl lovi din nou. „Am fost prea umani", îşi spuse din nou însoţitorul, în vreme ce deţinutul se prăbuşea pentru a doua oară. De data asta, lovitura fu mult mai puternică decât prima, şi deţinutul se ridică ceva mai greu. Însoţitorului i se păru atunci captivant

jocul acesta de-a prăbuşirea în zăpadă, repetă de mai multe ori figura. Ideea că deţinutul era oarecum la cheremul lui, că indiferent ce gânduri i-ar fi trecut prin cap, nu avea altă alternativă în afara supunerii oarbe, îl umplu de uimire şi-l încântă în acelaşi timp. Asupra captivului se abătu o ploaie de lovituri, date cu un entuziasm şi cu o bucurie nestăvilită, lovituri care se soldau toate cu aceleaşi rezultate, adică prin prăbuşirea rapidă la pământ a deţinutului. Doar că, la un moment dat, deţinutul nu mai reuşi să se ridice de jos cu aceeaşi repeziciune, ceea ce încetinea oarecum ritmul jocului.

Până la urmă intră în joc celălalt însoţitor, şi organizară atunci un fel de concurs, câştigând cel care reuşea cel mai mare număr de lovituri, însoţite, bineînţeles, de căderi, pe minut. Toate astea până când deţinutul, năucit, nu mai putu să se ridice... Strâns ghem la picioarele lor, el începu pe neaşteptate să tremure şi să scâncească. Cei doi însoţitori rămaseră cu gura căscată de uimire. „Îl doare, exclamară ei, năuci. Te pomeneşti că-l doare, sărmanul de el", îşi spuseră ei, străduindu-se să-l ridice de jos.

Apoi, cei doi începură să se certe între ei: „Păi cu pumnii tăi, nenorocitule, îi spunea unul celuilalt, normal c-o să-l doară! Şi pe deasupra îl mai şi loveşti aşa în prostie, nu te gândeşti şi tu puţin înainte de a da! Dai aşa ca prostul, ţopârlanule! Păi eu când lovesc, nici nu se simte", se lăudă el. Şi ca să exemplifice cele spuse şi ca să dea cuvintelor sale o greutate mai mare, îl lovi din nou pe deţinut. Lovitură de altfel nefericită, pentru că aceşta rămase întins pe zăpadă fără să mai poată face vreo mişcare.

Spre uimirea lor captivul avea o rezistentă de fier şi un organism într-adevăr neaşteptat de puternic; într-un timp

foarte scurt se ridică în picioare, anunțându-i că e gata să continue călătoria. Cei doi însoțitori îl întrebară, nu fără o anumită jenă, dacă îl doare.

Deținutul le răspunse că îl doare într-adevăr, dar că, dacă e după el, e dispus să uite totul, să treacă peste cele întâmplate.

„Hai să ne iubim ca frații", spuseră atunci însoțitorii, cuprinși de un entuziasm neașteptat. Dar abia reușiră să facă doi sau trei pași, că deținutul, din nebăgare de seamă, alunecă într-o groapă de unde cu greu reușiră să-l scoată afară.

„E cam neîndemânatic, dar bine că rezistă", își spuseră însoțitorii și apoi își continuară călătoria.

Mai captivant și în același timp mai spectaculos se desfășură jocul cu popicele. Întâi de toate se căută un loc potrivit, o câmpie întinsă, fără denivelări de teren. Se alese, de asemenea, cea mai potrivită oră din zi, o oră care să permită o vizibilitate maximă. În loc de bile se folosiră bucăți de lemn și chiar pietre, ceva mai ușoare. Deținutul fu așezat la o distanță de aproximativ zece metri, întors cu fața la însoțitori, iar aceștia loveau pe rând, de câte trei ori fiecare, și bineînțeles notau loviturile care nimereau în plin.

„E un joc mult mai civilizat", își spuseră ei.

„Eu am fost întotdeauna pentru civilizație, adăugară. Un om care e împotriva civilizației e o ființă vrednică de disprețuit, reflectară în cele din urmă. Comportarea deținutului îi cam scoase însă din sărite: în loc să stea nemișcat, în așa fel încât să fie posibilă o verificare cât mai exactă a loviturilor primite, acesta, cuprins de scurte și neașteptate crize de lașitate, în momentul în care bilele

improvizate se îndreptau spre el, se dădea puțin la o parte, astfel încât obiectul cu pricina trecea pe lângă el fără să-l atingă.

„Nu joci cinstit", spuseră la început însoțitorii, mustrându-l cu prietenie.

„Hoțule", mai spuseră ei, mai în glumă, mai în serios, și-l amenințară cu degetul.

„Mă doare", se scuză captivul, ștergându-și cu pumnii ochii plini de lacrimi. „Uite, curge și sânge", mai spuse, arătându-le capul spart.

„Așa e jocul", spuseră însoțitorii. „Ăsta e rolul tău, nu e frumos să fii laș", mai spuseră ei. „Un bărbat trebuie să rămână bărbat, indiferent de situația în care se află". Apoi organizară un număr demonstrativ. Unul din însoțitori acceptă să fie el ținta, primind fără să se clintească loviturile celuilalt. După un timp, cel care lovea se prăbuși la pământ frânt de oboseală. Cel care primea loviturile, în timp ce sângele îi curgea șiroaie pe față, îi spuse deținutului să fie atent și să ia exemplu, „întotdeauna mi-a fost frică", mărturisi deținutul. „Când eram mic și făceam câte o boacănă, fugeam de bătaie ca dracu' de tămâie. Mă ascundeam ca să nu mă găsească. Sunt un fricos, recunosc", spuse el încă o dată și rușinat își coborî privirile în pământ. „E vorba de educație", spuse cel ce primise loviturile, ștergându-și cu zăpadă fața plină de sânge. „Și mie mi-a fost frică la început, după aceea însă m-am obișnuit. E adevărat că unii, spuse el în continuare, se obișnuiesc mai greu, dar oricum, voința trebuie educată, indiferent de suferințele pe care această educație le-ar cere. Un bărbat trebuie să fie obișnuit, mai bine zis să se obișnuiască cu greutățile, de orice natură ar fi ele, că pentru asta e bărbat", mai spuse el, voind să tragă

neapărat o concluzie la discuția pe care o considera de mare importanță pentru buna desfășurare în continuare a călătoriei.

Toate aceste jocuri erau totuși mult prea obositoare atât pentru ei cât și pentru deținut, care după o vreme începu să arate foarte rău. Hotărâră deci să treacă la jocuri ceva mai liniștite. Îi interesa mai ales, mai bine zis îi fascina, promptitudinea cu care reacționa deținutul la toate hotărârile lor, precizia cu care era executată fiecare poruncă. Erau însă capricioși, le treceau prin cap tot felul de idei năstrușnice. Îi desfăceau lanțurile de la mâini, îl puneau să se urce în vârful unui copac și se amuzau teribil când vreo creangă uscată se rupea și deținutul cădea cu cracă cu tot la pământ. „Te doare?" întrebau atunci cu aceeași uimire și curiozitate în glas. „Așa și-așa", răspundea deținutul, încercând să zâmbească. „Nu prea tare, îi liniștea el, doar că am impresia că mi-am rupt piciorul stâng." „Lasă că trece", îi spuneau însoțitorii, suflând asupra piciorului ca să-i calmeze într-un fel durerea. Și după ce-i bandajau piciorul își continuau călătoria.

Treceau uneori din restaurant în restaurant, noaptea târziu, mult după ora de închidere, evitând privirile bănuitoare ale chelnerilor, golind, ca să-și potolească setea, pahar după pahar, restaurante care începeau să-și stingă luminile, încât, la lumina chioară a vreunui bec uitat cine știe cum aprins, fețele lor se distingeau cu mare greutate, restaurante în care orchestranții își strângeau instrumentele, treceau deci prin aceste localuri cu luminile stinse, cu câte o pereche, el și ea, care se priveau în ochi, în imense săli de sport unde se odihneau, întinzându-se pe saltelele prăfuite,

prin hale uriaşe de carne, hălcile sângerânde stând agăţate în cârligele ruginite, sângele picurând încă pe cimentul murdar, şi, înfiptă în lemnul scrijelat, barda mică, lângă creierii de vită albicioşi şi tremurători, imense hale de carne, mirosind puternic a sânge proaspăt, cald, a carne crudă, carnea în lumina neonului, trecând prin pustii şi părăsite, la acea oră, curţi de şcoală, odihnindu-se câteodată în dormitoarele goale, asta în timpul vacanţelor, pe paturi fară saltele, străbăteau pieţe pustii deasupra cărora mai agoniza vreun bec chior, un bec arzând cu intermitenţe, stingându-se şi aprinzându-se mereu, mici barăci de tir în dreptul cărora se opreau proptindu-şi coatele de lemnul murdar al tejghelelor prăfuite, şi uneori traversau locuri virane, unde creştea iarba sălbatică şi înaltă, locuri cu cişmele care curgeau cât era noaptea de lungă, îşi aplecau feţele obosite şi lăsau să curgă peste ei acea apă răcoroasă şi binefăcătoare, şi se îndepărtau de acele fântâni şi susurul apei lor îi mai întovărăşea o bucată de timp, treceau prin dreptul unor ferestre puternic luminate, şi prin ferestrele luminate vedeau umbrele celor care erau înăuntru, mişcându-se încoace şi încolo într-un du-te-vino neîntrerupt, treceau prin dreptul vitrinelor cu manechine despuiate şi oarbe fără să le vadă, vitrine pe care din cauza frigului crescuseră mari flori de gheaţă, treceau pe lângă ziduri înalte şi mâncate de igrasie şi uneori frânţi de oboseală se sprijineau de ele, ca după aceea să pornească din nou la drum.

Profitând de câteva zile frumoase, zile în care zăpada încetă să mai cadă, un cer strălucitor şi albastru boltindu-se deasupra întinderilor albe, cuprinşi de o neaşteptată bună-dispoziţie – era destul de plăcut să mergi prin zăpada aceea

foşnitoare şi imaculată – inventară jocuri mai vesele, şi în acelaşi timp mai subtile şi mai complicate. Captivul trebuia să stea la o anumită distanţă de cei doi însoţitori, distanţă fixată foarte exact de dinainte, să zicem zece sau cinsprezece metri, să spună foarte încet o frază, sau doar un singur cuvânt, câştigător dintre cei doi însoţitori fiind cel în stare să reproducă foarte exact fraza sau cuvântul spus în şoaptă. La început, captivul, ca să nu-i supere, alese cuvintele cele mai frumoase şi mai delicate cu putinţă, cuvinte care-i erau şi lui foarte dragi. După ce-şi notau totul în carneţel, îşi mişcau capul în semn de mustrare... „Alege intenţionat, spuneau ei, cuvinte urâte ca să ne mâhnească." Zadarnic încerca deţinutul să-i convingă că auziseră greşit. Că absolut altul fusese cuvântul pronunţat de el, cei doi nu voiau în ruptul capului să se lase convinşi. „Nu întâmplător, nu întâmplător, spuneau ei, dând cu tristeţe din cap şi privindu-l pe captiv cu multă suspiciune. „Să mai încerc o dată", se ruga atunci captivul, şi însoţitorii îi dădeau încă o şansă. Din nou el spunea în şoaptă câte un cuvânt şi din nou însoţitorii înţelegeau greşit. „Cobe ce eşti!" îi strigau ei furioşi. „Anume ai ales cuvintele astea urâte, ca să ne meargă nouă rău"... Încercările captivului de a se dezvinovăţi erau inutile. Dar pentru că el continua să susţină în gura mare că nu-i sunt înţelese cuvintele, însoţitorii hotărâră să reducă distanţa dintre ei. Optară pentru distanţa de şapte metri, dar şi de data asta, cu toate că distanţa era mult mai mică, însoţitorii reproduseră, după părerea deţinutului, cu totul anapoda cuvintele şoptite de el. De la şapte metri hotărâră să reducă atunci distanţa la cinci, şi pentru că rezultatul şi de data asta fu acelaşi, reduseră distanţa la trei metri. Cuvintele fură receptate cu ceva mai mare uşurinţă, doar că, mai ales

consoanele, continuau să creeze confuzii. Şi cum e suficient într-un cuvânt ca o consoană să fie greşit înţeleasă pentru ca respectivul cuvânt să se schimbe cu desăvârşire, şi de această dată cuvinte sau fraze întregi îşi modificară cu desăvârşire înţelesul. Hotărâră atunci să joace un fel de telefon fără fir: deţinutul şoptea un cuvânt oarecare în urechea unuia din însoţitori, iar acesta îl şoptea în urechea celuilalt. Şi aşa, însă, cuvintele ieşiră total schimonosite şi modificate. Astfel, odată cuvântul ultim fu receptat de cei doi însoţitori ca „pumn" şi ei dădură cuvântului semnificaţia unei ameninţări făţişe, considerându-l o adevărată provocare. „Ne ameninţi, hai?" spuseră ei şi din acea clipă deveniră mult mai circumspecţi. „Vi s-a părut, se justifica deţinutul, n-aţi auzit bine." „Uite, am văzut ulmul ăsta din faţă, şi mi-a venit, aşa, nu ştiu cum, să-i spun numele" „Te cam joci cu cuvintele", spuse unul din însoţitori. Interesant că pe măsură ce înaintau în joc, urechile celor doi însoţitori deveneau tot mai surde. La un moment dat renunţară chiar să reproducă vorbe cât de cât asemănătoare celor spuse de captiv, inventând, după bunul lor plac, altele, cuvinte cate nu mai aveau absolut nici o legătură cu cele ale captivului. Cuprins de disperare, acesta, în loc să-şi mai şoptească vorbele, conform înţelegerii, începu să le spună în gura mare, doar, doar vor ajunge nefalsificate la urechile însoţitorilor, dar fu zadarnic, pentru că aceştia spuneau tot cuvintele pe care le voiau ei, şi atunci captivul începu să strige. Soarele, zăpada, copacii, păsările, striga el cât putea de tare, păsărelele, striga el, degeaba, pentru că însoţitorii deveniseră parcă surzi cu desăvârşire, tot alte cuvinte receptau. „Am spus maşină de scris, pe cuvântul meu, am spus maşină de scris", se dezvinovăţea deţinutul. „Las' că ştim noi", spuneau însoţitorii scandalizaţi

la culme, „acum încerci să scapi basma curată. De ce crezi tu că suntem noi aici?" întrebau ei. „Ca să auzim tot ce spui, pentru asta suntem, să-ţi intre bine în cap". Captivul se gândi că mult mai înţelept ar fi să tacă din gură şi un timp refuză să mai participe la joc. Toate încercările celor doi însoţitori de a-l face să vorbească fură zadarnice. „Vă iubesc", spuse după un timp captivul, nemaiputând să rabde. „Vă iubesc ca pe fraţii mei", strigă el cu lacrimi în ochi. „Ne urăşte ca pe duşmanii lui", reproduseră însoţitorii şi începură din nou să-l burduşească.

Privindu-l pe prizonier, care mergea între ei liniştit, fără să scoată o vorbă, cei doi însoţitori se străduiau să-i afle gândurile. Descoperindu-i oboseala după zvâcnetul ceva mai pripit al venei subţiri de la tâmplă, pe care acesta o avea destul de scoasă în evidenţă, cei doi se bucurau. „A obosit şi el", îşi spuneau ei cu satisfacţie, privindu-i tâmpla. Totuşi puterea captivului de a rezista îi uimea de-a dreptul. Ei ştiau foarte bine că deţinuţii, datorită regimului aspru al detenţiunii, aveau în general organismul slăbit şi o stare de sfârşeală normală la nişte fiinţe prost hrănite şi lipsite de lumina binefăcătoare a soarelui... Ca să se convingă cam până unde poate merge rezistenţa captivului, îl supuseră unor probe într-adevăr esenţiale, pe care acesta însă le trecu cu succes. Astfel, pe un ger de minus douăzeci de grade îi porunciră să meargă numai în cămaşă şi chiloţi, iar deţinutul se conformă dorinţei lor fără să scoată o vorbă. El merse kilometri întregi, fără să se plângă o singură dată de frig. Nici dinţii nu-i clănţăniră, nici corpul lui nu avu acel tremur specific pe care îl aduce cu el în organism frigul. Merse calm, dezbrăcat, prin frigul îngrozitor, desculţ, doar în ciorapi,

prin zăpadă, cu același pas uniform care-i scotea din minți pe însoțitori. Și când se opri, era în apropierea unui zid înalt, se prăbuși pe spate tot fără să spună un cuvânt. Rămase nemișcat acolo, într-o stare vecină cu leșinul, și cei doi însoțitori trebuiră să-l ridice cu forța, să-l frece bine ca să-i dezmorțească mădularele, ajutându-i să se îmbrace în mare grabă. Unul dintre ei îi suflă chiar în gură ca să-l trezească la viață. Când captivul deschise ochii, cei doi însoțitori nu mai putură de bucurie. „Ți-e frig, nu-i așa?" întrebară ei într-un glas, aplecându-se mult și cu afecțiune asupra lui. „Mă cam ia cu frig, recunoscu deținutul, și încercă să zâmbească. „Dar n-aveți grijă, îi liniști el, că până la urmă mă încălzesc, numai să alerg, să vedeți cum mă încălzesc!" Și după ce-i dădură încălțările, începu într-adevăr să alerge, urmat de cei doi, care alergau cu sufletul la gură, pentru că nu erau atât de iuți la picior ca prizonierul. „Hai, oprește-te, se rugau ei printre gâfâituri, nu mai putem să alergăm, ne rod cizmele, spuseră ei, și pe deasupra avem și bătături." Ascultându-i, se opri și după ce își reglă respirația, îi anunță că e mare maestru la scosul bătăturilor. Ajunși în dreptul unei barăci părăsite, făcură un scurt popas și acolo însoțitorii își scoaseră cizmele. Cu ajutorul unui briceag, pe care înainte de a se apuca de operație îl ascuți cu o piatră, prizonierul îi eliberă pe cei doi de urâcioasele lor bătături. La început, însoțitorii strigară ca din gură de șarpe – operația era destul de dureroasă. „Încă puțin și termin", îi liniștea deținutul, mângâindu-i pe frunte. „Ați cam transpirat", le spunea el, uitându-se la micile mărgele de sudoare formate la rădăcina nasului lor. După ce bătăturile fură scoase, cei doi însoțitori își manifestară entuziasmul sărutându-l pe frunte. De altfel se pare că deținutul știa o mulțime de lucruri: când unul din

însoțitori se plânse că-l dor dinții, el se oferi să i-i scoată și într-adevăr dintele bolnav fu scos cu o extraordinară pricepere. Deținutul îi legă dintele cu un șiret de la pantof, dezinfectându-i locul mai întâi cu puțin alcool, și printr-o mișcare de o precizie extraordinară, dintele fu scos afară. Puterea de rezistență a prizonierului continuă să-i fascineze. Mai ales că, în timpul verii, performanțele acestuia părură a fi și mai strălucite: din cauza căldurii, cei doi însoțitori își lepădară rând pe rând lucrurile de pe ei; pufoaicele groase și puloverele, cizmele și căciulile, și toate acestea erau date să le îmbrace sau să le ducă deținutul. Încotoșmănat așa, el mergea prin ziua ucigător de fierbinte fără să se plângă, fără să scoată o vorbă. „Ți-e cald?" îl întrebau însoțitorii. „Așa și așa", răspundea deținutul. „Până acum nu prea tare, spunea el, dar e posibil ca pe drum să mă încălzesc." „Să te ajutăm?" întrebau ei din nou. „De ce să vă obosiți. Pot să le duc și singur", răspundea de fiecare dată deținutul, și continua să meargă, abia târându-se, prin căldura fierbinte, cu toate boarfele în spinare. Cu timpul, cei doi însoțitori fură mai puțin mulțumiți de răspunsurile deținutului. Încrâncenarea acestuia îi scotea din sărite. „Are prea mult orgoliu, își spuneau ei. Dacă ar recunoaște că e obosit, ne-am lăsa probabil înduioșați, i-am sări în ajutor. Dar așa, nu reușește decât să ne întărâte. E tot o apă, de-abia își mai trage răsuflarea, dar merge mai departe, nu recunoaște că-i obosit. S-ar putea să aibă, datorită eforturilor, un atac de inimă și să crape. Și atunci ce ne facem? Doar răspundem de viața lui ca de ochii noștri din cap... Hai, gata, destul! spuneau ei atunci. Le-ai dus destul, avem și noi inimă, vedem doar cât ești de obosit." „Nu fac decât să-mi călesc organismul", le răspundea deținutul cu modestie. Transpirația îi intra în

ochi şi în gură, încât abia putea vorbi, şi cei doi însoţitori îi ştergeau cu mare grijă fruntea...

În ce priveşte condiţiile în care urma să aibă loc călătoria, ele nu erau, bineînţeles, aceleaşi pentru toţi trei. E destul să amintim hrana însoţitorilor, cu totul diferită de cea a deţinutului: însoţitorii aveau la masa de prânz mâncare caldă – şi-o pregăteau singuri pe un primus care, deşi cam fila, putea fi utilizabil – pe când prizonierului i se repartiza întotdeauna hrană rece, şi numai din când în când, în zilele de sărbătoare, câte o cutie de conserve. Mai amintim că însoţitorii aveau la fiecare masă patru bucăţi de pâine, pe când deţinutului i se repartizau numai trei. Pe deasupra, pâinea însoţitorilor era albă, pe când captivului i se dădea pâine neagră, iar feliile acestuia erau mult mai subţiri tăiate. Însoţitorii erau conştienţi de aceste diferenţe, având grijă în acelaşi timp să evite şi eventualele familiarităţi care, oricum, în timpul unei călătorii s-ar fi putut ivi. Aşa că deţinutul mânca întotdeauna singur, după ce terminau de mâncat însoţitorii. Nu s-ar putea spune însă că aceştia erau cu totul lipsiţi de generozitate: se întâmpla de multe ori ca resturile rămase la masa lor, în loc de a fi aruncate, să fie oferite deţinutului, completându-i-se în acest fel meniul. Îmbrăcămintea însoţitorilor era şi ea mult mai bogată decât cea a deţinutului: pentru vară, ei aveau o uniformă uşoară şi subţire, şi o altă uniformă dintr-o stofă groasă şi foarte călduroasă, pentru iarnă. Îmbrăcămintea de corp era şi ea dintr-o pânză foarte fină, şi aveau de asemenea mai multe perechi de cizme şi chiar pantofi pe care să-i poarte după cum era vremea. Echipamentul deţinutului era mult mai sumar: un singur costum de haine pentru toate

anotimpurile. Nici o picătură de alcool pentru deținut, pe când însoțitorii purtau cu ei niște sticluțe plăcute la vedere, din care mai trăgeau câte o duşcă, pe timp friguros, ca să se încălzească. Am uitat, de asemenea, să amintesc păturile din mohair turcesc care îi înveleau pe însoțitori în timpul nopții, în vreme ce deținutul se învelea cu un simplu cearceaf. Bocancii care i se dădură deținutului nu erau nici ei tocmai potriviți, adică stângul era prea mare, iar dreptul mult prea mic, încât adeseori se împiedica în mers. Totuşi, în ciuda acestor diferențe, deținutul, uneori, dădea dovadă de un familiarism de-a dreptul îngrijorător: odată, de exemplu, îşi permise să le ceară briceagul ca să-şi taie pâine, iar altă dată avu nesimțirea să ceară, cu gura plină, nițică sare. Însoțitorii se făcură la început că nu observă comportarea prea dezinvoltă a deținutului, şi când acesta îndrăznea să le adreseze vreo întrebare, se prefăceau pur şi simplu că nu-l aud, privind undeva peste capul lui. Captivul îşi închipuia atunci că pur şi simplu cei doi nu l-au auzit din cauză că ar fi vorbit prea încet şi ridica vocea de parcă s-ar fi adresat unor surzi, ceea ce îi supăra şi mai mult pe însoțitori. Aşa că, în scurtă vreme, amândoi ajunseră la concluzia că pur şi simplu deținutul nu ştie să se poarte! „În primul rând, când vorbeşte cu noi, trebuie să se ridice în picioare, hotărâră ei. Şi mai ales să nu mai vorbească cu gura plină!" Deținutul nu reacționa negativ la sfaturile lor, din contră, se arătă foarte binevoitor şi promise să țină minte totul. Cu toate astea, uneori uita: nu se scula în picioare sau vorbea cu gura plină, ceea ce ii mâhnea întotdeauna pe însoțitori. În ciuda acestor mici scăpări, care cu timpul se rărira, distanța era în general păstrată şi diferențele impuse de situația privilegiată a celor doi însoțitori, respectate: când începea să plouă, cei

doi își deschideau umbrelele, aveau doua umbrele de toată frumusețea, iar prizonierul mergea la mijloc, bineînțeles fără umbrelă. Apa își scoteau umbrelușele de soare, albe cu flori mari, roșii, pe când prizonierul, care nu avea umbrelă, mergea cu capul descoperit, și fu cât pe aci să facă insolație. Cu timpul însă, din cauza ploilor interminabile, umbrelele de ploaie putreziră, iar umbrelușele de soare se coapsei a și devenită și ele inutilizabile. Dar nici acest lucru nu duse la nivelarea diferențelor dintre însoțitori și deținut: astfel, pe timp de ploaie sau când soarele era prea puternic, deținutul umbla cu capul gol, iar însoțitorii purtau pălării, niște pălării cu borurile foarte largi. De asemenea, asta în primele săptămâni, însoțitorii păreau tot timpul că fac abstracție de ploaie. „Nouă nu ne pasă, spuneau privirile lor, pe noi nu ne atinge, nouă pur și simplu ne place." Când deținutul încerca să se plângă, se făceau pur și simplu că nu-l aud. Iar când acesta devenea prea insistent, dădeau cu înțelepciune din cap, spunând: „Da, e o ploicică plăcută, o minunată ploaie de primăvară". Același lucru se întâmpla vara, când soarele era foarte fierbinte și când deținutul se plângea de căldură. „Soarele, spuneau ei, ridicând privirea spre cer, nu poate decât să facă bine organismului. Și la urma urmei, unui bărbat îi stă bine să fie bronzat."

Spre seară, când începu să burnițeze, unul dintre cei doi – prizonierul era atât de abătut încât nu reținu nici măcar dacă vorbise cel din stânga sau cel din dreapta lui – spuse ceva cu privire la vreme, în șoaptă, însă, murmurând cuvintele mai mult pentru el: „Scârboasă vreme", de exemplu, sau „Timpul ăsta blestemat o să ne bage pe toți în mormânt". Cuvintele se desprinseră de pe buzele omului ca

să cadă la întâmplare în tăcerea grea care se lăsase peste ei, venind parcă de undeva din afara lor, apăsând pe umeri ca o povară. Apoi continuară să meargă, călcând prin bălțile murdare, împiedicându-se unul de celălalt, și încă înainte de a se lăsa scara, o lună subțire și palidă apăru la orizont, pe un cer aproape transparent, o luna albă, ca de celuloid. „Uite luna", spuse atunci prizonierul, și cei doi își ridicări în același timp privirile uitându-se cu indiferență la astrul mort, „Da, e lună nouă", spuse totuși unul dintre ei, într-un târziu, și nici de data asta prizonierul nu fu atent să vadă care dintre cei doi vorbise. „Lună, lună nouă, taie pâinea în două și ne dă și nouă", vorbi din nou același, și toți trei salivară simțind în gură gustul proaspăt al pâinii. „Lasă prostiile", spuse cu o voce joasă celălalt fără să-și ridice ochii. Apoi, privind drumul pustiu, luna subțire și palidă, drumul cu bălțoacele care începeau să prindă o pojghiță subțire, luna decolorată și livid, se posomorîră, oftară din toți rărunchii privindu-l cu ură pe prizonier. „Te-a asurzit Dumnezeu, că nu mai scoți nici un cuvânt", îl îmboldiră ei, împungându-l cu vârful baionetei. „Lună, lună nouă, taie pâinea în două și ne dă și nouă", spuse atunci repede prizonierul, apoi tăiară pâinea cam veche, cam mucegăită, cu baioneta. „Te-ai săturat?" îl întrebară pe prizonier după ce terminară de mâncat. „M-am săturat", spuse prizonierul ștergându-și gura de firimituri. Deasupra bălțoacelor peste care treceau începu să se prindă o pojghiță subțire de gheață care se spărgea sub picioarele lor. Mirișt ile erau pustii și cenușii și în seara albăstrie clăile de fân păreau niște căciuli negre. În stânga lor era un delușor pleșuv, doar din loc în loc câte un salcâm pipernicit, iar în dreapta, dincolo de mirișt ea pustie, râul, murmurul plăcut al apei aducând puțină viață în tăcerea

din jur. Apoi trecu o căruță, cu un singur cal. O femeie adormită ținea hățurile în mână, și trăsura trecu pe lângă ei, fără ca femeia să se trezească. Părul femeii, de culoarea ovăzului, era strâns sub o basma, pieptul i se mișca ritmic și neliniștit în somn, calul mergea la pas, abia se mișca, parcă atent să nu tulbure somnul femeii. Ei se întoarseră, o priviră cum se îndepărtează, și din nou prizonierul o recunoscu pe cea din trăsură. „Maria", șopti el fără ca ceilalți să-l audă și ochii i se umplură de lacrimi. Tropotul molcom al calului se mai auzi un timp, apoi rădvanul dispăru în înserarea cenușie și ei mai păstrară un timp în amintire părul ei de culoarea ovăzului copt și între timp luna primi o strălucire cu totul neașteptată, argint curat, nu alta, și acum râul care era foarte aproape de ei, la doi sau trei pași, strălucea argintiu în lumina lunii, un râuleț cu apă puțină care sălta deasupra pietrelor albicioase. Pentru un foarte scurt timp luna se ascunse și se lăsă un întuneric gros, de puteai să-l tai cu cuțitul. Mergeau orbecăind prin întuneric, fără să se poată vedea unul pe celălalt, cu frigul care se înteți parcă mai mult, se pare că între timp începuse să bată și vântul, se auzeau unul pe altul dârdâind de frig și atunci hotărâră să se oprească să facă un popas. Când luna ieși din nou, alergară în stânga și în dreapta după vreascuri, încercând să facă focul. Vreascurile erau însă ude, se aprindeau greu, răgușiră de atâta suflat în foc, fumul înecăcios le pătrunse în gură și în ochi, tușiră, ștergându-și ochii plini de lacrimi cu mânecile murdare ale hainelor. Prinseră apoi un iepure pe care îl beliră și-l fripseră pe jăratec. Cei doi, după aceea, adormiră. Singur prizonierul rămase treaz și văzu din nou, mai bine zis își aminti, mâinile femeii, cei doi n-aveau cum să le remarce, însă el știa: mâinile care țineau hățurile erau

năclăite de sânge și dacă ei ar fi văzut n-ar fi bănuit despre ce sânge e vorba, se gândi el strângându-și mai bine mantaua în jurul trupului slab, privindu-i pe cei doi care dormeau lângă foc, cu gura larg deschisă, sforăind și bolborosind ceva prin somn. Prizonierul se târî lângă ei, dârdâind și el de frig, își scoase haina, îi înveli cu ea și mai zvârli câteva vreascuri în foc, să nu se stingă. Lângă foc era destul de cald și un obraz îi era fierbinte, iar celălalt înghețat. Abia atunci văzu calul. Venea dinspre mirișteа pustie cu capul ușor ridicat, privindu-l parcă țintă. Se apropie de el și prizonierul ridică mâinile legate cu lanțuri, încercând să-l mângâie cu dosul palmelor. Neîndemânatic, însă, reuși doar să-l lovească și în ochii animalului citi o durere neașteptată și profundă. „Ce-i cu tine, calule?" îl întrebă el. Apoi își lipi trupul, mai bine zis partea caldă a trupului cu care stătuse spre foc, de burta animalului, înghețată de frig și din nou din nebăgare de seamă îl lovi cu lanțurile. Calul gemu ușor, apoi se prăvăli lângă foc, gata să-i lovească în cădere pe cei doi care dormeau. Unul dintre ei se trezi, poate la zgomotul lanțurilor prizonierului, poate la zgomotul căderii animalului. „Cine dracu' e acolo lângă tine?" întrebă el. „Un cal", răspunse prizonierul. „De unde a mai apărut și calul ăsta?" întrebă omul. „De unde să știu eu", spuse prizonierul. „N-o fi turbat?" întrebă cu spaimă însoțitorul. „E un cal blând", spuse prizonierul. Apoi se trezi și al doilea însoțitor. „Carnea de cal e bună", spuse el. „În război asta ne dădeau să înfulecăm. Și încă din cai morți." „Ăsta e viu", spuse prizonierul. Apoi, în timp ce calul dormea, întins lângă focul gata să se stingă, însoțitorii își înfipseră amândoi baionetele în burta lui umedă și caldă. Prizonierul văzu cum mațele animalului ieșiră afară împroșcându-i pe cei doi însoțitori, apoi loviră calul în moalele capului și în

ceafă şi sângele care zvâcni într-un jet gros îl împroşcă şi pe prizonier, care nu avu când să se ferească, îl stropi drept în faţă. Calul zăcea horcăind într-o baltă de sânge, apoi horcăitul încetă, balta crescu împrejurul calului, din ce în ce mai mare, tălpile bocancilor lor erau năclăite cu sânge cald. Cu vârful baionetei tăiară hălci mari de carne, îi sfârtecară animalului picioarele, şi după ce încinseră din nou focul, şi după ce acesta trecu, încât rămase doar jăratecul, întinseră hălcile deasupra focului, să se frigă. Sângele care continua să curgă stingea însă focul, şi ca să-l ţină aprins, scormoneau mereu în jăratec. Mirosul dulceag al cărnii le răscoli stomacurile, până când acestea se răzvrătiră şi atunci fără să se îndepărteze prea mult de foc vomitară, dând afară un lichid verzui. Carnea, între timp, începu să se rumenească şi ei rupseră din ea sfâşiind-o cu dinţii, arzându-şi buzele şi gingiile. Şi cel mai lacom dintre toţi părea chiar prizonierul, care de câteva ori se înecă înghiţind carnea nemestecată. Ceilalţi râseră de el, arătându-l cu degetul. „Am vrut să-l mângâi, spuse prizonierul printre sughiţuri. L-am lovit însă cu lanţurile. Îmi pare foarte rău", spuse el, iar ceilalţi râdeau pentru că prea mânca cu poftă. Oasele le împrăştiară în toate părţile, aruncându-le cât mai departe de foc. „O să ne crape burţile", îşi dădură cu părerea însoţitorii, fără ca să renunţe însă la înfulecat. „Nu există carne mai bună decât asta, friptă pe jăratec", mai spuseră ei.

Aveau însă un drum lung de făcut şi seara, de obicei, însoţitorii numărau kilometrii parcurşi de la o zi la alta. În zilele ploioase şi cu lapoviţă abia înaintau, din pricina ploii sau ninsorii care la încetinea mersul, precum şi a glodului mocirlos prin care picioarele li se mişcau cu greutate. Uneori,

noroiul era atât de mare, încât le trecea peste carâmbul cizmelor şi atunci înjurau de mama focului. Căzuseră, de asemenea, în iarna aceea ninsori mari şi mersul prin zăpada înaltă era şi el anevoios. În tot cazul călătoria lor se anunţa mult mai dificilă decât şi-o închipuiseră ei la început, drumul era mult mai lung decât li se păruse la prima vedere. Oboseala devenea adeseori atât de atroce, încât mergeau cu ochii închişi, adormiţi pe jumătate, clătinându-se în mers, lovindu-se unul de celălalt. Li se întâmpla chiar să adoarmă în timpul mersului de-a binelea, şi atunci aveau coşmaruri, scrâşneau din dinţi, spuneau cuvinte pline de spaimă.

„Hai, trezeşte-te, îşi spuneau unul altuia, n-auzi, trezeşte-te." Prin geamătul tânguitor al vântului li se părea că disting glasul celor rămaşi acasă. Bineînţeles, totul nu era decât o simplă iluzie, cei rămaşi acasă erau mult prea departe, ca să mai poată fi auziţi. Uneori, în nopţile de iarnă, se auzea urletul fioros al lupilor, şi atunci cei doi însoţitori se strângeau unui în altul de parcă ar fi căutat un loc ferit în care să se poată ascunde. Alteori, câte o vulpe roşcată le ieşea în cale, privindu-i o secundă cu ochii ei galbeni, ca apoi să dispară cu repeziciune în tufişuri. Toate aceste animale le erau trebuincioase, organizau, ca să le prindă, vânători, reuşind chiar să vâneze vreo prepeliţă sau vreun iepure sperios, asigurându-şi astfel hrana fără să mai apeleze la proviziile luate cu ei de acasă. Odată, în timp ce dormeau adânc, nişte câini hămesiţi se apropiară de ei, trecându-şi limbile putrede peste faţa lor adormită. Întâmplarea făcu însă ca prizonierul să se trezească, să se ridice în picioare speriat, să-şi zornăie lanţurile de la mâini, iar câinii, cuprinşi de spaimă, s-o ia la fugă. Umbrele lor stăruiră un timp pe zăpada albă, apoi se pierdură la marginea orizontului nesfârşit. În toamna aceea

văzură tot felul de animale ciudate, de a căror existenţă nu ştiuseră nimic, sau aproape nimic...

Un platou nesfârşit pe care mergeau acum, ziua fierbinte de vară, aerul nemişcat şi tremurător în lumina soarelui, iarba pârjolită, galbenă, murdară, sub picioare praful drumului ridicându-se în aer, încălţămintea lor ruptă, stâlcită, îmbâcsită de praf şi ei mergeau pe lăturalnice drumuri ale turmelor de oi, pe drumuri crăpate de soare, doar din loc în loc câte un tufiş sălbatec, uscat pe jumătate, căcărezele oilor atârnând de crengi ca nişte fructe negre. Tocmai atunci trecură copiii, în lungi cămăşi albe, cu picioarele desculţe, crăpate şi murdare, trecură pe lângă ei, şi ei stătură ascunşi în dosul tufelor acelora prăfuite ca să nu fie zăriţi. Copiii trecură, erau în căutarea tufelor de zmeură sălbatecă, alergau de la o tufă la alta, cantau dintr-un fel de fluiere minuscule, ţopăiau în ritmul cântecului şi unul dintre însoţitori nu se putu abţine, zvârli cu un bulgăre de pământ, îl lovi pe un băieţaş în fluierul piciorului, acesta însă nu se întoarse şi alerga să-i ajungă din urmă pe ceilalţi. De după tufa în spatele căreia stăteau ei ascunşi, îi văzură pe copii îndepărtându-se, cotind la un moment dat la stânga, urcând o cărăruie îngustă, care îi ducea undeva foarte departe, spre păduricea care se vedea la marginea zării.

Zilele de vară se apropiau de sfârşit, nopţile erau încă fierbinţi şi ei dormeau pe pământul cald şi bun, pământul care păstra până spre zori căldura soarelui, simţeau cum această căldură pătrunde în ei, dându-le noi puteri pentru a-şi putea continua călătoria, şi când soarele răsărea din nou, în dimineţile răcoroase şi palide, o tristeţe neaşteptată îi cuprindea, un dor greu de suportat, şi se trezeau cu gândurile

tulburi, cu mintea încă buimăcită de somnul greu, încărcat de vise ciudate, se întindeau pe pământul uscat cu oasele frânte de culcuşul lor tare şi soarele se înălţa tot mai sus la orizont, şi atunci ei se ridicau din ţărână gata să-şi continue călătoria, povestindu-şi unul altuia visele de peste noapte, şi era un soare din ce în ce mai obosit, soare de început de toamnă, şi uneori treceau, după ce aveau grijă să-şi lepede încălţările, prin şuvoaie călduţe de apă care le ajungea abia până la glezne şi din apă se ridica spre ei aceeaşi misterioasă căldură a soarelui, dându-le noi puteri, ajutându-i să meargă mai departe. Trecuseră prin lanuri înalte de grâu şi nările li se umpluseră de mirosul dulce al pâinii şi acum spre toamnă treceau prin lanuri nesfârşite de floarea soarelui, mult mai înalte decât ei, pierzându-se în ele. Frunzele lor lipicioase li se prindeau de mâini, mirosul lor dulceag şi greu li se lipea de nări, florile lor mari şi galbene se ridicau spre cer deasupra capului lor.

Uneori începea să cadă o ploaie rece amestecată cu lapoviţă, aşa că se opreau din mers, căutându-şi adăpost în vreo baracă părăsită. Se întâmpla ca acoperişul barăcii să fie spart, ploaia cădea înăuntru, şi atunci căutau un loc mai uscat, mai ferit de ploaie. Bineînţeles că în cotlonul acela nu era loc decât pentru însoţitori, şi ploaia aceea rece de iarnă îl pătrunse până la oase pe prizonier. Se îmbolnăvi foarte grav, pneumonie sau poate chiar dublă pneumonie, cine putea şti, pentru că nici unul dintre însoţitori nu era priceput într-ale medicinii. În tot cazul, deţinutul făcu febră mare, şi cei doi neavând încotro îl acoperiră cu ţoale de ale lor şi avură grijă ca focul înjghebat în mijlocul barăcii să ardă tot timpul. Dar în ciuda faptului că era acoperit, deţinutul se plângea tot

timpul de frig. Ceaiul fierbinte pe care i-l pregătiră însoțitorii nu avu nici un fel de efect, boala progresa văzând cu ochii, temperatura creștea și ea, și după o zi sau două își pierdu cu desăvârșire cunoștința. Cuvintele pe care le scotea din gură n-aveau nici ele nici o noimă, cei doi stăteau zadarnic aplecați peste el ca să înțeleagă ce spune. „Respiră?" se întrebau din când în când unul pe altul cu îngrijorare. „Ce ne facem noi dacă moare?" își spuneau ei speriați. „Ce se alege de noi dacă moare?" se văicăreau cuprinși de panică, gândindu-se că în acest fel nu-și vor putea duce până la capăt misiunea. Din când în când, deținutul le făcea semn să se apropie și atunci însoțitorii se aplecau să-l audă ce spune. „Cred că vrea apă, îi e sete din cauza fierbinței", spunea unul din însoțitori și-i aducea apă. Dar deținutul răsturna cu un gest de protest apa și cei doi își dădeau seama că înțeleseseră pe dos cele spuse de captiv. „Aiurează", își spuneau ei. Stăteau atunci nemișcați, ascultându-l cum vorbește aiurea, cum bolborosește ceva care rămânea de neînțeles pentru ei. Îl vedeau cum se ridică în capul oaselor, cerându-le cu disperare un lucru pe care ei i l-ar fi dat cu plăcere dacă ar fi înțeles ce spune. În baracă era destul de frig, lemnele ude ardeau cu greutate. După cele câteva zile de ploaie urmară altele, geroase și înghețate. Prin crăpăturile barăcii se iveau stelele, imense și strălucitoare, și deținutului, care începea încet-încet să-și revină, i se părea că stelele acelea, uluitor de strălucitoare, sunt niște imense tumori pe pielea netedă a cerului. Privindu-le, sufletul i se umplea de o neașteptată scârbă, i se păreau îngrozitoare acolo, sus, sfâșiind mătasea strălucitoare și neagră a bolții cerești. „Am fost foarte bolnav, își spunea el, am fost aproape de moarte." „Stelele", le spunea el celorlalți, acolo sus, și cei doi se făcură de data asta că înțeleg ce spune, ca să nu-l

supere, da, stelele, spuneau ei, dând cu multă înțelegere din cap. După câteva zile, deținutul se ridică în picioare, încercă să umble, dar era încă foarte slăbit de boală ca să fie posibilă deocamdată o eventuală continuare a călătoriei. Trebuiau deci să mai aștepte ca acesta să se întremeze ca lumea, pentru că o plecare pripită ar fi putut provoca o revenire a bolii, fatală, având în vedere condițiile în care ei săvârșeau călătoria. Așa că, în noaptea care urmă, ultima noapte de dinaintea plecării, cei trei priviră din nou cerul și stelele care i se păruseră captivului niște imense tumori.

Seara scriau uneori scrisori celor pe care îi lăsaseră acasă, scrisori lungi în care povesteau amănunțit cele mai neînsemnate întâmplări ale călătoriei. Frazele se constituiau însă cu destulă greutate și mintea lor obosită de drum găsea cu mari eforturi cuvintele cele mai potrivite, cuvinte care să exprime cât mai exact tot ceea ce simțiseră ei în decursul acestei călătorii. Și dacă întâmplările erau destul de ușor de relatat, greul începea atunci când ei se străduiau să-și exprime gândurile ascunse, grijile și temerile lor permanente. Voiau să știe totul: dacă operația care urma să i se facă unuia din copii reușise, dacă crizele de ficat ale mamei se repetau cu aceeași regularitate, dacă femeile lor înainte de a se lăsa cuprinse de somn se gândeau la ei, voiau să știe cât mai exact cu putință filmul acestor gânduri. Astfel, scrisorile lor lungi, cu greșeli de ortografie, erau construite mai mult din întrebări, acest caracter interogativ dându-le un patetism care ar fi impresionat pe oricine. Din păcate, însă, toate aceste întrebări rămâneau lipsite de răspuns, pentru că în această călătorie, cu un itinerar atât de complicat, greu o scrisoare ar fi putut să-i ajungă din urmă. În timp ce își scriau epistolele

– aplecați deasupra petecelor de hârtie de care își făcuseră rost cu mare greutate, repetând în șoaptă cuvintele înainte de a le așterne – deținutul le ascuțea creioanele. Datorită zelului cu care scriau, cât și pentru că, nefiind prea obișnuiți cu scrisul, apăsau prea tare cu vârful creionului pe hârtie, vârful se rupea de cele mai multe ori. Ca să poată executa această muncă, cei doi hotărâtă să-i scoată deținutului, bineînțeles numai în timpul lucrului, lanțurile de la mâini. Captivul ascuțea liniștit creion după creion, cu o pricepere într-adevăr impresionantă și creioanele erau atât de ascuțite, încât ar fi putut cu ușurință rupe coala, dacă hârtia folosită de cei doi n-ar fi fost oribila hârtie de împachetat, singura pe care putuseră s-o obțină.

Și erau zile și nopți de când mergeau fără să se oprească, nopți friguroase de toamnă, nopți fără lună, orbecăind prin întuneric, împiedicându-se din când în când de cel din stânga ori din dreapta, înjurând cu voci groase și răgușite, nopți în care satele pe lângă care treceau, ocolindu-le, dormeau liniștite și indiferente în fața existenței lor de pribegi, înveliți în mantalele lor friguroase, prin care pătrundea vântul, dispărând uneori în câte o groapă, de unde reușeau să iasă doar pe brânci.

Întunericul era atât de dens, încât era absolut necesar să facă un popas, și atunci el, prizonierul, fu cel care îi rugă să se oprească arătându-le rănile de la picioare. Se opriră într-o gară, undeva în plin câmp, departe de orice așezare omenească. Încercând să se uite pe fereastra înghețată îl văzură ca prin pâclă pe impiegat stând cu capul răsturnat peste dosarele de pe masă, văzură mâna întinsă a impiegatului cu fanionul roșu căzută de-a lungul scaunului, chipiul dat ușor pe ceafă,

văzură ceasul de pe perete care-şi continua tic-tacul monoton, şi când bătură în geam, impiegatul se trezi, îi privi la început cu neîncredere, mai ales pe el, prizonierul, ale cărui mâini erau legate. Până la urmă, impiegatul se mai linişti şi le dădu chiar o jumătate de pâine neagră, pe care o împărţiră în trei, şi ei îl rugară să-i lase să doarmă în sala de aşteptare. Cum sala de aşteptare era în reparaţie şi închisă, impiegatul le propuse să doarmă în turnul de apă. Urcară deci în turn, bineînţeles că prizonierului îi venea cel mai greu să se urce din cauza lanţurilor, atât de greu încât cel din stânga lui, cuprins pe neaşteptate de milă, se oferi să-i ducă el ranița până sus. El refuză însă, se obişnuise cu ea, aşa că mai mult târându-se urcă scările până ajunseră până sus şi acolo se târî pe cimentul murdar şi rece, răceala cimentului răcorindu-l puţin. Rămase aşa un timp, până când răceala aceea pătrunse în el, apoi se ridică, se sprijini de zid şi refuză să mai răspundă la întrebările celorlalţi, murmurând un fel de cântec naiv şi sincer, pe care-l învăţase demult, în copilărie. Îi urmări pe cei doi cum se luau la întrecere, scuipând amândoi în acelaşi timp, curioşi să vadă al cui scuipat ajunge mai repede jos, şi ascultând încordaţi plescăitul scuipatului pe ciment. În cele din urmă ajunseseră la concluzia că e mult mai simplu să folosească pietricele şi unul din ei chiar coborî întorcându-se cu buzunarul plin de pietricele. Numărau până la trei şi lăsau pietricelele să cadă în aceeaşi clipă, iar când acestea ajungeau jos, se certau, fiecare susţinând că pietricica lui a ajuns mai repede. Apoi, prizonierul aţipi, adormi chiar, în vreme ce însoţitorii îşi continuau jocul şi certurile. Când se trezi, ei tot se mai jucau, între timp răsărise şi luna mare şi strălucitoare şi el îi văzu stând aplecaţi peste parapetul turnului de apă, aruncând în acelaşi timp pietricelele şi certându-se dacă vreunul dintre ei,

trișând, arunca pietricica înaintea celuilalt. Apoi, însoțitorii renunțară la jocul acesta și concursul pe care-l inventară era astfel: alergau pornind amândoi în aceeași clipă, câștigător fiind cel care ajungea mai repede jos. Cum scările erau cam strâmte, se loveau unul de altul, întâmplându-se de câteva ori să se rostogolească pe scări. În acest caz, concursul era anulat, competiția pierdută, și atunci o luau amândoi din nou de la început. După aceea organizară concursul invers: adică acum câștigător fiind cel care ajungea mai repede sus. Și prizonierul îi vedea urcând transpirați și gâfâind, și după un timp se plictisi de competiția asta a lor, care nu mai lua sfârșit și atenția îi fu atrasă de cele ce se petreceau jos, pe peronul gării. Pe peron erau acum doi impiegați, și nu unul ca la început, amândoi în uniforme albastre și chipie albe cu cozoroc. Doi impiegați care, spre uimirea captivului, își aruncau chipiile peste linia ferată să vadă care dintre ei reușește să-l arunce mai departe. Impiegații inventară apoi un alt joc: prizonierul îi văzu urcând niște scări de pompieri, câștigător fiind cel care se urca mai repede pe acoperișul gării, prefăcându-se că stinge un foc imaginar. În cele din urmă apărură și soțiile impiegaților și chiar și pompierii. Soțiile interpretară, pe rând fiecare, aria principală din Traviata și marele premiu îl obținu cea care reuși să atace o acută, apoi, în timp ce soțiile impiegaților cântau, de data asta ceva din Trubadurul, veni un tren încărcat cu marinari, care, goi până la jumătate și mușchiuloși, aplaudară și zâmbiră cu toți dinții. Câștigătoarea concursului fu ridicată pe brațe de către marinari și profund aclamată. Dar competiția continuă, și de data asta cu toții, impiegații, marinarii, soțiile impiegaților, pompierii și bineînțeles cei doi bărbați care între timp coborâseră cu prizonierul din turn, organizară un mare concurs: cineva

hotărî să se meargă în echilibru pe linia ferată, câștigător fiind cel care reușea să parcurgă cea mai mare distanță fără să pună o clipă piciorul pe pământ. Se înșiruiră deci pe linie, unul în spatele celuilalt, și arbitru fu ales prizonierul, care oricum nu avea cum să participe la concurs din cauza lanțurilor. Apoi alergară peste un câmp cu maci roșii, trecură printr-un lan de grâu și-l făcură harcea-parcea. „Mamă, își spuse prizonierul, ăștia toți aleargă, aleargă, și eu sunt singur. Nu mă părăsi, mamă, tocmai acum, când am mai multă trebuință de tine, ca oricând", se rugă el. Plânse prizonierul cu capul sprijinit de zidul rece al turnului de apă, odată cu trenurile care treceau cu mult zgomot prin spatele lui, și între timp se făcuse ziuă.

Mergeau pe un drum pustiu, sub un cer imens boltit deasupra lor, un cer care spre seară căpăta întotdeauna culoarea sângelui, până când întunericul cădea peste ei și atunci, bâjbâind prin noapte, ei continuau totuși să meargă, prizonierul la mijloc, la stânga și la dreapta cei doi însoțitori, toți trei cu ochii injectați de oboseală, continuau să meargă încet și șovăind pe drumul care se întindea înaintea lor fără să se sfârșească vreodată, și toamna trecu, frunzele copacilor, după ce luciră o vreme ca niște făclii, se scuturară, și ei continuau să meargă bocănind cu bocancii lor putrezi pe pământul înghețat, înaintau cu greutate prin ninsoarea pufoasă, albă, strălucitoare, ei trei, singurele siluete negre pe întinderea albă, aruncând umbre firave pe zăpada sticloasă de sub picioarele lor, apoi prizonierul se îmbolnăvi, îl durea gâtul, avea o adevărată rană în gât, încât de durere scâncea încet, în așa fel ca ceilalți să nu-l audă, saliva caldă, dulceagă i se aduna în gură și el o scuipa, de înghițit nu mai putea s-o înghită, te doare, mă, îl întrebau cei doi, mă doare,

răspundea prizonierul, şi atunci cei doi însoţitori îi dădură fularele lor groase, făcute cu multă grijă de nevestele lor acasă, îi dădură ultimele aspirine pe care le aveau cu ei, iar când prizonierul simţea că nu-l mai ţin puterile, îl sprijineau să nu cadă, rămânea o vreme nemişcat sub ninsoarea densă; opacă, asemenea unui zid de vată, o auzea foşnind insinuant în jurul lor, apoi porneau din nou prin zăpada care crescuse atât de mult încât le ajungea aproape la genunchi, cuprinşi de somn, dacă mai ninge aşa, o zi-două, ajunge zăpada până la grindă, spunea unul dintre ei, dacă tot ninge aşa n-o să mai putem ajunge, adăuga el, de ajuns ajungem noi, fii fără frică, îl liniştea celălalt, şi toţi se străduiau să vadă ceva dincolo de zidul gros al ninsorii; noaptea însă era mai greu, noaptea îşi aprindeau toţi trei lanternele şi înaintau prin zăpadă cu lanternele aprinse, mici breşe în întunericul îngheţat din jur, noaptea înaintau fără să scoată nici unul o vorbă, din când în când se auzea doar tusea seacă a prizonierului, sau, ca să nu adoarmă cumva în mers, hotărâseră să cânte toţi trei vechi marşuri cazone, vocile lor răguşite şi aspre, stridente şi afone se auzeau până departe în întunericul din jur, cuvintele îngheţau, rămâneau suspendate în aer, semănând parcă unor ţurţuri de gheaţă, strălucitori sub lumina lunii, şi când se hotărau totuşi să se oprească şi să se odihnească, îşi făceau culcuşul în grajduri mirosind dulceag a baligă şi a fân, lângă burţile calde ale animalelor. Iarna deveni ceva mai blândă, zăpada începu să se topească şi abia atunci începură ploile.

Cum ploile ţinură cât fu primăvara de lungă, îmbrăcămintea începu să le putrezească. În zilele în care ploaia încetinea şi ieşea un pic de soare, aburi se înălţau din

ţoalele lor ca dintr-o locomotivă. „Nişte umbrele nu ne-ar strica", îşi spuneau ei, în vreme ce le dârdâiau dinţii în gură de frig. Se consolau însă cu gândul că de atâtea ploi umbrelele ar fi putrezit, aşa cum li se întâmplase la începutul călătoriei. Se gândeau aproape cu admiraţie la materialul trainic din care erau făcuţi, căci cu toate ploile alea pişăcioase nu începuseră însă să putrezească şi ei împreună cu nenorocita lor de îmbrăcăminte. E adevărat însă că în schimb urinau ceva mai des decât de obicei şi asta se întâmpla, desigur, şi pentru că, fără să ştie, corpul lor absorbise totuşi ploaia, şi toată cantitatea aceea de lichid trebuia la urma urmei eliminată într-un fel. Grea de suportat era mai ales ploaia care cădea în timpul nopţii, ploaia care îi prindea de pildă în plin câmp, de nu aveau unde să se ascundă, ploaia care sosea pe neaşteptate, în vreme ce ei erau cufundaţi în cel mai adânc somn; cum adormeau de cele mai multe ori culcaţi pe spate cu gura larg deschisă, gura li se umplea cu apă şi le oprea respiraţia, şi se trezeau sughiţând, gata-gata să se înece. Alteori începea să cadă o ploaie călduţă, asta ceva mai târziu, în zilele de început de vară, şi în astfel de zile era plăcut, după-amiezile mai ales, să dormi puţintel în timp ce ploicică aia continua să cadă deasupra ta, te simţeai nu ştiu cum, de parcă ai fi un prunc care se află încă în pântecele mamei, sau de parcă ai fi adormit, fără să ştii, într-o baie călduţă. Băltoaca aia căldicică te predispunea la visare! Odată adormiră fără să-şi dea seama lângă albia unui râu, şi peste noapte apele râului se revărsară, ieşiră din matcă, şi fu cât pe aci să-i ducă cu ele. Aşa că, în urma neplăcutei întâmplări, începură să-şi aleagă cu mai mare grijă culcuşul peste noapte. Începură să fie mai atenţi şi la poziţia în care se culcau şi ajunseră toţi trei la concluzia că cea mai potrivită

poziție era cea culcat pe burtă, în acest fel înlăturându-se pericolul unui înec neașteptat din cauza apei care le-ar fi putut intra în timpul somnului în gură. Culcatul pe burtă prezenta încă un avantaj: forma rotundă a fundului și chiar o anumită rotunjime a spatelui dădeau posibilitate apei să se scurgă cu ușurință de pe ei în pământ. Cu cea mai mare grijă însă își apărau ceafa, cea mai sensibilă după părerea lor la intemperii, cea care suporta cel mai greu umezeala, și înainte de a adormi cu capul îngropat în pământul mocirlos, aveau grijă să-și așeze deasupra capului rănițele făcute din pânză impermeabilă. Și așa exista însă un pericol: greutatea rănițelor le turtea capul atât de tare pe pământ, încât le oprea aproape respirația. Cu timpul însă deveniră niște adevărați experți în modul în care își așezau rănițele deasupra capului; întâi de toate aveau grijă să găsească patru țăruși foarte rezistenți, pe care îi înfigeau în pământ în stânga și în dreapta capului, realizând în felul acesta un pătrat ce le rămânea uscat, în care își vârau cu mare plăcere scăfârlia. De asemenea erau atenți cu terenul ales pentru somn să nu fie în pantă, căci era foarte neplăcut să simți cum ploaia se scurge peste tine; mai aveau apoi grijă să se culce cât mai aproape unul de celălalt, tocmai pentru ca în acest fel să ofere ploii un corp cât mai compact. Când vreunul dintre ei se îmbolnăvea totuși, un altul se sacrifica; trăgeau la sorți care să doarmă deasupra, ferindu-l astfel pe cel bolnav de umezeala fatală în caz de boală și realizând cel mai ideal impermeabil cu putință. Cum erau cu toții destul de slăbiți, privațiunile îndurate îi reduseseră la foarte puține kilograme, greutatea celui care dormea deasupra era ușor de suportat de cel care dormea dedesubt, și după câteva nopți la „uscătoare", cum îi ziceau ei, bolnavul era complet vindecat.

Dacă se întâmpla totuşi să iasă şi soarele, atunci stăteau toţi trei culcaţi pe spate, cu gura larg deschisă, în acest fel razele soarelui pătrundeau în ei şi îi încălzeau pe dinăuntru.

Cele mai hulite erau însă ploile care veneau pe neaşteptate. Se culcau seara sub un cer acoperit cu stele, un cer puternic luminat de lună, pe care îl priveau uimiţi până când ochii li se închideau de somn, pentru ca peste noapte, când dormeau liniştiţi fără să bănuiască nimic, vremea să se schimbe din senin, să înceapă să cadă ploi urâcioase fără ca ei să le simtă – dormeau de obicei ca duşi din cauza oboselii adunate. Dimineaţa se trezeau uzi până la piele, cu dinţii clănţănind. Ploile astea parşive, care îi luau cu totul pe nepusă masă, erau considerate de ei duşmanul cel mai periculos, aşa că întotdeauna înainte de a adormi erau foarte atenţi la durerile din oase provocate de reumatism – din pricina ploilor se aleseseră şi cu un reumatism de toată frumuseţea – aceste dureri anunţându-le cu exactitate posibilitatea schimbării timpului. Aşa că începură să fie mai bănuitori, nu se mai lăsară înşelaţi de frumuseţea mincinoasă a timpului. Când vremea se anunţa ploioasă, aveau grijă să-şi facă culcuşul peste noapte undeva, de pildă, în apropierea unui zid înalt, dormeau de-a-n picioarelea, sprijiniţi de zid, cu timpul se obişnuiseră să doarmă şi-n picioare, ploaia se izbea cu furie de zid, se oprea în el, fără să ajungă până la ei, care erau de partea cealaltă. În astfel de cazuri se gândeau aproape cu afecţiune la zidul care îi apăra! Bineînţeles că nu întotdeauna găseau un zid care să-i apere. Să ridici aşa peste noapte un zid până se lasă seara şi până nu începe ploaia, era un lucru imposibil. Se mulţumeau atunci să-şi sape în pripă o groapă, nici prea largă, nici prea adâncă, în care intrau la repezeală cu toţii. Îşi

puneau veşmintele deasupra şi stăteau acolo cât era noaptea de lungă. Într-un târziu adormeau, era şi susurul ploii care dădea o stare plăcută de somnolenţă, şi se trezeau dimineaţa, în zori. Ieşeau din groapă, unul câte unul, ştergându-se unul pe altul de pământ, şi sufletul li se umplea de bucurie, pentru că ziua era senină şi undeva deasupra lor, în înaltul cerului, strălucea curcubeul.

Totul ar fi fost probabil mult mai uşor de suportat, dacă n-ar fi fost gările în care trebuiau să aştepte. Gări imense, cu săli de aşteptare aglomerate, la maximum, în care îşi găseau cu greutate un loc unde să se aşeze. În acea perioadă, trenurile aveau de obicei întârzieri mari, şi când totuşi, după zile întregi de aşteptare, trenul sosea, cei care aşteptau se ridicau de la locurile lor buimăciţi de somn şi se repezeau împleticindu-se spre ieşire, uneori petrecându-se chiar grave confuzii, în sensul că altul era trenul anunţat, încât bieţii oameni se trezeau pe neaşteptate în vreun tren care mergea într-o direcţie exact opusă celei dorite. Pândeau locurile eliberate la sosirea unui astfel de tren, se repezeau să le ocupe, temători ca nu cumva alţi solicitanţi să fie mai iuţi de picior decât ei, dar se întâmpla uneori să nu sosească nici un tren, trecea chiar noapte după noapte, zi după zi – şi era în ianuarie, gerurile de la începuturile lui ianuarie – fără ca cineva să se ridice şi să plece, fără ca cineva să-şi părăsească locul, fără ca vocea din difuzor să vestească un nou tren, ei pândeau însă, aşteptau mereu, apoi hotărâră să facă cu rândul, doi din ei dormeau şi unul rămânea treaz; se schimbau din oră în oră, la început oamenii din sala de aşteptare uitându-se cu suspiciune la ei, ba uneori chiar cu milă, şi nu le-a fost uşor să se contopească în masa de oameni

care aştepta, cele mai chinuitoare fiind pentru ei acele momente în care trenurile se auzeau venind într-adevăr, dar treceau fără să se oprească, rapide şi uneori chiar trenuri internaţionale, şi atunci prin geamurile mari ale sălii de aşteptare pătrundea lumina răsfrântă de ferestrele trenurilor, fascicole de lumină descoperindu-i pe cei adormiţi, frânţi de oboseală, asemenea unor reflectoare luminoase. Uneori, geamurile erau îngheţate şi în astfel de cazuri lumina aceea pătrundea mai greu înăuntru, doar geamurile străluceau feeric, florile de gheaţă se aprindeau parcă, fluorescenţă stranie şi fascinantă la care cei din sala de aşteptare priveau cu ochii holbaţi de uimire. Alteori, gările în care aşteptau erau mai puţin populate, gări lipsite de importanţă, chiar câte o haltă necunoscută pierdută undeva în oceanul de zăpadă. În astfel de cazuri sălile de aşteptare erau pustii şi friguroase, geamurile erau sparte şi zăpada răscolită de vânt pătrundea înăuntru spulberată în irizări fine pe băncile grosolane din lemn murdar, cu vopseaua roasă de timp. Găseau într-un colţ câte o uşă ruginită şi înţepenită, singurul semn că acolo fusese odată într-adevăr o sală aşteptare, sau nu descopereau decât o gură de horn sau câte o sobă răsturnată pe care urinaseră cei care probabil aşteptaseră, înghemuiţi de frig, în sala aceea. Când găseau o sobă în care să poată aprinde totuşi focul, sacrificau baraca părăginită a WC-ului, aşezată în plin câmp, nu departe de mica haltă, şi focul cânta într-adevăr plăcut în sala pustie şi ei aşezaţi în jurul sobei îşi dezmorţeau picioarele îngheţate, îşi puneau bocancii putrezi la uscat. Bineînţeles, nu întotdeauna focul se aprindea cu uşurinţă, erau şi sobe mizerabile, care mai mult scoteau fum decât dădeau căldură, şi odată aprinseră chiar clădirea haltei care arse cu impiegat cu tot şi cu o atât

de mare repeziciune, focul era ajutat și de un vânt prielnic, încât ei nu avură timp să-l salveze pe bietul funcționar adormit deasupra telegrafului, și atunci, nemaiavând ce face, o luaseră la fugă înfricoșați, vâlvătăile focului ridicându-se înfricoșătoare, urmărindu-i o vreme, pentru ca apoi, mult mai târziu, după ce focul rămase undeva în urma lor, ei să-și aducă aminte de impiegat și să-l plângă, înduioșați de soarta lui. Uneori, frigul era atât de puternic încât nu mai călătorea într-adevăr nimeni, sau aproape nimeni. În astfel de cazuri, marile săli de așteptare erau pustii. Cei trei își alegeau locurile cele mai bune, adică aproape de sobele mari de teracotă. Ornicul de pe peretele sălii de așteptare era de obicei stricat, indicând în permanență aceeași oră, difuzorul nu mergea nici el întotdeauna cum trebuie; răzbătea de undeva de departe doar câte un zgomot care aducea foarte puțin cu o voce omenească, voce care probabil anunța trenurile care treceau destul de des, e adevărat, dar cu totul în alte direcții decât aceea în care mergeau ei. Uneori intra în sala de așteptare femeia care făcea curățenie, o femeie înfofolită în șaluri groase de lână, îmbrăcată cu un cojoc cam peticit, dar călduros, și, mahmură, pe jumătate adormită, începea să mătură pe jos. Aceasta era femeia care venea să facă ordine noaptea. Cea care făcea curățenie ziua, înfofolită la fel, doar că basmalele ei, două sau trei la număr, erau albe, era mult mai veselă și cu mai mare chef de vorbă. Ea le povesti, în timp ce freca podelele murdare ale sălii de așteptare, despre accidentele de tren care avuseseră loc în ultimul an. Cel mai mare „carambol" se petrecuse cu o lună sau două în urmă. Se ciocniseră atunci două exprese internaționale. „Cred că unul era Orient-Expresul", ținu ea să fie cât mai exactă cu putință. Sala de așteptare, cât o vedeți

de încăpătoare, povesti ea, era plină de oameni schilozi, Doamne, iartă-mă, spuse ea, făcându-şi repede cruce, unul era fără o mână, altul fără un picior, ba era şi unul tăiat pe jumătate, pe care nu ştiu de ce în loc să-l ducă la morgă l-au adus aici, veneau maşinile albe ale salvării ca să care morţii, erau şi nişte copii care plecaseră să cânte undeva într-un alt oraş, zăceau pe scaunele astea, cu chitarele alea sparte lângă ei, cămăşile lor din albe ce au fost se făcuseră roşii, plângeau săracii de durere, şi atunci unul a început să le cânte din chitară, dar chitara era şi ea spartă şi nu scotea decât nişte sunete urâte şi în timp ce cânta mâinile i s-au umplut de sânge, corzile de la chitara aia s-au năclăit şi n-au mai scos nici un sunet, dar el se încăpăţâna să cânte mai departe şi atunci, spuse femeia şi în vreme ce vorbea spăla pe jos, abia atunci am văzut că unul dintre ei, apoi femeia se ridică de jos, lăsă fraza neterminată, oftă, staţi că acuşi fac focul, mai spuse ca, numai că lemnele sunt ude, nu cred să ardă, da' puteţi sta lângă foc, nu prea pripeşte soba, dar tot e mai bine decât acolo lângă fereastră, şi unul dintre ei murise aşa cum v-am spus, zise femeia şi se aşeză căscând pe un scaun, cu picioarele depărtate în bocancii peticiţi şi uriaşi, şi ăla tot încerca să cânte în continuare, cu mâinile năclăite de sânge, dar corzile în loc să cânte numai ce plescăiau, şi-l stropeau cu sânge şi pe faţă, a murit Tomy, spuse unul dintre ei, şi începu să tragă plângând de cel de lângă el, un blonduţ cu părul creţ şi ochi albaştri daţi peste cap, era ţeapăn, micuţul, apoi cei care se mai puteau mişca începură să tragă şi ei de mort, dar ăla cu chitara tot mai plescăia din ea, că numai cântat nu se chema; şi-i spun eu la şef, eu n-am plămânii ăia ca să pot aprinde focul cu lemne ca astea, şi când l-au luat pe ăla micu' dintre ei, îşi aduse ea din nou aminte, dar povestea

rămase neterminată, între timp veni şi trenul pe care ei îl aşteptau de atâta vreme, şi după plecarea lor sala de aşteptare rămase pustie, doar cu femeia aceea mare şi înfofolită stând lângă sobă, încălzindu-şi mâinile groase şi crăpate de ger, mâinile ei roşii, cu unghii murdare, deasupra sobei încinsă în sfârşit, apoi femeia rămase nemişcată pe scaun, privind în neştire ceasul de pe perete, oprit la o anumită oră, aşa cum am spus. „Sărmanii copii", îi căină femeia şi căscă, ba chiar adormi cu gura deschisă şi începu să sforăie cu icnituri scurte, cu capul dat pe spate, încât basmalele cu care era înfofolită i se desfăcură şi părul cărunt strâns în conci la spate i se despleti şi atârnă la fel de cenuşiu ca şi basmalele murdare, acoperindu-i faţa.

În iarna aceea călătoriră mai ales cu trenul. Trenurile erau însă supraaglomerate şi cu mare greutate reuşeau să se urce. Mai ales trenurile de noapte, era o iarnă în care lumea călătorea foarte mult, şi cum în general trenurile erau prost încălzite se strângeau înfrigurați unii în ceilalți, se încălzeau unii de la alții, cu toate că, uneori, mirosul de sudoare omenească, putoarea grea a hainelor îmbibate de apă, ninsese mult în iarna aceea, o ninsoare apoasă, care pătrunsese în haine până la piele, devenea greu de suportat; dormeau de-a-n picioarelea, răsucindu-se prin somn, şi din cauza oboselii aveau uneori vise urâte. Totuşi se întâmplă odată ca ei să prindă unul din acele trenuri internaţionale în care se călătorea atât de comod, reuşiră să urce, cu toate că la început conductorul trenului îi privi cu mare suspiciune, de altfel trenul era aproape gol, pentru că era o perioadă destul de încordată din punct de vedere internaţional, şi călătoriile dintr-o ţară în alta erau limitate.

Cei trei, captivul și păzitorii lui, putură să se lăfăie în voie, în compartimente elegante și bine încălzite, în care stăruia un miros de portocale și de băutură fină, urmărind cum trenul se oprește doar în gări importante, cum o lume elegantă și distinsă coboară cu solemnitate. Asistară la un moment dat chiar la coborârea pe peron a unei celebre actrițe, Brigite. Brigite, strigară ei într-un glas, recunoscând-o cu bucurie, altădată într-o gară coborî și o mare personalitate politică, mulțimea ovaționa, orchestra cânta, armata dădea onorurile și toate celelalte. Era într-adevăr foarte plăcut să călătorești cu astfel de trenuri internaționale, își spuseră cei trei, căutându-și reciproc păduchii prin hainele jegoase. Păcat însă că prin geamurile înghețate și acoperite de o dantelărie superbă nu se putea zări mare lucru și ei erau atât de dornici să admire peisajul. Geamurile erau înțepenite din cauza gerului, era imposibil să le poți deschide. Aburind geamul, ei reușiră totuși să facă mici cerculețe, prin care vedeau, bineînțeles, o porțiune foarte restrânsă din ceea ce se întâmplă dincolo de geam. Vedeau ca prin niște ocheane minuscule, doar că, în afara gărilor, mare lucru nu prea era de văzut, peste tot întinderi nesfârșite de zăpadă. Uneori totuși, prin dreptul ferestrei, luându-se poate la întrecere cu trenul, galopau cai, cai cu pielea asudată și aburindă, sau care rămâneau în urmă, prăbușindu-se în zăpadă, gâfâind osteniți, cu capetele îndreptate spre trenul care-i depășea cu repeziciune. Pe măsură ce trenul se îndrepta spre regiuni mai puțin importante, cu o populație mai rară, devenea din ce în ce mai gol, și călătoriră un timp într-un vagon în care nu mai era nimeni în afara lor, ba, de curiozitate, trecură și în vagonul vecin, care de asemenea era pustiu, și cum era târziu,

la lumina palidă a becurilor care se aprindeau și se stingeau mereu, coridorul și compartimentele goale erau cât se poate de deprimante. Aproape înfricoșați, ei trecură dintr-un vagon într-altul în căutarea vreunui călător întârziat ca și ei, dar și celelalte compartimente și vagoane erau pustii, așa că îi cuprinse o ușoară teamă. Teamă accentuată mai ales de faptul că trenul în ultima vreme, să fie mai mult de două nopți și o zi, nu mai oprise în nici o gară, ori era foarte puțin probabil ca în acele ținuturi gările să fie la o așa mare distanță unele de altele. Într-un compartiment însă, și tocmai la extrema cealaltă a trenului, descoperiră o femeie care dormea, o femeie îmbrăcată destul de caraghios pentru vârsta ei, în culori vii, cu tot felul de volănașe și panglicuțe peste tot, toate aceste volănașe contrastând însă ciudat cu pantofii bărbătești din picioare, niște pantofi cu talpă groasă, butucănoși, pantofi care aveau un număr mare, patruzeci și doi sau patruzeci și trei, cu niște ciorapi trași până deasupra genunchilor, din lână aspră, ciorapi rupți și cârpiți în dreptul genunchilor ca la copiii neastâmpărați. Cineva deci călătorea împreună cu ei, și tocmai atunci, în vreme ce ei o priveau, femeia se trezi din somn și îi privi buimacă, apoi le surâse prietenos, ducându-și degetul la buze.

Călătoria se prelungise însă neașteptat de mult.

Erau dimineți în care se trezeau cuprinși de înfricoșare. Erau convinși că în drumul parcurs de ei până atunci intervenise la un moment dat o greșeală care trecuse neobservată, imposibil de depistai însă, o mică fisură, un drum cotit din eroare la stânga, de exemplu, când ar fi trebuit s-o facă la dreapta, ceva aparent lipsit de importanță, dar în fond esențial pentru destinul călătoriei lor.

Ar fi fost inutil însă să se întoarcă înapoi, nu le rămânea decât să meargă orbește înainte, condamnatul la mijloc, ei, însoțitorii, la stânga și la dreapta lui, cu speranța că toate aceste drumuri întortocheate pe care ei le parcurg îi vor ajuta să regăsească drumul cel bun.

Alteori erau convinși că merg foarte bine, în fond la plecare nimeni nu ținuse să precizeze durata călătoriei. „Aveți un drum lung de făcut, li se spusese, și atâta tot, un drum plin de greutăți, dar vă descurcați voi, suntem convinși", iată tot ce li se spusese.

Câteodată aveau impresia că se apropiau de sfârșitul călătoriei și se bucurau atunci ca niște copii, bucurie zadarnică însă, repede spulberată. Îi dureau cumplit picioarele și cizmele îi strângeau îngrozitor. Cerul atârna atât de jos deasupra lor, încât aveau impresia că-i apasă pe umeri, îi simțeau greutatea copleșitoare. O dată, ajunși în dreptul unui copac, se uitară pe hartă, le fu foarte, greu să găsească copacul cu pricina și din nou avură impresia c-au greșit drumul fără să poată ști când și unde se săvârșise greșeala. „Tu ești vinovat", spuse unul dintre ei. „Te-am întrebat dacă ții minte și tu ai spus că ai o memorie bună și că nu uiți niciodată nimic." „Sigur că țin minte, spuse celălalt. La stânga, la dreapta, și după aceea din nou la stânga și iarăși la dreapta", spuse el itinerarul ca pe o poezie și se uită triumfător la celălalt. „Nu-i adevărat, sări furios tovarășul său de drum. La dreapta întâi, și numai după aceea la stânga, și apoi din nou la stânga, și numai după aceea la dreapta." „Nu-i nici cum am spus eu, dar nici cum ai spus tu nu e bine, sări din nou primul. Dacă vrei să știi, acum îmi amintesc foarte exact: întâi la dreapta, după aceea o luăm

la stânga, mergem cât mergem şi iar o luăm la dreapta, şi numai după aceea, şi asta mult mai târziu, o luăm la stânga." „Şi noi cum am mers?" întrebă curios celălalt. „Păi noi am luat-o la stânga întâi, ţii minte, şi după aceea am luat-o la dreapta." „Nu-i adevărat, sări celălalt, am luat-o din nou la stânga..." „Ai uitat tu, spuse primul, şi scoase din buzunar o hartă, o întinse pe genunchi şi începu să explice." În tot acest timp, prizonierul stătea deoparte, nu se amesteca în discuţie. Hotărârile le luau cei doi, lui nu-i rămânea decât să se supună. Tot studiind harta, aceştia reuşiră într-adevăr să reconstituie drumul, ajungând la concluzia că respectaseră itinerarul până la ultima încrucişare de drumuri. În centrul oraşului prin care tocmai trecuseră, drumul o apucase în trei părţi şi în mod sigur ei n-o luaseră în direcţia bună. Făcură aşadar calea întoarsă, ajunseră din nou la aceeaşi încrucişare, dar problema se complică din nou, pentru că ambele drumuri rămase erau la fel de ispititoare şi semănau atât de mult între ele, încât era mai mult decât foarte greu să-ţi dai seama care era într-adevăr drumul cel bun. Hotărâră să arunce cu banul, dacă e cap s-o ia la stânga, dacă e pajură s-o ia la dreapta. Ieşi pajura, dar li se păru periculos totuşi să se lase în voia hazardului. După o vreme destul de îndelungată, cel din dreapta prizonierului hotărî s-o apuce pe drumul din stânga, iar cel din stânga susţinea că în mod sigur drumul cel bun era cel din dreapta. Polemica degeneră într-atât, încât după o vreme se luară chiar la bătaie. Prizonierul stătea la o parte fără să se amestece în cearta lor şi ei îi dădură nişte bomboane cu care să-şi facă de lucru, aşa că el sugea liniştit bomboanele. Cum nu ajunseră la nici un rezultat, cel din stânga o luă pe drumul din dreapta, însoţit de prizonier, iar

cel din dreapta o luă pe drumul din stânga, singur. Până la urmă însă își dădu seama că așa, de unul singur, drumul lui nu avea nici un sens, prin urmare se întoarse și îi ajunse din urmă pe cei doi.

Înaintau cu greu prin cenușa fierbinte, pentru că erau acum în plină vară, cât vedeai cu ochii înaintea și în spatele lor, câmpia, întinsă și arsă de soarele ucigător de fierbinte, transpirau și din când în când se opreau, înjurau căldura, sau când ajungeau în dreptul unui râu se aruncau așa îmbrăcați în apa lui răcoroasă și în vara aceea aurie li se făcu milă de prizonier, îi dezlegară mâinile și picioarele, trebuia s-o facem de mult, își spuseră, lanțurile erau și așa inutile, de ce-ar fugi în definitiv și chiar dacă ar face-o, până la urmă tot s-ar întoarce înapoi, pentru că n-ar avea unde să fugă. Prizonierul, fără lanțurile de la mâini și de la picioare, fu cuprins pe neașteptate de o tristețe ciudată. Amintirea unei îndepărtate libertăți i se trezi în suflet, era liber își spuse, demult, îndepărtată libertate, pentru totdeauna pierdută, și primul lucru pe care îl făcu după ce-i desfăcură lanțurile fu să alerge ca un apucat prin miriștea arsă de soarele primăverii, se rostogoli prin iarbă, se aruncă așa îmbrăcat în apa rece a unui râu, într-un cuvânt făcu o mulțime de lucruri necugetate. Cei doi crezură la început că de bucurie mintea prizonierului o luase razna. „Acuși te legăm, îi spuseră ei, iar te legăm dacă nu te liniștești. Părerea noastră e să nu întinzi prea mult coarda." Și prizonierul se liniști deodată, se întristă chiar și o vreme nu mai schimbă cu nimeni o vorbă. Nopțile de vară erau calde și senine și ei dormeau sub cerul înalt, privind stelele care pâlpâiau depărtate și misterioase. Și în timp ce prizonierul tăcea, învăluit într-o neașteptată și stranie mahmureală, cei doi însoțitori își aminteau cu

plăcere de anii frumoși de altădată, ani în care erau alături de soțiile și de copiii lor. „Băiatul cel mic, spuse unul dintre însoțitori, trebuie să aibă acum cam vreo nouă sau zece anișori. Când am plecat, era încă în scutecele maicăsi, gângurea întotdeauna când mă apropiam de el și-mi strângea cât putea câte un deget cu mânuțele lui drăgălașe." Apoi, cel din stânga prizonierului scoase din buzunarul de la piept al mantalei o fotografie, cam boțită și nu tocmai curată, și, după ce i-o arătă celuilalt, ținu să precizeze nu fără o notă de mândrie în glas: „E nevastă-mea. Fotografia e cam veche, la o lună sau două după căsătoria noastră", adăugă el. Celălalt, ridicat în vârful picioarelor, se uita peste umărul lui la femeia din fotograf ie. „Știi că ai haz, spuse după un timp cel căruia i se arăta fotografia. Dacă o afla nevastă-mea că te dai drept soțul ei, nu știu dacă ți-o merge bine", adăugă el. „Cum nevastă-ta?" spuse primul însoțitor și de buimăceală rămase cu gura căscată. „Vrei cumva să spui că femeia asta din fotografie e soția ta?" întrebă el. „Sigur că e soția mea, nu cumva vrei să insinuezi că nu-mi cunosc nevasta?" întrebă indignat la culme celălalt. „Hai, lasă glumele proaste, îi spuse primul, nu-i frumos să te legi de nevestele altora." „Cum ale altora?** întrebă uimit cel cu fotografia. „Adică vreau să spun, spuse enervat celălalt, că femeia asta din fotografie e nevasta mea". „Cu singura precizare că femeia din fotografie nu e nevasta ta, ci a mea", spuse din nou primul, dorind să încheie discuția care după părerea lui se lungea totuși prea mult. Apoi tăcură amândoi și din când în când cel cu fotografia o scotea pe furiș din buzunar, în așa fel ca celălalt să nu-l vadă și se uita cu multă atenție la femeia care zâmbea veselă din fotografie. Prizonierul mergea tăcut între cei doi, privind cum seara cobora deasupra întinderilor pustii.

Și vara trecu, veni toamna cu ploi reci și cu vânturi, și în vreme ce mergeau, cel din stânga prizonierului se gândea, poate că e într-adevăr soția lui, poate că are dreptate, poate că într-adevăr i-am furat fotografia, odată, demult, atât de demult încât nu-mi aduc aminte, și poate că nici copiii aceia din fotografie nu sunt ai mei, la urma urmei, ca să fiu sincer, îmi vine și greu să-mi amintesc foarte exact câți copii am avut, e posibil chiar ca nevastă-mea să fi fost stearpă și să nu-mi fi făcut nici un copil, parcă totuși, odată, demult, într-un an, aplecat deasupra unui leagăn, obrazul catifelat al copilului, poate că am visat asta, nu eu, altul, sau poate am citit într-o carte, mi-o amintesc însa cum mergea ușor legănat, aplecată puțin înainte, cu un anumit surâs al ei pe care mi-l amintesc, dragul meu, spunea ca, ai obosit, dragule, mâna ei rece răcorindu-mi fruntea, odată demult, mă iubești, nu-i așa? „Da, spuse cel din stânga prizonierului, cu voce tare, s-ar putea să ai dreptate, îi spuse celuilalt, nu-mi amintesc, spuse el, un întuneric, un gol, nesfârșit, poate că ea..." „Ce?" întrebă celălalt. „Poate că ea e într-adevăr soția ta, spuse el. S-ar putea ca..." „M-am gândit mult, spuse celălalt. Vara asta m-am gândit tot timpul, fără întrerupere. Adevărul e că nici eu, strigă el cu deznădejde în glas. Adevărul e că și mie..., spuse el cu lacrimi în ochi, și mie îmi vine foarte greu, adăugă și se opri aproape speriat de cuvintele care îi ieșeau din gură. Mai e și problema copiilor, povesti el mai departe. În vreme ce tu dormeai, am privit fotografia lor cu mare atenție. La început mi s-a părut că sunt într-adevăr ai mei, mi s-a părut că-mi seamănă foarte mult, sau în tot cazul dacă nu-mi seamănă mie, îi seamănă ei, dar cu cât îi priveam mai mult, cu cât mă uitam cu mai mare atenție la

ei, asemănarea dispărea ca prin farmec, ba mai mult, eram din ce în ce mai conştient de faptul că nu am nici un drept să stabilesc vreo asemănare între ea şi ei, pentru că, şi am recunoscut cu mare greutate acest adevăr, eu nu mai ştiam cum arăta ea, aveam din ce în ce mai mult impresia că ea cea din amintirile mele e cu totul alta decât cea din realitate; cu cine semănau ei, îmi spuneam atunci cuprins de disperare, şi cu cât îi priveam cu atât adevărul ieşea mai mult la lumină, era limpede ca lumina zilei, era suficient să-ţi arunc pe furiş o privire, ca să mă conving de asta, copiii din fotografie, cei doi băieţi şi fata, erau aidoma ţie, semănau cu tine ca două picături de apă, tu erai tatăl lor, adevăratul lor tată, nu eu." „Nu-i adevărat, spuse celălalt şi cuprins de o neaşteptată exaltare aproape că ţipa. Eu n-am avut niciodată copii, spuse el. Nevasta mea era stearpă. Iubea copiii, e adevărat, dar, sărmana de ea, nu a putut avea copii niciodată. Îmi amintesc cum îl ţineai pe cel mic în braţe, îmi amintesc cum ţineai fetiţa de mână şi cum ea mergea pe lângă tine cu paşi mărunţei, îmi amintesc foarte bine asta." „Acum vrei să mă minţi, vrei să-mi spui că n-ai avut copii, aşa din generozitate, vrei să spui asta din milă, pentru mine! Dar nu-i adevărat, nu-i adevărat! Eu sunt cel singur, eu sunt cel pe care nu-l aşteaptă nimeni, zadarnic încerci tu să falsifici adevărul!" „Potoleşte-te, îi spuse celălalt, îmbrăţişându-l. Potoleşte-te, dragul meu tovarăş, te va aştepta, fii sigur, îi spuse el cu durere în glas. Te va aştepta! Uite fotografiile, sunt ale tale, poţi să le iei, ţi le dau înapoi, soţia şi copiii tăi, pe care eu într-un moment de egoism recunosc c-am vrut să ţi-i iau. Păstrează-le şi la întoarcere ei vor fi acolo, în gară, ei te vor aştepta fluturându-şi batistele, ei vor fi mari, oameni în toată firea, şi tu abia îi vei recunoaşte! Şi soţia ta va fi acolo în

gară, poate puțin îmbătrânită, dar totuși mai frumoasă ca oricând, emoția revederii va face din ea aproape o femeie tânără." „La întoarcere, spuse celălalt, voi fi singur într-o gară pustie. Toate luminile vor fi stinse, știu bine asta. Nu mă va aștepta nimeni și acolo în sala de așteptare voi aștepta un tren care să mă ducă în altă parte. Voi coborî din nou într-o gară, noaptea târziu, pe peronul pustiu voi căuta un hamal care să-mi ducă bagajele. Toate luminile vor fi stinse, știu bine asta." „Te vor aștepta copiii, spuse celălalt cu convingere în glas. Ai uitat copiii, sunt copiii tăi, e firesc să te aștepte." „Vrei să cunoști adevărul?" spuse celălalt și într-un moment de mare emoție îl prinse cu amândouă mâinile de mantaua udă. „Adevărul e", spuse el și se opri deodată înecându-se, aproape incapabil să continue. „Adevărul e că nu am nici o nevastă. N-am fost niciodată căsătorit, dacă vrei să știi. Adevărul e că nu am copii, sunt copiii tăi, știam de mult asta, am vrut însă să te duc în eroare, să ți-i fur, să ți-i iau cu forța, pe ei și pe soția ta, am vrut să fie ai mei, pentru totdeauna ai mei. Ai să poți să mă ierți?" întrebă el străduindu-se să vorbească, în vreme ce lacrimile îi curgeau șiroaie de-a lungul feței. „Dau nu sunt ai mei", spuse celălalt cu o siguranță nemaipomenită în glas. „Ești bolnav acum, ești obosii, memoria nu te mai ajută, dar toate astea vor trece, te vei liniști, le vei odihni până la urmă și atunci în mod sigur ai să-ți amintești. Nu se poate renunța atât de ușor la o familie. Chiar acum când ești plecat, ei se gândesc la tine așa cum ți-am spus. Ei te așteaptă". Discuția continuă în același fel vreme îndelungată, fotografiile treceau mereu de la unul la celălalt, uneori, din greșeală, în graba cu care ei își dădeau unul altuia, fotografiile ajungeau în mâinile prizonierului, pentru că în graba de a se debarasa de ele, ei nici nu se uitau bine cui i le întind și prizonierul se

gândi şi el la cei care îl vor aştepta. „Poate dumneata, mamă", îşi spuse în gând prizonierul. Iată de ce fu uimit când după o vreme îndelungată cei doi ajunseră la concluzia, cu totul uluitoare pentru el, că de fapt fotografiile nu erau ale nici unuia dintre ei, ci ale prizonierului, copiii şi nevasta lui, şi cerându-şi amândoi scuze pentru impolitețea pe care au făcut-o sustrăgându-i-le, i le dădură prizonierului, refuzând amândoi să dea vreo atenție cuvintelor lui de tăgadă. Aşa, prizonierul, se trezi, pe neaşteptate, cu o nevastă şi trei copii, situație care îl făcea să surâdă cu tristețe ori de câte ori se gândea la ea.

Ferestrele erau foarte înalte ca să poată vedea ce se petrece înăuntru. Prizonierul se urcă pe umerii unuia dintre însoțitori. Celălalt făcea eforturi zadarnice să se cațere singur pe zid, pentru că ori de câte ori reuşea să se prindă singur cu mâinile de pervazul ferestrei, acestea îi lunecau. „Ce vezi?" îl întrebară ei pe prizonier de îndată ce acesta reuşi să privească înăuntru. „O femeie, spuse el, o femeie care citeşte." „Şi?"... întrebară cei de jos. „Acum, spuse prizonierul, a închis cartea, şi-o pune lângă ea pe pat. Priveşte în tavan şi mângâie cartea cu degetele mâinii stângi, are nişte degete lungi şi foarte albe." „E frumoasă?" întrebau cei de jos. „Aşa şi aşa", spunea prizonierul. Apoi, femeia ieşi din odaie, camera rămase goală. „Nu mai e nimic de văzut", spuse prizonierul şi coborî de pe zid. Se găseau în curtea interioară a unui imobil cu mai multe etaje, jur-împrejurul lor coridoare strâmte, scările de lemn putred care duceau de la un etaj la altul şi toate luminile aprinse aruncând fâşii lungi şi galbene în curtea dreptunghiulară. Apoi, prizonierul se ridică din nou pe umerii însoțitorului. Acolo, în odaie, o bucătărie modestă, cu covoraşe cam

zdrenţuite pe jos, femeia, micuţă, într-o haină de casă veche, roasă la mâneci şi colorată, întoarsă cu spatele la ei, aplecată deasupra cuptorului, preocupată de mâncarea pusă pentru cină, femeia aceea, pe care el o recunoscu, nu auzi sau poate nu voia să audă uşoara lui bătaie în geam, şoapta lui înceată, cu gura aproape lipită de geamul murdar. Femeia nu se întoarse, zadarnice fură şoaptele lui, îşi făcea mai departe de lucru în jurul focului, zadarnic bătu el din nou în geam pentru a nu ştiu câta oară, ea rămânea mai departe întoarsă cu spatele la el, aplecată deasupra cuptorului, apoi o văzu aruncând un lemn sau două în foc, şi el bătu din nou încetişor în geam şi abia atunci ea se întoarse, calmă, blândă, aproape indiferentă. „Maria", spuse el din nou cu lacrimi în ochi şi ea se uită într-adevăr la el, cu o privire lungă şi îndurerată, privirea aceea, pe care el o cunoştea atât de bine, veni chiar până aproape de geam, dar tocmai în clipa aceea cel care îl ţinea pe umeri îl lăsă să cadă jos, cădere destul de bruscă, se lovi chiar, începu să-i curgă sânge din lobul urechii, dar el nu fu atent la durere, îi rugă din nou pe însoţitori să-l ajute să se caţăre pe zid , aceştia se supuseră rugăminţii lui, dar de data aceasta camera era pustie, ba chiar odaia era alta, o sufragerie imensă, cu scaune cu spetezele înalte din piele, cu o masă lungă de stejar, cu sfeşnice înalte, aprinse, şi atunci prizonierul bătu în geam, aproape să-l spargă, apoi coborî de pe umerii celor doi, alergă spre intrarea în imobil, începu să urce scările, urmat bineînţeles de cei doi pe care îi auzea gâfâind în spatele lui, până la uşa care da în apartamentul în care o văzuse pe femeie, dar spre uimirea lui în pragul uşii ieşi un bărbat care, după ce-l întrebă pe cine caută, privindu-i cu suspiciune, le spuse cu indiferenţă că probabil au greşit adresa, că în mod sigur alta era uşa la care ei ar

fi trebuit să sune. Ieşiră iar în curtea interioară, numărară din nou ferestrele, şi din nou cei doi îl ajutară să li se cațere pe umeri şi femeia era tot acolo, aşezată la masa lungă de stejar, cu coatele pe masă, cu capul proptit în mâini, cu basmaua desfăcută, încât i se vedea părul cărunt, privind drept înaintea ei, spre fereastra întunecată, şi din nou el bătu în geam, şi atunci femeia îl privi țintă, duse degetul la buze în semn de mare taină, apoi îi făcu mustrător cu degetul, zâmbind aproape veselă, clătină chiar de câteva ori din cap, blândă şi înțelegătoare, apoi se duse spre o uşă, o deschise, şi el o văzu îndepărtându-se de-a lungul unui coridor foarte lung, care începea chiar la capătul acelei sufragerii, un coridor cu un covor roşu pe jos, slab iluminat, încât după un timp femeia se pierdu în întuneric. Prizonierul coborî de pe umerii însoțitorului şi acolo, în curte, se făcea din ce în ce mai întuneric, începu chiar să ningă, cu nişte fulgi albi pufoşi, în imobil luminile începură să se stingă, oamenii se pregăteau de culcare, era destul de târziu, ultima fereastră luminată era cea prin care privise prizonierul ultima dată, semn că dincolo de obloanele acum trase, cineva stă şi aşteaptă.

Mergeau de-a lungul zidului înalt, albit de soare; în stânga, mult sub ei, marea, liniştită şi calmă, de un verzui transparent; mergeau deci de-a lungul acestui zid, în vreme ce vântul, care după un timp începuse să bată, aducea cu el curenți reci, gerul izbindu-i drept în față şi la un moment dat se lăsă şi ceața, mergeau bâjbâind prin negura deasă, nu se vedeau unul pe altul, lovindu-se unul de celălalt, cu mâinile proptindu-se de zidul înalt, în față prizonierul abia târându-şi picioarele, mâinile legate la spate, umerii căzuți

de oboseală, şi ceilalţi, care mergeau şi ei împleticindu-se, aproape adormiţi, osteneala înghețând sângele, ceaţa se destrăma, marea nu mai avea strălucirea verzuie de la început, marea era opacă, cenuşie, valurile puternice loveau digul înalt, frigul devenea din ce în ce mai pătrunzător, începuse să cadă zăpada, el tremura de frig, ca un apucat, iar ceilalţi îi oferiră din boarfele lor: o pereche de ciorapi groşi de lână, o manta veche jegoasă şi murdară, o căciuliţă caraghioasă de culoare roşie, cumpărată pentru nevastă şi descoperită întâmplător într-un fund de raniţă, şi aşa îmbrobodiţi, îşi continuară cu toţii drumul, zidul înalt, marea vuind adânc sub ei, zăpada adusă de vânt lovindu-i fără milă în faţă, zăpada de sticlă pisată, prin urmare cei trei, dacă numărăm şi pe prizonier, rebegiţi de frig şi de oboseală se opresc din când în când să-şi aprindă o ţigară, pumnii lor înghețaţi şi roşii păstrează între ei flacăra caldă, alunecând din cauza poleiului, frigul atât de insuportabil încât trebuiră să se hotărască să meargă şi în sens invers, în aşa fel încât acum zăpada şi bătaia vântului sunt în spatele lor, făcură deci calea întoarsă, având de data asta zidul în dreapta şi marea vuind, neprietenoasă şi aspră, în partea stângă, iar prizonierul fiind cel mai firav fu şi cel care obosi mai repede, aşa că se văzură obligaţi să-l ducă pe rând în cârcă sau în braţe, iar când fu cât pe aci să înghețe, tot ei trebuiră să-l frece zdravăn cu zăpadă, să-i sufle în gură ca să-l aducă la viaţă, trebuiră chiar să-i dea ultimele lor resturi de mâncare, şi prin sacrificiile lor, la mâncare renunţară chiar fără părere de rău, reuşiră să-şi continue drumul, e drept arătând din ce în ce mai rău, cu obrajii din ce în ce mai scofâlciţi, cu ochii din ce în ce mai afundaţi în orbite, continuând să facă scurte popasuri, atunci când oboseala devenea de nesuportat, stând ghemuiţi unul lângă altul, sprijiniţi de zidul înalt, ca apoi,

sub soarele neprietenos și înghețat al zilelor de sfârșit de iarnă, să se dezbrace în pielea goală, să-și caute unul altuia păduchii prin părul lung și murdar, să-și spele chiar rufele în apa rece și sărată a mării, puțin mai târziu spre primăvară – o primăvară mohorâtă, cu ploi nesfârșit de lungi, cu un soare ivit cu zgârcenie pentru scurte intervale de timp, apoi când foamea deveni pentru ei prea îngrozitoare, începură să se hrănească cu pești putrezi, având grijă să nu-l uite niciodată pe el, pe prizonier, să-l invite la ospățul lor, și așa învăță el să mestece fără să crâcnească peștii cruzi mustind încă de sânge, se obișnui cu gustul dulceag și cleios al sângelui, ca apoi, cu burțile pline, cu zdrențele curate fâlfâind în briza ușoară a mării, să-și continue drumul, mergând unul în spatele celuilalt, de-a lungul aceluiași zid înalt, cu marea calmă, de un albastru strălucitor, în stânga...

Zăceau în puștile lor lungi, cu bărbia proptită în țeava rece a armei, prăvăliți aproape peste carabinele acelea grosolane, în vechea sală de așteptare, murdară, mirosind a urină, cu dușumeaua năclăită de scuipat, înghesuindu-se unul în altul ca să se încălzească, cu gulerul mantalei bărbătești ridicat, bălăbănindu-și capul în stânga și în dreapta, cu ochii închiși, cu gura știrbă deschisă, duhnind a tutun prost, cu picioarele numai piele și os, larg crăcănate, sforăind și vorbind prin somn, apoi își continuară călătoria...

...El, prizonierul, străbătând alături de ceilalți care abia își mai târau picioarele, odăi pustii și friguroase, urcând scări de ciment murdare ca să doarmă pe scândurile grosolane ale unor paturi improvizate, acoperiți cu mantaua lor puturoasă, ca apoi să plece din nou; străbătură piața, el

rămânând ca şi la început puţin în urmă, privindu-le ceafa groasă, străbătură din nou drumul atât de cunoscut, cu marea în stânga lor şi cu zidul înalt în dreapta, împărţiră toţi trei – pentru că, socotind şi pe prizonier, erau trei – pâinea uscată, pe care ca s-o poată mesteca o muiară bine cu salivă, dormiră iar nopţi după nopţi, sprijiniţi de zidul înalt, strânşi unul lângă altul, plângând şi vorbind prin somn, în camionul cu prelata ruptă străbătură drumurile îngheţate, dormiră în grajdurile puturoase şi calde, legănaţi de respiraţia animalelor, pentru ca a doua zi să plece din nou, făcându-şi cu greu drum prin zăpada care le ajungea până la genunchi...

II

O nouă neînțelegere a intervenit atunci când le-am spus că băiatul meu mai mare trebuie să fi crescut foarte mult în ultimul timp. Susțineam că precis a și început să meargă la școală, iar ei m-au contrazis amândoi, ziceau că probabil vreau să mă refer la fată. „Nevastă-ta, spuneau ei, tocmai la plecare ți-a născut o fată, o fetiță de toată frumusețea." Și eu n-am fost de părerea lor, i-am contrazis, am căutat să le demonstrez că în ziua plecării nevastă-mea îi pregătea fetei noastre trusoul de nuntă. „Nu, au fost ei de părere, în săptămâna în care am plecat fiică-ta nici nu se născuse încă, nevastă-ta aștepta să nască dintr-o clipă în alta, abia reușea să se plimbe prin odaie, noi credeam că va naște doi gemeni, nu unul singur." „Iar le încurci, i-am spus unuia dintre ei, nevasta ta, nu a mea, era însărcinată, era culcată în pat când am plecat, cu moașa lângă ea, tocmai o apucaseră durerile facerii, am stat amândoi mult timp lângă patul ei de lehuză, până moașa s-a supărat și ne-a dat pe ușă afară." „Nu-i adevărat, m-a contrazis el, și de furie s-a făcut foarte roșu, nevastă-mea a născut întotdeauna fără moașă, a avut nașteri ușoare. Da, spuse el, și de emoție începu să

lăcrimeze, mi-a născut doi copii, i-a născut ușor, nici nu știu cum m-am trezit cu ei în casă." Am început să-l contrazic, să-i spun că a avut întotdeauna numai fete, eram sigur de asta pentru că am participat doar la nunta lor, ba și la botez, îmi amintesc că apa era înghețată și tuturor le era teamă să nu facă micuțele pneumonie. Și el m-a contrazis din nou, asigurându-mă că cel care a avut întotdeauna numai fete eram eu, nu el. „Eu am avut numai băieți, foarte mulți băieți, mi-a spus, nu-și mai amintea bine dacă era vorba de cinci sau șase, dar aproape toți erau gemeni." Apoi, cu totul pe neașteptate, am căzut pe gânduri, pentru că nu eram în stare să-mi amintesc numărul exact al copiilor mei, și, ceea ce era mai grav, nu-mi aminteam nici dacă toți erau băieți, sau numai o parte din ei, derută pe care el o observă, a fost destul un singur moment de ezitare, o singură privire puțin mai dezorientată pe care el s-o observe, ca, profitând de slăbiciunea mea, să susțină că de fapt, și era sigur de asta, eu nici nu am avut copii, niciodată, că, după câte își amintește el, nevastă-mea mergea în fiecare an ca să facă băi de nămol, acestea fiind, după cum bine se știe, recomandate în astfel de situații. „Nu, am spus eu, ea se ducea la mare, e adevărat, în fiecare an, întotdeauna cu copilașii, niciodată singură, îmi trimitea întotdeauna cărți poștale ilustrate de la mare, îi punea și pe copii să semneze, mai bine zis semna ea, ajutând mânuțele lor mici să țină creionul în mână, semnăturile lor ieșeau ușor lăbărțate și de câte ori le vedeam mă cuprindea așa un dor de ei, că mă podidea întotdeauna plânsul." „Nu, m-a contrazis din nou el, și dacă există o diferență între noi, aceea e că tu nu ai avut niciodată copii, pe când eu am foarte mulți, o casă plină de copii, o nevastă iubitoare, pot să-ți dau și ție doi sau trei, dacă vrei." „N-am nevoie de copiii tăi, am

strigat eu în culmea furiei, păstrează-i pentru tine", am strigat, şi deodată mi-a fost teamă, teamă că el are într-adevăr dreptate, frică deci că el îşi aminteşte mult mai bine decât mine, teamă că toţi copiii de care îmi aduceam aminte în nopţile mele fără somn erau pur şi simplu o creaţie a imaginaţiei mele, că n-au existat adică în realitate niciodată, pe de altă parte nu puteam fi nici prea sigur de buna lui credinţă, ar fi putut tot atât de bine să mă mintă, să mă inducă în eroare; dar dacă cel care n-a avut niciodată copii era el, şi nu eu, dar dacă a născocit totul bazându-se pe lipsa mea de memorie? Ba mi-am amintit pe deasupra că fetiţa mea mai mare ştia foarte bine să croşeteze, să cârpească ciorapii, mi-am amintit chiar că într-o anumită împrejurare am lăudat-o pentru asta, şi atunci am încercat să-mi aduc aminte cum era îmbrăcată în ziua în care stătea acolo la fereastră şi croşeta, apoi din nou mi-a fost teamă că ceea ce îmi aminteam eu nu era o amintire, ci un lucru citit undeva într-o carte, nu tot aşa stătuse cea din carte la fereastră şi croşetase şi s-a împuns în ac şi aşa mai departe, dar nu, îmi aduceam aminte foarte exact, ea era în dreptul ferestrei, puţin caraghioasă în postura asta de femeie matură care stă la fereastră şi croşetează, sau cârpeşte ciorapii, chiar exact nu-mi aminteam ce făcea, când mult mai firesc ar fi fost să se joace cu păpuşile, şi nu ştiu de ce, asta pentru foarte scurt timp, mi s-a părut că-i aud glasul, mi s-a părut că o aud cum cântă în timp ce stă acolo în dreptul geamului, un cântec pe care de altfel nici nu îl ştia prea bine, pentru că se oprea din când în când aplecată deasupra lucrului, ochii ei de copil urmărind foarte atenţi acul cu care cosea, buza de deasupra cu un puf auriu, uşor transpirată, o singură clipă dură totul, apoi din nou începu să-mi fie teamă că ceea ce îmi aminteam

nu era decât rezultatul imaginației mele mult prea bogată și excitată la maximum, în acel moment. „N-ai avut niciodată fetițe, îl auzii tocmai atunci spunând pe celălalt, care tăcuse tot timpul, n-ai avut decât un băiat care a plecat la război și a murit acolo, pentru patrie, parcă te văd în ziua înmormântării sub drapel". „Băiatul meu era cântăreț de operă", am spus atunci cu, contrazicându-l. „Nu-i adevărat, mi-a spus el, băiatul tău când am plecat abia învăța să umble, parcă îl văd umblând de-a buşilea prin odaie." „Nu-i adevărat, am spus eu, și de data asta eram sigur că aveam dreptate, băiatul meu când am plecat nici nu se născuse încă, nevastă-mea era cu burta mare și din când în când îi puneam mâna pe burtă ca să-l simt cum mișcă, și de câte ori făceam gestul ăsta nevastă-mea începea să plângă. „Nu-i adevărat, spuse el, n-ai avut decât o singură fată, care s-a sinucis în noaptea de revelion, îmi amintesc cât de nefericiți erați și tu și nevastă-ta, plângeați amândoi pe umărul meu și eu încercam să vă consolez și nu știam ce să vă spun. Și atunci am știut că de fiică-sa era vorba, care nu se sinucisese, se întâmplase altceva cu ea, și anume reușise să fugă escaladând fereastra noaptea, pentru că taică-su, știind cu cine are de-a face, o ținea de obicei sub cheie și anume o luase la sănătoasa cu un cunoscut cântăreț de operă și după aceea fusese adeseori văzută, de mine și de alții, în loja artiștilor, mai ales la spectacolele în care cânta el, nefericit tată cu o astfel de fiică, mi-am spus, ca apoi să constat că nu era vorba de el, că din nou încurcasem lucrurile, sau pur și simplu citisem în mod sigur despre asta undeva fără să-mi amintesc unde. Și din nou el mi-a spus, profitând de nesiguranța mea: tu n-ai avut niciodată fete, și atunci am încercat să-mi aduc aminte de numărul exact de băieți și de

fetițe pe care i-am avut, dar fără să reușesc pentru că fetițele se amestecau pe neașteptate cu băieții, fără ca să mai fiu în stare să-i despart, fetițele se amestecau cu băieții într-o harababură de nedescris, se transformau unii în alții, ba chiar la un moment dat am fost convins că am un singur băiat și acela mort de timpuriu de meningită, încât am început să plâng ca un disperat, ferm convins că prin dispariția acelui copil mi se stingea stirpea, că ultimul vlăstar al familiei din care făceam parte dispare odată cu mine, ca în scurt timp să mi se pară că aud din nou vocea băiatului meu mai mare și în astfel de clipe fericire ei primeau o neașteptată și strălucitoare viață, erau lângă mine, încât era destul ca să întind mâna, ca să-i mângâi pe păr, și bineînțeles în astfel de clipe eram mai mult decât convins că băieții aceia blonzi și înalți sunt fiii mei, zadarnic încerca el să strige că sunt fetițe, nu băieți, cu ochii închiși chiar puteam foarte bine să-mi dau seama că sunt băieți nu fetițe, aveau doar părul aspru așa cum îl au băieții, și nu fetițele, strângeam atunci din ochi să nu mă trezesc, îi auzeam atunci șoptindu-mi, așa cum stăteam cu ochii închiși, tată, tată, suntem aici, și mi-era teamă să nu adorm ca să nu mi-i schimbe, eram atât de mândru de ei. „Ai început să vorbești prin somn, îmi spunea el, să bați câmpii, să vorbești despre nu știu ce copii, pe care știi foarte bine că nu i-ai avut niciodată, să minți cu nerușinare, să-i chemi pe ai mei pe nume de parcă ar fi vorba de copiii tăi, când știi foarte bine că ție ți-au murit toți copiii de scarlatină." „Nu-i adevărat, am spus eu, copiii mei n-au avut niciodată scarlatină, n-au avut decât vărsat de vânt, singura boală de care au suferit ei, altă boală n-au avut." „Nu-i adevărat, spunea el, ai mei au avut vărsat de vânt și nu la două luni, ci la cinci săptămâni, ai început din nou să încurci lucrurile, să vorbești de copiii

mei de parcă ar fi ai tăi, e destul să te uiți la fotografii ca să-ți dai seama.“ „Fotografiile uneori mint, am argumentat eu, ele pot fi atât de șterse încât cu mare greutate poți să distingi câte ceva, atât de vechi încât nici nu vezi bine dacă arată chipuri de băieți sau de fete.” Apoi am început să numărăm băiețașii din fotografie și el susținea că sunt cinci, iar mie, cu toate că am numărat de câteva ori ca să fiu sigur, îmi ieșiră șase și din nou cel cu fotografia mă bănui de cele mai rele intenții. „Hai să-i numărăm încă o dată”, spuse el, și i-am numărat de mai multe ori, dar mie tot șase îmi ieșiră, iar lui îi ieșeau tot cinci, încât nu reușirăm să cădem de acord. „Sunt șase”, spuneam eu, „ba cinci”, spunea el. „Hai să numărăm încă o dată”, spunea el, „îmi ajunge”, spuneam eu, „vrei să trișezi”, spunea el, „poate nici nu știi să numeri”, spunea, „după cinci vine patru și nu invers”, mă lămurea el, „nu, invers”, îmi dădeam eu cu părerea, „cum invers”, se mira el, „adică șase”, spuneam eu, și deodată m-a cuprins așa o lehamite de numărătoarea noastră, că am simțit nevoia să renunț la tot, să-i dăruiesc lui cu inima deschisă toți copiii pe care i-am avut, dacă într-adevăr i-am avut. „Îți dăruiesc toți copiii mei”, i-am spus plin de generozitate, dar el a început să strige la mine spunându-mi că nu are nevoie de darurile mele, că nu are ce face cu copiii altuia, care, orice s-ar zice, nu sunt decât niște copii de împrumut, niște bastarzi, ori el știa foarte bine ce se întâmplă cu bastarzii, au în general o soartă nefericită. El nu-și vrea decât propriii lui copii pe care a hotărât să și-i păstreze ca pe lumina ochilor, orice s-ar întâmpla și mai ales împotriva celor care sunt mulțumiți și cu copii de împrumut, numai așa ca să se laude în gura mare că sunt fecunzi, sunt gata deci să se laude cu copiii altora, dându-i drept ai lor, pentru ca deodată, în timp

ce vorbea, să observ că vorbeşte din ce în ce cu mai puţină convingere, să observ că şi el crede din ce în ce mai puţin în ceea ce spune, şi atunci am început să fiu şi eu la rândul meu tot mai puţin atent la cuvintele lui, ştiind că totul nu-i decât o simplă lăudăroşenie.

Mergeam discutând la nesfârşit, sporovăind între noi, certându-ne tot timpul, contrazicându-ne unul pe celălalt, ba uneori eram gata să ne luăm chiar la bătaie, atunci când discuţia noastră în contradictoriu atingea punctul culminant, când problema discutată devenea atât de insolubilă încât cel mult o păruială în toată legea ar fi putut s-o dezlege. Avură loc lungi discuţii, fără să se poată ajunge la o părere comună, cu privire la oraşul din care am plecat, ca odată, tocmai în clipele de tensiune maximă a discuţiei, să ne trezim cu intervenţia celui de al treilea dintre noi de care aproape că uitasem, datorită tăcerii lui îndelungate. Auzindu-l vorbind, îl descoperirăm mergând între noi doi, unul în stânga lui, celălalt în dreapta, şi aşa observarăm că am vorbit tot timpul peste capul lui, fără să-l vedem sau văzându-l fără să-l luăm în seamă. Descoperirăm de asemenea că tot din cauza lui, atunci când încercam să ne uităm de exemplu unul la altul în timpul discuţiei, nu reuşeam să ne vedem, ne aminteam acum foarte bine că de multe ori stătusem de vorbă între noi ridicându-ne în vârful picioarelor şi privindu-ne peste capul lui, iar alteori, când în urma unei certe nu voiam pur şi simplu să ne vedem, tot pe cel de la mijloc, în stânga şi în dreapta căruia mergeam, îl foloseam drept paravan. „Cum te cheamă?" îl întrebarăm atunci, făcându-ne unul altuia cu ochiul în spatele lui, în aşa fel ca el să nu ne vadă. „Nu ştiu", spuse cel de la mijloc şi încercă să zâmbească. „Am

uitat", adăugă el, recurgând la un fel de scuză pe care noi nici n-o luarăm măcar în seamă. Şi atunci ne trebuiră zile întregi, zile în care făcurăm mari eforturi ca să-i ghicim numele, ajungând din nou la grave contradicţii, contradicţii care se iviră încă de la început, de la stabilirea celei dintâi litere a numelui său. Mai ales că el nu făcu nici un efort să ne vină în ajutor. Zâmbea tot timpul, cam distrat, în vreme ce noi ne străduiam să ajungem la vreun rezultat, fie chiar aproximativ. „Ajută-ne, ne rugam de el, dă-ne o mână de ajutor." El însă continua să meargă fără să scoată vreo vorbă. „Nu-mi amintesc", spunea el tot timpul, trecându-şi mâna peste fruntea asudată. „Concentrează-te, ne rugam noi de el, concentrează-te numai puţin", aproape că-l imploram noi. „Nu pot să mă concentrez, spunea el disperat la culme, mă doare capul, fac eforturi să mă concentrez, dar nu pot." „Ba poţi, dar nu vrei", ne revoltam noi şi cu timpul am ajuns amândoi la concluzia că era lipsit de cea mai elementară bună-voinţă, că în mod intenţionat nu vrea să se concentreze ca să ne facă nouă cât mai multe greutăţi, şi blestemarăm amândoi clipa în care am acceptat să plecăm împreună. Interveni acum însă o altă încurcătură: oricâte eforturi făcurăm să ne amintim pentru ce îl luaserăm cu noi, ce caută el deci acolo între noi, nu furăm în stare. Din nou discuţiile se prelungiră foarte mult, fiecare făcându-l vinovat pe celălalt de prezenţa celui de al treilea, mai ales că acesta nu a putut să ne fie, în acele clipe în care noi căutam adevărul cu înfrigurare, de nici un folos, căci la întrebările noastre, e drept unele destul de brutale, el răspundea cu invariabilul „nu-mi amintesc", cuvinte care reuşiră cu timpul să ne scoată din sărite. „N-ai pic de memorie, îi spuneam, bătându-l cu degetul peste frunte, ai uitat totul, nenorocitule, nici cum te cheamă nu mai ştii." „Da,

am uitat, mărturisea el printre lacrimi, nu-mi amintesc, nu cunosc", spunea el, dând din umeri, şi privindu-ne fix cu nişte ochi mari şi blegi, care nu puteau decât să ne înfurie. În cele din urmă, totuşi, disperarea lui reuşi să ne înmoaie sufletul; emoţionaţi de-a binelea, începurăm să-l mângâiem cu multă blândeţe. „Sărmanul de tine, poate eşti orfan", i-am spus, privindu-i îmbrăcămintea modestă. „Trebuie să recunosc că e simpatic", mai ne dădurăm cu părerea, după ce-l examinarăm cu multă atenţie, apoi chiar l-am sărutat protector pe frunte. „Ce mai încoace şi încolo, e de-al nostru", strigarăm la sfârşit, în culmea entuziasmului, şi ne îmbrăţişarăm în final, toţi trei, ca fraţii. „Esenţialul e că suntem toţi din aceeaşi ţară şi din acelaşi oraş", traserăm noi concluzia, ajunşi oarecum la capătul îndelungatei noastre dispute.

Locurile pe care le-am străbătut în primele săptămâni ale acelei primăveri timpurii treziră în sufletul nostru cele mai neaşteptate şi mai ciudate emoţii, şi noi înţelegeam că se întâmplau toate astea nu numai pentru că timpul era într-adevăr foarte frumos, nu numai din cauza acelor dimineţi blânde şi prietenoase, care ne pătrundeau în suflet cu lumina lor dulce, şi nu numai în sosirea primăverii putea fi găsită cauza bucuriei noastre zănatice, a exaltării noastre aproape isterice – strigam în gura mare, cântam, aruncam cu pietre după păsări, ţopăiam, afundându-ne picioarele în pământul mustos, culegeam flori, brânduşe şi ghiocei, şi ne agăţam de veşmintele noastre jegoase – toată această bucurie a noastră avea şi o altă explicaţie, şi anume începurăm să fim din ce în ce mai convinşi, începurăm să avem impresia, bineînţeles falsă, că ţinuturile prin care treceam ne erau cunoscute şi că prin ele, cândva, foarte de mult, noi am trecut, fără să ştim

şi să ne amintim acuma când şi cum s-a întâmplat asta. Şi ce mai lună răsări în noaptea aceea, prima noapte a noastră trăită în acele locuri, o lună mare şi umedă, scăldată parcă în nişte ape blânde, şi când încercarăm, poate şi din cauza ciudatei tulburări ivită în sufletul nostru, să ne amintim de cei rămaşi acasă, le auzirăm pentru o frântură de secundă glasurile, dar vocile lor erau nu ştiu cum amestecate, aşa cum se aud de exemplu nişte voci la radio, când posturile pe ultrascurte sunt foarte îndepărtate şi suprapuse, zadarnic încercăm noi să le despărţim unele de altele, vocile copiilor, şi cele ale nevestelor mai ascuţite, veneau spre noi într-un talmeş-balmeş ciudat, încât era aproape imposibil să înţelegi un singur cuvânt aşa cum trebuie.

În cea dintâi noapte a acelei primăveri ne adăpostirăm, cu toate că timpul era frumos – e lucru ştiut că primăvara vremea se poate schimba pe neaşteptate – într-un conac vechi şi aproape dărâmat, prin ale cărui ferestre sparte pătrundeau mari fluturi de noapte, fluturi uriaşi, care zburând umpleau de foşnete ciudate încăperile, şi noi treceam dintr-o odaie în alta cu lanternele aprinse, urmărindu-le zborul cu insistenţă. Speriaţi de lumina lanternelor care îi orbea, fluturii se loveau de pereţii încăperilor, pereţii aceia mucegăiţi, cu zugrăveala scorojită, şi sosirea lor, a acelor fluturi de noapte, după un timp atât de îndelungat, ni se păru de bun augur. Sunt semne bune, ne spuneam, sunt semne foarte bune. Mâzgăliturile caraghioase de pe pereţi ne distrară şi ele. Semne desenate de vreun copilaş, chipuri de oameni trunchiate şi rămase neterminate, de exemplu o femeie căreia micul zugrav uitase să-i deseneze ochii, şi dedesubtul căreia scrisese cu nişte litere de-o şchioapă: „Aceasta e mama", şi numai a

mamă nu semăna femeia aceea fără ochi, cu un păr zbârlit făcut din câteva trăsături de condei, numai a mamă nu semăna femeia aceea cu picioarele ca două bețe, cu urechile ca niște cerculețe, cu o rochie țeapănă care aducea cu un fel de trapez cu laturile strâmbe. Mai erau și alte desene, toate însă neterminate, așa cum am spus. Se întâmpla ca o persoană să fie fără o mână sau fără un picior, sau, și asta era mult mai neplăcut, chiar fără cap, micul desenator uitând să-l facă. Toate aceste desene nouă ni se păreau cunoscute, aveam impresia că le-am mai văzut odată, fără să ne putem aminti în clipele acelea unde. Într-una din sălile conacului găsirăm într-un târziu o ladă cu păpuși infirme, cărora, la fel ca desenelor de pe pereți, le lipsea o mână sau un picior, sau, și acestea erau fără îndoială cele mai urâte, le căzuseră ochii de sticlă colorată. Erau de asemenea păpuși fără păr, păpuși cu rochiile sfâșiate, sau, la fel de obscene, păpuși în pielea goală. Ele ne provocară o asemenea repulsie și mânie încât le aruncarăm scârbiți pe fereastră, le izbirăm de pereți. Așa oloage și scălâmbe, le călcarăm în picioare, urlând de bucurie. Și totuși ele ne aminteau ceva, fără să înțelegem prea bine ce, și furia noastră împotriva lor era pricinuită de un motiv pe care nu eram în stare să-l descifrăm. Și după ce le-am făcut harcea-parcea, am părăsit odaia aceea ca niște răufăcători. Am mers prin întuneric fără să aprindem luminile și fluturii de noapte se loveau din când în când de noi, se încurcau în părul nostru încâlcit și netuns și asta nu era prea plăcut, așa că în zori părăsirăm casa aceea nenorocită, plină cu fluturi și cu păpuși jegoase.

Încă de departe zărirăm prin ceața ninsorii marele carusel viu colorat, profilându-se pe un cer aproape alb,

şi abia când ne apropiarăm descoperirăm şi barăcile, totul rămas probabil de la un circ părăsit de multă vreme, lăsat în paragină, gata să se prăbuşească: căruţele pe patru roţi, barăcile pentru tir, sau marea baracă centrală, cea în care dormea Cleopatra. Prin acoperişul spart pătrunsese însă zăpada, încât frumuseţea defunctă a marii regine era învăluită într-o pânză albă de ninsoare. Ninsoarea îi muiase de asemenea stratul gros de vopsea de pe faţă, încât obrazul ei roz, dat cu siclamen, arăta îngrozitor. Umezeala făcuse să putrezească rochia de gală a reginei şi, spre hazul nostru, aceasta se desfăcea în fâşii de pe corpul ei de cauciuc. Mecanismul care îi regla respiraţia funcţiona însă şi când ne apropiarăm mai mult, puturăm să-i auzim gâfâitul monoton şi neîntrerupt. „Cauciuc", spuserăm noi şi începurăm să râdem. „Cauciuc", repetarăm încă o dată şi de atâta râs era cât pe aci să ne prăbuşim deasupra marii regine. Jur-împrejur erau tot felul de curiozităţi pe care puteai să le vezi, fetuşi în spirt, în borcane înalte şi frumos aşezate unele lângă altele pe un fel de dulăpioare, curiozităţi rare şi picante. Erau şi borcane sparte de care ne împiedicarăm şi care ne scârbiră din cale-afară. Părăsirăm cam trişti, cam îndureraţi marea baracă, totul era puţin altfel decât ne aminteam noi. Pe pereţii căsuţelor pe patru roţi descoperirăm după aceea afişele vechi, vestigii ale unor glorii de altădată, afişe care anunţau cele mai uluitoare spectacole cu putinţă, spectacole de mare răsunet mondial şi internaţional, cu artişti fenomenali, cu animale din toată lumea şi cu diferite dresuri, un afiş care o reprezenta pe domnişoara fenomen croşetând cu aripioarele ei, şi pe Mario, celebrul campion al triplusaltului, arătându-şi bicepşii. O văzurăm, fotografiată în mărime naturală, pe celebra dresoare de pantere. Carolina, zâmbind drăgăstoasă

şi îmbrăţişând cu dezinvoltură un fioros animal, arătându-şi toţi dinţii, dar mai ales superbele ei picioare în ciorapi foarte fini. (Cineva scrisese cu un creion cu vârful cam bont câteva nevinovate porcării dedesubt.) Descoperirăm chiar un tricou de marinar rupt la subsori, pătat cu sânge şi am înţeles că stăpânul tricoului trebuie să fi fost tot Mario, probabil ultimul costum pe care-l purtase el înainte de a se prăbuşi definitiv ţi pentru totdeauna în arenă. Îi descoperirăm chiar şi fotografia sub o pernă (Mario era undeva pe o plajă din sud, întins gol pe nisip). După ce părăsirăm barăcile, vizitarăm manejul, dar cuştile erau acum goale, unde şi unde doar câte un animal mort, în stare de descompunere, făcea aerul aproape de nesuportat. Descoperirăm un leopard care nu intrase încă în putrefacţie, privindu-ne cu ochii lui goi şi sticloşi, cu gura larg deschisă într-un ultim răget, cu balele curgându-i din gură, apoi ne apropiarăm de carusel şi cam fără interes privirăm desenele pe jumătate şterse ale acestuia. Unele scene erau hazlii, de exemplu cea cu doctorul care se străduieşte, folosind un cleşte imens, să scoată măseaua unui bolnav, altele erau ceva mai triste, şi cea mai fioroasă mi se păru aceea care o reprezenta pe celebra Ioana d'Arc arzând pe rug, învăluită toată de nişte flăcări uriaşe şi roşii. Din păcate, însă, nu se mai vedea decât rugul, şi ceva din flăcări, ploile şi timpul făcuseră să dispară definitiv chipul minunatei martire, doar puţin din piciorul stâng se mai vedea, dar asta numai dacă te uitai cu atenţie. Descoperirăm chiar o scenă care ne impresionă ceva mai mult, dar care de asemenea era atât de ştearsă încât prea bine nu puturăm să ne dăm seama ce reprezintă, la început am crezut că cei trei bărbaţi pe care îi arăta desenul erau magii, dar uitându-ne ceva mai bine nu puturăm să nu remarcăm

că îmbrăcămintea acestora era mult prea săracă pentru ca să poată fi într-adevăr vorba de binecunoscuții crai; apoi, și acest lucru de asemenea ne derută puțin, nu se vedea nici o stea spre care aceștia să călătorească, nici o iesle a pruncului Iisus spre care ei să se poată îndrepta.

Cei mai bătuți de ploi din toate părțile eram noi, cei doi de pe margine, căci al treilea, cel care mergea la mijloc, abia acum descoperirăm noi asta, se bucura de o situație oarecum privilegiată. Hotărârăm deci să ne schimbăm, să trecem la mijloc fiecare pe rând; la început am gustat cu multă plăcere avantajele acestei noi situații, ca după aceea, după primele momente de reală satisfacție, să ne simțim mai puțin bine. În primul rând că, mergând la mijloc, aveai nu știu cum impresia că mergi pe o fâșie foarte îngustă de pământ, senzație cu totul neplăcută la urma urmei. (Fără să mai punem la socoteală faptul că orice pas care n-ar fi fost pus la locul lui, ai fi dus la situația stânjenitoare de a călca, pe cel din stânga și din dreapta ta, pe picioare.) În al doilea rând, cei de pe margine reușeau să facă până într-atât abstracție de tine, cel care mergeai la mijloc încât atunci când aveau să-și comunice ceva foarte important, în dorința lor de a fi cât mai aproape unul de altul, te strângeau între trupurile lor ca într-o menghină, de parcă nici n-ai fi existat. Te uitau, așadar, cu totul, încât ca să-i faci să-și amintească de prezența ta, te vedeai silit să-i ciupești din când în când de obraz, sau de fese, cu multă delicatețe. E adevărat că treceam la mijloc rând pe rând, încât cu timpul am ajuns să gustăm cu toții din avantajele și dezavantajele amintite mai sus. Am uitat să amintesc că faptul de a merge la mijloc nu-ți oferea prea multe posibilități să admiri peisajul. Treceai de exemplu printr-o livadă cu pomi

înfloriți: mirosul florilor te îmbăta și când întorceai capul să te zgâiești puțin la pomii ăia, în locul lor nu reușeai să vezi nimic altceva decât capul vecinului din dreapta. Iar dacă te aplecai puțin înainte ca să poți vedea cât de cât și tu o floare, cel din dreapta văzându-te că te apleci, se apleca și el. Până la urmă, în loc să te minunezi de pomii ăia înfloriți, te trezeai că te uiți la vecinul tău în ureche.

Da, plecările sunt periculoase, ne dădeam noi cu părerea, în timpul unei călătorii ți se pot întâmpla tot felul de lucruri. E destul să amintim povestea cu coaja de banană pe care poți călca din neatenție și alunecând să-ți spargi capul! Fără să mai vorbim, am spus cu, foarte frecventele accidente de tren, care de obicei au loc în timpul nopții. Întotdeauna sunt de vină acarii, pentru că uită să schimbe macazul când trebuie, și trenul în loc s-o ia pe linia indicată, o apucă pe altă linie, pe care tocmai atunci intră, hai să zicem, acceleratul, da, vinovați sunt numai acarii care folosesc tot felul de băuturi alcoolice în timpul serviciului. Nici cu avionul nu e plăcut de călătorit, le-am spus cu punctul meu de vedere în continuare, mai ales în perioada în care situația politică internațională e încordată, pentru că se întâmplă tot felul de atentate și dacă ai norocul să fii în același avion cu ministrul de externe al cutărei țări din Africa Centrală, căruia tocmai i-au pus gând rău, să zicem, cei de nu știu unde, s-a zis cu tine. E drept că dacă te urmărește ghinionul poți s-o pățești și dacă mergi cu bicicleta, uite, știu eu unul care mergea cu bicicleta în plină zi și din neatenție a nimerit într-o grămadă de nisip, a dat cu bicicleta peste ea și căzând de pe bicicletă și-a rupt șira spinării și în scurtă vreme a părăsit lumea asta a noastră. Atunci ce spuneți de călătoriile pe mare, spune

cel din dreapta mea, călătoriile pe mare care după părerea mea sunt cele mai periculoase, în primul rând pentru că sunt cele mai lungi, e doar lucru ştiut că mările ocupă o parte mult mai întinsă decât uscatul, cea mai mare parte a globului pământesc e acoperită de mări pe care pot avea loc cele mai fioroase furtuni, uragane înspăimântătoare, fără să mai amintim de balenele care, cu toate că astăzi reprezintă un pericol mai puţin mare decât în trecut, nu sunt chiar de neglijat, căci gândiţi-vă la naufragiaţii în bărcuţele lor minuscule care oricând pot fi atacaţi şi înghiţiri de o balenă şi să nu credeţi că absolut toţi pot avea norocul lui Iona, gândiţi-vă la cei care se află pe mare cu un simplu colac de salvare în jurul gâtului, pierduţi undeva în larg şi marea e nesfârşită în jur şi ei strigă după ajutor, dar bineînţeles că nimeni nu-i aude. Iar dacă balenele vă lasă indiferenţi, gândiţi-vă la rechini! Sau dacă toată această faună a mării vă lasă şi ea indiferenţi, gândiţi-vă la minele îngropate în mare în timpul războiului: mergi cu iahtul tău personal, faci ceea ce se cheamă o călătorie de agrement, şi când te aştepţi cel mai puţin să dai de mina respectivă, iar finalul nu mai are rost să-l spun, pentru că nu mă îndoiesc că-l bănuiţi cu toţii. Deci important mi se pare a fi nu numai cum mergi, ci şi unde mergi, adică dacă faci o călătorie pe mare sau pe uscat. „Să zicem, spuse al treilea, că ai plecat de acasă până la un amic al tău care, bineînţeles, nici nu stă departe de tine, după colţ a treia sau a patra casă, şi tu te gândeşti să ajungi cât mai repede la el, nici nu ai observat pisica neagră care a trecut, traversând strada pe dinaintea ta, o prevestire pe care tu nici nu ai luat-o în seamă, nu i-ai dat importanţă, mult prea preocupat să ajungi cât mai repede la prietenul tău căruia ai ceva foarte important să-i spui, şi iată că la una din ferestrele

deschise, prin dreptul căreia treci, stă un militar care își curăță arma, și tu treci, fără să dai prea mare importanță la asta, așa cum am spus, prin dreptul bătăii puștii lui, pe care militarul, uituc de felul lui, o credea descărcată, treci deci prin fața bătăii respectivei arme, și tocmai atunci, distrat, fredonând chiar o melodie, militarul numai în cămașă, fără cravată, descheiat la gât, cu mânecile cămășii suflecate, apasă pe trăgaci, așa, din întâmplare, din simplă întâmplare, crezându-și bineînțeles arma descărcată, și atunci glonțul te lovește chiar în frunte, face un adevărat ghiveci din capul tău frumos și bine așezat pe umeri, și bineînțeles acel lucru de foarte mare importanță, pe care urma să-l comunici prietenului foarte apropiat, rămâne pentru totdeauna nespus, acel lucru pe care acel prieten foarte important n-o să-l afle niciodată din gura ta, pentru simplu motiv că tu nu mai ai gură, a făcut-o harcea-parcea colonelul cu glonțul său nenorocit uitat pe țeava puștii, nici în capul tău nu se mai acel gând pentru același motiv enunțat mai sus, adică, cu alte cuvinte spus, pentru că inteligentul tău cap nu mai există, glonțul vașnicului ofițer alegând tocmai această parte foarte sensibilă și de cea mai mare importanță a corpului omenesc, iară care nu putem trăi pentru că nimeni n-a văzut un corp să existe fără cap"... „Mie îmi place să călătoresc cu trenul, numai să nu fie multă aglomerație... spuse după un timp unul dintre noi. E mai ales periculos să călătorești pe scări și pontoane, adăugă el. Cu trenul, noaptea, spuse el în continuare, cel mai plăcut e să călătorești cu vagonul de dormit. Te dezbraci frumos, îți pui pijamaua, mai fumezi pe culoar câte o țigară sau două, mai citești două sau trei rânduri dintr-un roman polițist și dimineața când te trezești, ai și ajuns la destinație." Apoi, unul dintre noi își aminti cât de

frumos se roagă popa la biserică pentru cei care călătoresc pe mare, şi ca să ne distrăm şi noi puţin începu să-l imite: uite aşa se roagă, spuse el, făcându-ne cu ochiul şi cânta atât de caraghios imitându-l pe respectivul popă, îşi dădea ochii peste cap, se maimuţărea, încât aproape fără să vrem, izbucnirăm în râs, şi cu cât râdeam noi mai mult, cu atât cânta el mai cu foc, încât în după-amiaza aceea ne distrarăm în toată legea.

Frica mă cuprindea întotdeauna în zori, înainte de răsăritul soarelui. Ceilalţi doi dormeau liniştiţi lângă mine, auzeam respiraţiile lor grele, priveam feţele lor coborâte în somn, lipsite de expresie, şi atunci frica urca de undeva din cele mai ascunse cotloane ale sufletului meu. Priveam câmpia nesfârşită acoperită cu ceaţa începutului de ziuă, soarele palid abia răsărit prin ceaţa aceea subţire, şi mă întrebam, nu puteam să nu mă întreb, încovrigat de frig, cu genunchii aduşi la gură, oprindu-mi sau mai bine zis încercând să-mi opresc tremurul dinţilor – în şoaptă spuneam cuvintele, cu toate că nu avea cine să mă audă – mă întrebam deci cuprins de frică dacă mergeam într-adevăr în direcţia în care trebuia să mergem, dacă am apucat-o pe drumul cel bun. Dar dacă... îmi spuneam, şi rămâneam cu gura căscată de uimire, dar dacă... repetam şi de frică nici nu îndrăzneam să-mi duc întrebarea până la capăt. Să ştii că... îmi spuneam, sigur, mai mult decât sigur... şi cuprins de panică începeam să trag de ceilalţi doi, trezindu-i cu de-a sila. Măi proştilor, le spuneam, treziţi-vă odată, vai şi amar de capul vostru, voi dormiţi, şi dacă aţi şti că noi ... Şi ei se trezeau atunci, se frecau la ochi, mă priveau buimăciţi. „Ce-i cu tine?" spuneau. „Ce-ţi veni aşa deodată,

suntem obosiți, ne odihnim și tu"... Și atunci, văzând cu câtă nevinovăție mă privesc, nu mai aveam curajul să le spun. Căutam chiar să mă mint, spunându-mi, că fără îndoială cel care a greșit eram eu, că mi se năzărise mie din te miri ce, și de te miri unde, și atunci înțelegeam să-i legăn ușor, așa ca pe niște băiețași, dragii mei, le spuneam, hai, dragii mei, adormiți din nou, fiți fără grijă, vă păzesc eu, nimeni n-o să îndrăznească să, și ei mă ascultau, coborau din nou fără griji în somn, e drept nu înainte de a râde de mine. „Te-ai speriat și tu, așa fără rost, spuneau ei și mă mângâiau pe obraz, îți lipsește experiența, asta e." „Da, spuneam eu mai mult ca să-i liniștesc, recunosc că-mi lipsește experiența", și când îi auzeam respirând liniștiți, prin somn, eliberați de orice grijă, frica mă cuprindea din nou. Cine știe și unde... Adică la un moment dat... Da, îmi spuneam, e destul un pas greșit, oricine știe foarte bine că... Bunii mei prieteni, spuneam, ei care nici nu... Apoi hărțile, se știe doar foarte bine că de cele mai multe ori... Și deodată sunt sigur că n-ar fi trebuit, și sunt atât de speriat încă, stau un timp cu capul cuprins între palme și meditez, apoi, de disperare, încep să mă rostogolesc prin iarbă ca un apucat, când oare, Dumnezeule, îmi spun, străduindu-mă să nu izbucnesc în lacrimi, da, pentru că n-ar fi trebuit, și mă sperii din ce în ce mai tare, pentru că în ciuda faptului că încerc să-mi amintesc, mi-e imposibil să-mi aduc aminte ceva precis, de ce și cum, adică ce încoace și pe dincolo, nu pot să-mi amintesc absolut nimic, încep să se încurce toate, în capul meu e o adevărată harababură. E o călătorie de mare importanță, spun cu încercând să arborez steagul de sărbătoare. Apoi mă cuprinde brusc o nesfârșită moleșeală,

o oboseală neașteptată, în scurt timp adorm eu capul între genunchi, încât cine știe după cât timp sunt trezit de ceilalți, eu, adormitul Maicii Domnului...

Mă trezesc deci în zori, cu mult înainte ca ceilalți să se trezească, și soarele nici nu răsărise încă, sau răsărise undeva dincolo de ceața aceea groasă, mă trezesc cu cumplite dureri de cap, mă trezesc plângând și motivul lacrimilor melc fusese undeva în somnul din care tocmai m-am trezit, continuai totuși să plâng fără să știu nici cu de ce, lacrimile îmi curg cu atâta ușurință, dar îmi place totuși să plâng, lacrimile mă mai ușurează, așa cum se întâmplă când ți-e bășica plină și urinezi îndelung ca să te mai ușurezi, și deodată în timp ce ud eu așa coada la pisică, un fel de frică, sau nu știu nici eu cum să-i spun, mă cuprinde, mă ia pe la spate, e ca un vânt rece, mai întâi o simt în moalele capului, încep să strig atunci, cei doi se trezesc, istericule, se răstesc ei la mine, dobitocule, îmi spun ei, și după aceea, mulțumiți că au reușit să mă umilească, se întorc pe partea cealaltă, își așază mâinile sub cap în loc de pernă, și în curând se lasă din nou cuprinși de somn, un somn dulce și liniștit, pe care eu nu pot decât să-l invidiez, pentru că totdeauna rămân treaz, cu toate că am această imensă grijă pe umeri, și simt atunci cum crește în mine o mare ură împotriva lor, împotriva somnului lor dulce. Dacă e așa, îmi spun eu, dimineața e rece, trupul meu e obosit, nu rezistă frigului, dacă e așa, m-am hotărât, vă părăsesc, plec, eu mă întorc, înțelegeți, vă las, pentru că cu singur am să regăsesc drumul, da, spun eu, și după ce mă ridic în picioare, după ce le adresez o ultimă privire, trebuie să recunosc, încărcată de dragoste, pentru că cu îi iubesc, am mai spus acest lucru, și mă doare că trebuie să mă despart de ei, după ce le arunc o ultimă privire, în

timp ce-mi leg șireturile de la pantofi, ii părăsesc, cum s-ar zice aproape cu durere în suflet, la început merg chiar foarte repede, cam fâstâcit, e adevărat, dar după foarte scurt timp îmi dau scama că nu am luat-o bine în graba mea, în loc s-o iau la dreapta, am luat o la stânga, ceea ce nu e același lucru. Atunci mă întorc la locul de unde am plecat, mai stau două, trei minute ca să prind puteri, le mai arunc celor doi, care își continuă somnul, o privire plină de dragoste, și după ce mă odihnesc prin urmare puțin, după ce fac o ușoară încălzire ca la un concurs, după ce le arunc o ultimă privire încărcată de cea mai sinceră afecțiune, o pornesc în direcția opusă. Alerg o vreme cu multă sprinteneală, dar trebuie să recunosc, nu peste mult timp, sunt din nou cuprins de îndoieli. Mă opresc, așadar, din alergat, rămân un timp nemișcat, nehotărât dacă e bine să mă întorc sau nu. Până la urmă fac calea întoarsă. Scot o bucată de hârtie și creion și calculez totul cu multă atenție. Bineînțeles, calculele mele sunt foarte exacte, apelez chiar la cunoștințele mele de mecanică a fluidelor și de geometrie în spațiu, pentru că de data asta sunt hotărât să nu dau din nou greș. E adevărat că pe măsură ce calculele mele devin din ce în ce mai complicate, și stabilirea cât mai exactă a drumului ridică din ce în ce mai multe probleme. Tot ce părea la început foarte simplu, adică o iei la stânga sau la dreapta, se complică teribil în timpul calculelor, încât nici cunoștințele mele de teorie a cuantelor nu fură de mare folos. Furios, în cele din urmă am renunțat la matematică, am aruncat în foc hârtiile și din nou m-am bazat pe minunata mea intuiție. Intuiție care m-a ajutat întotdeauna cu atâta eficiență, care n-a dat greș niciodată și închizând ochii, strângând puternic din dinți, am luat-o în direcția în care mă îndemna intuiția, și de data asta am

alergat, nu glumă, de data asta am depus toate eforturile posibile, pentru că nu mai aveam nici un dubiu, pentru că în aceste clipe eram sigur, eram convins că merg în direcția care trebuie, simțeam asta cum s-ar spune, alergam deci cu o sprinteneală cu totul ieșită din comun, cu un entuziasm care parcă dădea aripi picioarelor mele, în așa fel încât, în foarte scurtă vreme, am reușit să mă îndepărtez de locul de unde am plecat, adică de cei doi care continuau să doarmă, iar atunci când m-am oprit și m-am întors înapoi să văd unde sunt, cei doi se zăreau undeva foarte departe, nici cât o gămălie de ac, atât de departe încât nici nu-mi venea aproape să cred că am fost vreodată împreună. Și atunci m-am hotărât să fac un mic popas să mă odihnesc. Ei erau acum foarte departe și eu trebuia să-i părăsesc. Deodată am descoperit stând pe pământul jilav, făcut ghem, în dosul unui mic tufiș întâlnit în cale, ca ei să nu mă vadă, deodată am descoperit că cel mai important lucru când ei o hotărâre în genul celei luate de mine, adică faci drumul de-a-ndoaselea, cel mai important lucru e să știi foarte bine unde te întorci, adică locul, ținutul, orașul, țara, sau în tot cazul ceva de felul ăsta, care slujise drept punct de plecare, ori eu tocmai acest lucru îl uitasem, ori e un lucru știut că nu poți să te întorci decât dacă știi foarte bine unde vrei să te întorci, adică să ai un reper foarte precis spre care te îndrepți, făcând calea întoarsă, nu poți să te întorci decât acolo unde știi foarte bine că ai mai fost, ori eu tocmai acest lucru îl uitasem, tocmai acest lucru nu mi-l aminteam, adică acel loc foarte exact, unde am fost, acel loc de unde fără îndoială am plecat. Era un cer foarte albastru, am spus. Atât de albastru, am strigat eu și deodată am înțeles că era singurul lucru de care îmi aduceam aminte. Un cer albastru nu putea însă servi

drept punct de reper, în primul rând datorită dimensiunilor lui nesfârşite, ori eu aveam nevoie de un reper mult mai limitat şi mai precis decât cerul! Erau şi nişte nori, mi-am mai amintit, subţiri, foarte subţiri, am mai precizat eu, câţiva nori subţiri, care alergau mereu fără astâmpăr, dar îmi dădeam seama că toate astea erau nişte amănunte care îmi foloseau prea puţin. Apoi, o oboseală neaşteptată mă cuprinse şi m-am trântit la pământ ştiind că ei până la urmă au să mă găsească. M-am culcat pe pământul încă umed de roua dimineţii, am închis ochii şi am rămas un timp aşa, şi liniştea era atât de adâncă încât am avut o vreme impresia că pământul e pustiu şi că în această imensă pustietate singura fiinţă vie sunt eu. Asta mă în tristă puţin, dar în acelaşi timp, fără să-mi dau seama, mă umplu de bucurie. Şi în timp ce stăteam culcat pe pământul jilav, oarecum dezamăgit de eşecul încercărilor mele, cu capul îngropat în iarba uscată, de undeva de foarte departe am auzit venind spre mine ecoul paşilor lor şi am ştiut atunci că ei se apropiau, ei care erau de vreme îndelungată în căutarea mea, ei care mă vor face să mă simt mai puţin singur. La început abia auziţi erau aceşti paşi ai lor, apoi, pe măsură ce trecea timpul, din ce în ce mai apropiaţi, mai puternici, mai răsunători, şi auzindu-i, un fel de stranie bucurie coborî în mine. Ei se apropiau, apoi ajunseră lângă mine şi se opriră. „Măgarule!" spuse unul dintre ei, dar eu făceam pe mortul, îmi era frică să deschid ochii, încetasem aproape şi să respir. „Trădătorule", spuse la rândul lui celălalt, şi atunci hotărâi să mijesc un ochi: ei stăteau acolo în faţa mea, solemni şi plini de gratitudine. Totuşi, de frică, am închis din nou ochiul abia mijit şi ca să-i înduioşez într-un fel, am început să mă vait, să gem din toţi rărunchii. „Nu mai pot", spuneam eu printre gemete,

mă doare stomacul, mă dor rărunchii, mă dor parşivele alea de măsele, ajutaţi-mă, vă rog din tot sufletul daţi-mi o mână de ajutor... Lăsaţi-mă să mor", am strigat eu, văzându-i că rămân impasibili, hotărât să recurg la toate vicleniile ca să-i înduioşez. „Cabotinule! spuse atunci unul dintre ei, hai ridică-te odată, şi renunţă la toată mascarada asta penibilă." „Te doare în cur", spuseră ei şi începură să râdă, şi atunci nici eu n-am mai putut să mă prefac, am început să râd la rândul meu, şi cu lacrimi în ochi, cuprinşi de o neaşteptată afecţiune, ne-am îmbrăţişat toţi trei cu toată dragostea.

Ceea ce mă uimea cel mai mult era inconştienţa lor, faptul că ei nu aveau în această privinţă nici o bănuială, şi, ca să mă conving de acest lucru, o stat o bucată de vreme la pândă, le-am urmărit fiecare mişcare, îi spionam chir atunci când eram coborâţi în somn. Somnul lor era însă liniştit şi calm, nici o tresărire, nici o mişcare care ar fi putut trezi în sufletul meu vreo bănuială. Aveau un somn fără vise. Toate astea m-au dus prin urmare la convingerea că singurul care bănuia ceva, singurul care ştia, eram eu. La început, aceasta descoperire m-a umplut de spaimă, era o răspundere mult prea mare pentru umerii mei firavi, apoi bineînţeles am încercat să trag din această descoperire foloasele şi avantajele pe care ea mi le oferea. Cum eram singurul care ştiam, nu-mi rămânea bineînţeles decât o singură alternativă, să fug, şi anume cât mai repede cu putinţă, să-i părăsesc, să-i las în plata Domnului, de vreme ce, şi acest lucru îl ştiam numai eu, în mod sigur am greşit drumul. Aşa că într-o dimineaţă, nu cu mult înainte de apariţia zorilor, era acel ceas al zilei când lumina făcea eforturi să se nască, acel ceas de la sfârşitul nopţii, când somnul e foarte adânc, încât nu există pericolul

ca ei să se trezească și să observe dispariția mea, mi-am strâns calabalâcul și am plecat. Cei doi dormeau cu gura deschisă, i-am privit o vreme înainte de a pleca, mă despărțeam de ei fără greutate, le-am aruncat o ultimă privire, și i-am părăsit fără păreri de rău, sau remușcări, în clipele acelea mă simțeam foarte puțin legat de ei, aproape că îi uram pentru imbecilitatea lor crasă și pentru lipsa lor totală de fantezie. Cel mai ușor, la urma urmei, e să pui un pas înaintea celuilalt, asta oricine știe să facă, și ce făceau ei altceva oare, ce făceau decât să pună un pas înaintea celuilalt și asta încă de atâta timp, așa că privindu-i cum sforăie nu eram în stare să le găsesc nici un merit deosebit. Adio și n-am cuvinte, le-am spus, aruncându-le în față superbul meu dispreț, apoi m-am întors și am început să merg, îndepărtându-mă cu fiecare pas de ei, la început cu un pas, apoi cu doi, cu trei, și așa mai departe, nu mă grăbeam, mergeam cu mâinile în buzunare și admiram natura; luna era în al patrulea pătrat al ei, așa sfântă și clară, am spus, și aceste versuri foarte frumoase m-au făcut să am o bună părere despre mine. Apoi mi s-a părut că sunt ridicol făcând așa pe sensibilul și am spus din nou, uitându-mă de data asta în pământ și numărând pietricelele: Luna asta e o curvă. Și de data asta am fost mult mai mulțumit de mine, știam că chestiile alea poetice nu mă prind. Mergeam cu mâinile în buzunare, clin când în când săream jucând un fel de șotron, îmi simțeam însă picioarele anchilozate, probabil era și reumatismul de vină. Mergeam și tot mă îndepărtam de ei, cu care voiam să mă întorc de unde am plecat, să fac calea întoarsă, convins că inteligența mea cu totul excepțională mă va ajuta să găsesc drumul. Aveam în acele clipe, trebuie să mărturisesc, o părere foarte bună despre mine. Ce mai

încoace și încolo, mă credeam aproape genial! Mă opream din când în când, îmi priveam chipul reflectat în vreo băltoacă și încântat la culme, în vreme ce mă priveam din cap până în picioare, îmi spuneam fericit: „Genialule, mă genialule!", apoi aruncam cu o pietricică în balta respectivă, chipul mi se tulbura, ceea ce era foarte bine, că altfel, cine știe, tot privindu-mă, aș fi căzut până la urmă în boala narcisismului, ori chiar să mă îndrăgostesc de mine cel din băltoacă n-ar fi avut nici un haz. Pe măsură ce mă îndepărtam de ei, ziua creștea, la început o ceață deasă și umedă pluti în jurul meu, după aceea, nu mult după ce răsări soarele, ceața începu să se risipească, cu toate că umezeala mai stăruia o bucată de timp. Din când în când mă întorceam să-i văd pe cei pe care îi părăsisem și erau undeva foarte departe, încât abia puteam să-i zăresc, întinși în iarba jilavă, dormind încă, și privindu-i așa mici și neînsemnați, am început să-i disprețuiesc din ce în ce mai mult. Am pierdut prea mult timp cu ei, mi-am spus, eu care sunt o ființă atât de înzestrată. Nu meritau din partea mea atâta atenție. Apoi, deodată, a început să-mi fie puțin teamă. Dar dacă, mi-a trecut deodată prin gând, în dimineața asta superbă, cu soarele ăsta splendid, ei se trezesc mult mai devreme decât de obicei, și observă mult mai repede decât am calculai eu dispariția mea. La urma urmei, orice probabilitate e posibilă! la să-mi lac cu, mi-am spus, acoperirea la teren, ia să îmi lac cu o gropiță sau gropșoară, cum vreți să-i spuneți, încât să tragi cu tunul și să n-ai cum să mă găsești. Aveam o sticlă cu mine, o sticlă pentru apă, și cu sticla aia am început să sap, pământul era umed și se lăsa săpat cu ușurință și am reușit să sap o groapă nici prea lată, nici prea strâmtă, numai bună să pot intra în ea. Săpam și în vremea asta soarele creștea pe

cer, cu timpul începu să îmi fie foarte cald, şi cum tot nu avea cine să mă vadă, m-am dezbrăcat în pielea goală, am rămas cum m-a făcut mama, păstrând numai bocancii în picioare, ca să nu mă tragă şi să mă trezesc cu vreun guturai. Descotorosit de îmbrăcămintea mea greoaie, lucram cu mult mai mult spor şi destul de repede groapa fu suficient de adâncă ca să-mi permit să intru în ea. Am sărit aşadar în groapă, dar spre părerea mea de rău, mai aveam totuşi de săpat, groapa abia îmi ajungea până la mijloc. Într-o vreme dădui peste un strat de apă şi săpatul deveni mult mai dificil, pe măsură ce săpam apa creştea, şi cu toate că nu-mi făcea nici o plăcere să stau în apa aia împuţită, săpam în continuare. În sfârşit, groapa fu gata şi după ce intrai în ea constatai că depăşeşte cu o palmă creştetul capului meu, tocmai atât cât se cerea. Acum nu mai aveam grijă, eram apărat în mod excepţional. De binoclat, de acolo din groapă puteam să mă binoclez cât vreau, pentru că ei nu aveau cum să mă vadă. Am rămas un timp acolo, cu privirea ridicată în sus; deasupra mea se vedea cerul, priveam păsările care se îndreptau spre ţările calde, evitând să mă uit la pământul mocirlos de sub picioarele mele, asta m-ar fi indispus prea mult, îndreptându-mi privirea spre acel cer atât de albastru, atât de albastru, încât te dureau ochii, clipeam mereu din ochi, fără să vreau, pentru că lumina aceea, aruncată peste tot cerul acela nesfârşit, aproape mă orbea. Eram fericit gândindu-mă că, în mod sigur, ei îmi vor pierde urma, în aşa fel încât eliberându-mă definitiv de prezenţa lor stânjenitoare, să mă pot întoarce liniştit acasă. La iubita mea mamă, mi-am spus, iubita mea mamă care mă aşteaptă, mi-am spus privind cerul neasemuit de limpede. Sărmana, sărăcuţa de ea, mi-am spus, şi am

început să plâng în hohote, stă acolo, la fereastra răhățită de muște și mă așteaptă. Imaginea acestei mame în așteptare mă înduioșa în așa hal, că-mi tăie respirația. Trebuie să fie foarte bătrână, sărmana mea mamă, mi-am spus. Părul alb ca argintul și toate celelalte, ochii împăienjeniți de așteptare, și mai știu eu ce. Doamne Dumnezeule, e mare lucru sau ce lucru mare e să ai o mamă, o mamă pusă pe așteptat. Și încă la o fereastră! Acest spectacol pe care mi-l închipuiam mă emoționă tot mai mult, în cele din urmă începu să mă doară inima. Nu pot suporta atâta duioșie, am început să strig în gura mare. E peste puterile mele! Atâta duioșie, atâta dragoste, atâta dramă! Sentimentele profunde de care eram animat erau un prilej bun pentru gândire, așa că am început să gândesc! Stăteam acolo, în groapă, și gândeam! Gândirea îmi făcu foarte bine, mă stimulă, îmi făcu poftă de mâncare. Apoi chipul mamei se tulbură din nou, ochii mi se încețoșară iar, umplându-se cu lacrimi, lacrimi care începură să curgă în mod abundent, și am simțit că nu pot suporta atâta tristețe, inima mea foarte sensibilă nu putea suporta atâta durere. Iubita mea mamă! am strigat din nou, apoi într-un moment de inspirație sau de revelație, cine poate ști, am strigat: Mama mea e fecioară! Și iată-mă pe mine, fiul ei rătăcitor, care se întoarce la ea, stând deocamdată în această groapă puturoasă și luând apă la picioare. După socotelile mele, ora trebuia să fie destul de înaintată, cei doi se treziseră în mod sigur, descoperiseră dispariția mea și în clipele astea se foiau precis încoace și încolo, cuprinși de panică. Mi-i închipuiam holbându-se în stânga și-n dreapta cu mâinile la ochi, străduindu-se să mă descopere. Eu, la plecare, avusesem grijă să iau cu mine și binoclul, cu ochiul liber nu aveau bineînțeles ce să vadă, erau mult prea departe ca să

poată zări groapa în care stăteam ascuns. Încă puțin însă și vor începe să mă caute, mi-am spus eu, și supozițiile mele fură într-adevăr exacte, nu trecu nici o jumătate de ceas, că ei își începură urmărirea. La început, e adevărat, o luară în direcția contrară celei în care o pornisem eu, merseră mult timp în direcția aceea, până când eu, care îi urmăream tot timpul prin binoclu, nu mai reușii să-i zăresc. Probabil că după o vreme și-au dat totuși seama că au luat-o într-o direcție greșită, pentru că i-am văzut întorcându-se, i-am văzut mergând cu pași repezi, e adevărat că unul dintre ei rămânea totuși din când în când în urma celuilalt, în direcția în care eram eu ascuns. Când fură destul de aproape de mine, chiar în dreptul unei denivelări de teren, al unui mamelon care le ieșise în cale, se opriră și făcură ceea ce se cheamă mascarea la teren, adică se ascunseră în spatele mamelonului, în acest fel realizându-se un perfect echilibru, adică ei se ascundeau de mine în aceeași măsură în care eu mă ascundeam de ei. La început n-am înțeles sensul acestui joc de-a v-ați ascunselea, mi s-a părut chiar stupid, ca după aceea, cu timpul, să încep să fiu din ce în ce mai lămurit în legătură cu semnificația lui: voiau să mă obosească prin înfometare, strategie arhicunoscută, și mult folosită, care dăduse de cele mai multe ori în decursul istoriei cele mai remarcabile rezultate. Ei știau că nu am cu mine decât hrană rece și încă în cantități neglijabile, așa că se foloseau de ceea ce se cheamă în mod obișnuit slăbirea inamicului prin înfometare. Stăteau prin urmare în spatele mamelonului și așteptau. La început am suportat cu ușurință această situație, mai fumând o țigară, mai privind cerul, mai gândindu-mă la îndepărtata mea mamă care era fecioară. Proviziile mi le-am împărțit cu multă atenție, în așa fel încât să-mi ajungă pentru

vreme îndelungată. La fel am procedat şi cu apa. Soarele îmi bătea însă drept în creştet şi setea mă sufoca, aşa că rezervele de apă le-am terminat mult mai repede decât îmi făcusem eu programarea, iar din apa slinoasă în care îmi bălăceam picioarele nu voiam în nici un caz să beau. Ei continuau să stea în spatele mamelonului ăluia, aşteptând să mă predau. Ştiau că am hrană şi apă insuficientă, îi auzeam distrându-se pe socoteala mea în dosul movilei; cauza mea era aproape pierdută. Am rămas totuşi o vreme pe poziţie. Cu timpul, ei renunţară să-şi mai scoată capul din dosul gorganului să vadă ce fac, pentru ei eram încă de pe acum o victimă aproape sigură. Am rezistat cât am rezistat, ridicându-mă din când în când din groapă şi scoţând limba spre movila în spatele căreia erau ei ascunşi, arătându-le pumnul cu ciudă, apoi jocul ăsta de-a v-aţi ascunselea începu să mă plictisească şi hotărâi să mă dau bătut. Ceea ce am şi făcut până la urmă, având grijă să iau o mutră cât mai pocăită, sperând că în acest fel voi reuşi să-i impresionez. Ei însă nu prea luară în seamă mutra mea de înmormântare şi mă primiră cu strigăte de bucurie, îmbrăţişându-mă cu multă dragoste. Îmi promiseră încă de la început că în ce-i priveşte pe ei sunt gata să uite totul şi să mă ierte pentru necredinţa de care dădusem dovadă. Fiecare dintre noi aveam clipele noastre de slăbiciune, spuseră ei, îmbrăţişându-mă aşa cum ai îmbrăţişa un frate. Şi după ce se consumă şi solemnul moment al împăcării, ne continuarăm călătoria.

Singura soluţie era să fac calea întoarsă, ştiam însă că nu pot să-i părăsesc, ştiam că dacă aş fi încercat să fug, ei ar fi reuşit să mă găsească, aşa că ultimul lucru care îmi rămânea, eram destul de lucid ca să înţeleg asta, era să mă debarasez

de ei, să-i fac adică să nu mai existe. Ei, fie iertați, aș fi spus eu mult mai târziu, iubeau foarte mult florile și ca să par și mai convingător mi-aș fi dat ochii peste cap, în semn de adâncă durere și nimeni probabil n-ar fi bănuit adevărul, adevăr pe care numai eu singur puteam să-l cunosc. Aș fi lăsat să-mi curgă și câteva lacrimi, pe jumătate sincere pentru că eu totuși îi iubeam, cu toate că asfixierea datorită efectului toxic al crinilor fusese pusă la cale de mine. Așa mă gândeam eu, privindu-i cu cătă nepăsare își continuau ei somnul, fără să bănuiască gândurile urâte care îmi treceau prin cap. În fond și la urma urmei le pregăteam o moarte de poeți, de amante sau de regine detronate, o moarte pe care ei nici n-o meritau! Copiii vor învăța în acest fel despre ei la școală și vor lăcrima plini de compasiune deasupra cărților de citire. O moarte cerută deci din înalte rațiuni personale, plăcută și ușoară, pentru care ar putea chiar să-mi fie recunoscători. Din când în când mă voi apleca deasupra lor ca să văd dacă mai respiră. Le voi descheia cu multă dragoste cămașa la piept, îmi voi pune urechile în dreptul inimii lor așteptând ca respirația lor să devină tot mai greoaie, tot mai înceată, și respirația, într-adevăr, li se va auzi tot mai puțin, până când nu se va mai auzi deloc, și în acea clipă, într-adevăr unică pentru mine, eu voi ști, eu singurul supraviețuitor, că existența lor a luat sfârșit. Și cât de liber voi fi atunci, liber ca păsările cerului! O, am să le spun, am să-mi cer într-un fel iertare cu voce tare, cu toate că ei nu vor avea cum să mă audă, am să le spun cât de mult i-am iubit și cât de greu mi-a fost să recurg la această soluție disperată. Dragii mei, am să le spun, trebuie să mă iertați, și să mă înțelegeți, dar uneori în clipele de disperare te vezi obligat să recurgi la cele mai imposibile și mai absurde soluții. Așa-zisele soluții de forță

majoră. Nu se poate altfel, că doar oameni suntem cu toții, și care dintre noi e lipsit de păcate. Dar în timp ce-mi repetam panegiricul pe care îl voi ține la înmormântarea lor, știam – și această constatare trebuie să recunosc mă umplu de o adâncă tristețe – că niciodată n-am să fiu în stare să duc la îndeplinire hotărârea luată. Nervos, mi-am aprins o țigară, privindu-i cum respiră liniștiți, cum uneori mormăie un fel de cuvinte neînțelese prin somn și atunci mi-am dat seama că dacă îmi trecuse într-adevăr prin minte gândul exterminării lor, asta se datora în primul rând dragostei profunde ce le-o purtam. Poți ucide uneori din prea multă dragoste, mi-am spus eu în șoaptă sărutându-i cu multă dragoste pe frunte pe amândoi. Trebuia să rămân alături de ei, știam asta, și după ce m-am spălat pe dinți și pe picioare, m-am culcat lângă ei, învelindu-mă cu pătura lor, și în scurtă vreme am adormit. Apărea soarele, strălucea pe cer, un ceas sau două, un soare despre care e greșit spus strălucea, pentru că era atât de îndepărtat încât abia se zărea, un soare mic cât un ou de găinușă, împrăștiind o lumină tulbure și cețoasă, noi totuși ne bucuram, decât nimica, era bun și soarele ăla, apoi nici nu ne obișnuiam noi bine cu el, că și dispărea pe nesimțite, și nici întunericul nu se lăsa, ci un fel de amestec între zi și noapte, și noi ne continuam călătoria prin lumina de culoarea cenușii, la orizont din când în când câte o străfulgerare sângerie ne lumina fața, și noi știam atunci că soarele e acolo, dincolo de băltoaca aceea de sânge, soarele, care se străduia să răsară și nu reușea, se zvârcolea să iasă la lumină, fără să fie în stare, și atunci licăririle acelea se stingeau, lumina cenușie cuprindea întreg cerul și în astfel de momente o oboseală și o neliniște ciudată ne cuprindea, o sfârșeală neașteptată ne cobora în oase, încât abia reușeam

să ne mişcăm, şi în timp ce abia ne mai târâm, unul dintre noi spuse: femeile astea sunt atât de slabe, atât de lipsite de apărare. Femeile au părul lor lung, spuse după un timp din nou unul dintre noi, în vreme ce oboseala ne cobora grea ca de plumb în picioare, aşa încât abia mai puteam să ne mişcăm, mergeam ca prin vis pe jumătate adormiţi, târşindu-ne picioarele. „Ce-i cu femeile?" întrebă din nou cineva şi întrebarea îl obosi atât de mult, încât făcu eforturi zadarnice să o mai poată continua, fraza rămânând în aer, suspendată, neterminată. „Sunt lipsite de apărare", spuse din nou un altul, cu o voce atât de înceată şi de stinsă încât abia se putu auzi ce spune. „Cine, întrebă un alt glas la fel de stins, cine e lipsit de apărare?" „Ele", şopti din nou acelaşi, dar mult mai târziu, după o îndelungată pauză. „De ce, întrebă atunci, de ce sunt atât de lipsite de apărare?" Întrebarea pluti mult timp în aer, rămânând în cele din urmă fără răspuns. „Uneori sunt cărunte, am spus cu, îmbătrânesc adică", am adăugat, şi nu ştiu de ce aveam impresia că altcineva spunea vorbele astea, că nu din gura mea ies, şi ca ei să nu mă vadă plângând, mi-am coborât capul în pământ, făcându-mă că sunt în căutarea unui lucru pe care l-am pierdut. „Ele cred în învierea morţilor", spuse cineva pe neaşteptate şi începu să râdă în gura mare. „Sunt lipsite de minte, sărmanele, n-au minte, n-au minte!" strigai eu şi începui să dau din cap în stânga şi în dreapta, arătându-mi în acest fel compătimirea pe care le-o purtam sărmanelor. „Haideţi să mergem aşa plini de voioşie şi să vorbim despre femei, propuse altul, cu o voce destul de vioaie. Aşa, o să vedeţi şi voi, timpul trece mult mai repede. Apoi începu să povestească şi noi ascultându-l furăm din nou cuprinşi după un timp de o toropeală uşoară, şi dacă la început am înţeles ce spune, cu

timpul vorbele lui deveniră tot mai confuze și tot mai lipsite de înțeles. „Da, am spus amândoi, după ce el terminase de povestit, ca să-i arătăm că am fost atenți, cu toate că în cele din urmă habar nu aveam ce povestise, da, da, au părul lung, da, da, am spus noi într-un glas, sunt lipsite de apărare, ai dreptate, ai dreptate, ai perfectă dreptate? Vorbeam însă cu ochii cârpociți de somn și înainte chiar de a ne termina vorbele adormirăm și ne prăbușirăm ca niște butuci la pământ.

Da, am spus în vreme ce încercam să ridic privirea spre cer, sunt tot norii aceia subțiri ca niște eșarfe, norii aceia transparenți, pe care i-am mai văzut cândva, odată, demult, poate că totuși, am spus, dar nu, era ridicol să cred așa ceva, era ridicol să încerc să-mi închipui, și cum mergeam cu gura căscată privind norișorii aceia rozalii, încercam să-mi amintesc, nu, mai bine nu, totuși eu voi încerca, și cum merg fără să mă opresc, inutil, imposibil să mă pot opri, ca o jucărie căreia i s-a întors arcul, sau nu ca o jucărie, pentru că orice s-ar spune picioarele mă dor cumplit, și eu continuu să merg, norișorii aceia dulci și suavi spun, îmi amintesc, strig, după aceea, ceva mai târziu, da, îmi amintesc, știu foarte bine că-mi amintesc, și mai știu cât de călători pot fi norii aceia și cât de repede vor trece ei, și cum singur mă voi trezi sub un cer atât de albastru, atât de albastru, ploaia a rămas în urmă, și vântul a rămas în urmă, și ninsorile, chiar și ele, albele ninsori s-au sfârșit pentru totdeauna, sub un cer imens ca un clopot de sticlă, foarte igienic, sub un cer dezinfectat, și ce frumos e să mergi, să pui un picior înaintea celuilalt, câmpiile întinse, plate și nici glod sau mocirlă scârboasă nu vezi, vin doar cele mai

frumoase clipe ale zilei, cele mai frumoase clipe ale anului, cele mai frumoase clipe ale vieții, cum se mai spune, și drumul e uscat ca în palmă, ușor în pantă, încât ca să-ți cruți picioarele poți merge și de-a rostogolul, dar eu prefer să merg în două picioare, pun un picior înaintea celuilalt, fac cinci pași și o iau la stânga, mai fac cinci pași și o iau la dreapta, apoi tot așa din zece în zece pași, din o sută în o sută de pași, totul e doar calculat cu mare exactitate, apoi ce frumos e, căci acum iată-mă trecând printr-un câmp de flori, apoi în stânga și în dreapta mea sunt arbori foarte înalți cu coroanele înfipte undeva în cer, și florile pe lângă care trec cât de delicate sunt și, nu știu cum, transparente, și atunci alerg din floare în floare, uit până la urmă să-mi număr pașii, și tot alergând așa, timpul se scurge cât se poate de plăcut, fac niște buchețele frumoase de flori pe care am grijă să le așez la rădăcina copacilor, și din când în când, atunci când sunt cuprins de melancolie, rup petalele florilor una câte una, mă iubește, nu mă iubește, apoi strig în gura mare adevărul, ea mă iubește, ca apoi să mă simt poate puțin încurcat, ea, spun încă o dată cu ciudă, ea prin urmare, iată o încurcătură, o neașteptată și veselă încurcătură, o! cât de plăcut e să mergi printre arbori, cât de plăcut e să mergi așa, fără să te gândești la nimic, iar când ți-e foarte somn, poți să te oprești, poți să te întinzi pe iarba mătăsoasă și să adormi, să adormi ascultând de exemplu păsărelele cum cântă, pentru ca, e și firesc, în pădure sunt foarte multe păsărele și toate cântă luându-se la întrecere, și acum știu că stau în mocirla aia puturoasă prăbușit acolo, cu capul îngropat în noroi, căzuseră ploi dese acum la apropierea iernii, toamna fusese foarte lungă și ploioasă și la un moment dat n-am mai putut să merg, la un moment dat am căzut, m-am

prăbuşit în noroi, m-au părăsit puterile şi când după un timp am încercat să mă scol în picioare din nou, ridicându-mi mai întâi capul, n-am reuşit să văd nimic înaintea mea, din pricina noroiului care îmi şiroia pe faţă, n-am văzut, şi asta nu imediat, decât un cer foarte jos, din care apa continua să curgă, şi când am încercat să mă ridic am constatat că încercările mele erau inutile, pentru că de câte ori mă ridicam alunecam din nou cu repeziciune, eram probabil şi mult prea slăbit ca să mă pot ţine în picioare, şi de câte ori mă ridicam, ca după aceea să cad din nou, obrazul meu se lovea de mocirla aia plescăind foarte neplăcut, şi nici nu era prea recomandabil să rămâi în picioare, bătea un vânt rece şi neprietenos, vânt pe care atâta timp cât erai una cu pământul bineînţeles că nu-l simţeai, dar care te şfichiuia amarnic îndată ce încercai să te ridici în două picioare, mi-e frig, am strigat eu atunci revoltat la culme, mi-e tare frig, m-am tânguit eu, vreau să mă încălzesc, vreau să fac o baie caldă, vreau o cămaşă curată, şi o cravată roşie cu buline albe, vreau un ceas cu cuc care să mă trezească în fiecare dimineaţă, şi după ce mi-am strigat dorinţele cu voce tare ore în şir ca un apucat, am început să mă târăsc spre râul care curgea în şuvoaie tulburi nu departe de mine, şi profitând de malul abrupt al râului m-am ascuns acolo făcându-mă ghem şi ferindu-mă în acest fel de stropii reci şi neprietenoşi ai ploii care continuau să cadă, şi am stat multă vreme acolo aşteptând să mi se usuce îmbrăcămintea muiată de ploaie şi în zilele care urmară, zile în care mă hotărâi să mă pregătesc din nou de drum, răsări soarele, un soare rece şi neprietenos, pentru că iarna era aproape, ştiam deci că în curând voi merge păşind pe catifeaua moale şi diafană a ninsorii, şi cum mergeam am ştiut că, dar asta n-avea

aproape nici o importanță, am știut că de acum înainte voi continua să merg în același fel, adică punând un picior înaintea celuilalt, și poți să mergi mereu așa, dar nu cinci pași la stânga și apoi la dreapta și așa mai departe, fără numărătoarea asta pe care s-o poți face trebuie în primul rând să știi matematică, să treci pe lângă ferestre puternic luminate și să privești înăuntru, să-ți arunci o singură privire fără să te oprești, să-ți continui drumul, să strigi din tot sufletul: Maria, Maria, să treci, fără să aștepți la nesfârșit, da' e mult mai bine să nu aștepți, mult mai bine e să treci mai departe pentru simplul motiv că te grăbești, că timpul ți-e măsurat, orice întârziere e rău venită, dar nu e bine să te gândești acum la asta, tocmai acum când începe să se lase seara, când în întunericul din jur abia ți se aude respirația, acum trebuie să te odihnești, să închizi ochii, să te ghemuiești, ca nu cumva să ți se facă frig, acum trebuie să stai în cea mai adâncă groapă, acolo unde mocirla poate fi caldă încă, acum trebuie să nu te gândești la nimic, să asculți doar vuietul permanent al vântului, să asculți ropotul rece și înghețat al ploii, acum trebuie să încerci să-ți oprești lacrimile de teamă ca nu cumva ele să-ți înghețe pe față provocându-ți răni foarte adânci, mai e și scărpinatul până la sânge, de asemenea cât se poate de periculos, sunt toate acele eczeme care datorită murdăriei până la urmă îți acoperă corpul... să merg cu ochii închiși, sticla pisată a zăpezii îmi pătrunde în ochi, împiedicându-mă, lovindu-mi gura, să mergi așa fără dinți, scuipându-i în nisip unul câte unul, sângele cald al gingiilor simțindu-l în gură și cum mai zâmbesc cu gura mea știrbă, făcând semne păsărelelor cu mâna mea dreaptă și cu stânga scărpinându-mă în cur, cum mai țopăi într-un singur picior,

şi anume în cel drept, pentru că la stângul m-am trezit cu o frumoasă cangrenă, privindu-mi piciorul, putred pe jumătate, o plăcută duhoare urcă spre nările mele şi acum noi stăm toţi trei îmbrăţişaţi, sprijinindu-ne unul de celălalt, ţinându-ne cu mari eforturi în picioare şi când unul dintre noi cade, celălalt îi ridică, încet, cu mare precauţie, aşa cum ridici un bolnav, un bolnav pentru care fiecare atingere e îngrozitor de dureroasă, şi mergem sprijinindu-ne unul de celălalt în marea tăcere care s-a lăsat în jurul nostru, nu se aud decât păsări îndepărtate ţipând trist şi prelung, atât de îndepărtate încât până la noi nu mai ajung decât ciudate ecouri, şi dacă unul dintre noi cade, nu ne oprim, mergem mai departe, ştim doar atât de bine că până la urmă, şontâc, şontâc, el va alerga după noi ca să ne ajungă din urmă, şi acum merg căutând mai ales să am o ţinută cât mai demnă, un mers cât mai plăcut la vedere, un bărbat când merge nu trebuie mai ales să-şi mişte şoldurile, trebuie să meargă cu pieptul bombat înainte cum bine se ştie şi mai ales nu e indicat să-şi scoată prea mult fundul în afară ca să nu pară suspect, şi încerc să merg păstrând cu sfinţenie regulile impuse de cel mai exigent regulament cu putinţă, dar nu ştiu de ce mă apucă aşa un tremurici cu totul pe neaşteptate, alunec până la urmă, mersul reglementar se duce şi el dracului şi se întâmplă să mă lase amândouă picioarele şi atunci mintea mea de o extraordinară inventivitate confecţionează chiar un fel de cărucior pe care instalez un scăunaş ca să nu fie neapărat necesar să pedalez şi în tot acest timp îmi expun picioarele bolnave la soare, e şi acesta un fel de a face plajă, stau în micul meu vagon automat cu cracii în sus şi, încet, încet, prind din nou puteri, prefăcutule,

îmi spuseră ceilalți care gâfâind mă ajunseră din urmă, apoi am mers toți trei de-a lungul unor râuri înghețate, acoperite de o ceață subțire și foarte tristă, adevărul e că nu ne mai țineau balamalele și plângeam adeseori toți trei suflându-ne nasul cu zgomot în batistă, noi, spuneam, ele care, mai ales că știm foarte bine cât de mult ele, copacii, strigam, umbra lor vedre, pătrunzi în ea ca într-o apă, nu-i așa, umbra lor verde, adeseori am încercat, niciodată să nu crezi că, mai ales primăvara târziu când păsările, nu primăvara, toamna adeseori când păsările, ele care mai ales toamna, nu, mătasea părului ei, capul i se mișcă în toate părțile, nu-i așa, fiecare mișcare, am să revin, mâine, să urc până la acel turn foarte înalt, seara e bine să ne spălăm picioarele, apa rece e atât de odihnitoare, scoate parcă oboseala din oase, de atâta umblat picioarele au început să sângereze, fără să mai vorbim de bătături, iarba prin care treceam era foarte înaltă și un soare splendid dădea ierbii o ciudată transparență și ea trecea desculță prin iarbă, pruncul în brațele ei arse de soare scâncea încet, și noi mai aveam un drum lung de parcurs, ploi și mari descărcări electrice erau anunțate pretutindeni, ele care mai ales dacă e târziu, știu foarte bine că ele, mâinile care neputincioase, nu-i așa, întotdeauna neputincioase, lasă-le să cadă, așa răsfirat, poate că niciodată, în tot cazul e vorba de mers, pașii își știu atât de bine, c vorba să ajungem lângă, e vorba să urcăm, e vorba să coborâm, să mergem drept înainte, din nou să o luăm drept înainte, cât vezi cu ochii prin urmare, mai ales atenți să nu alunecăm pe împuțitele coji de banană, să nu ne împiedicăm de un mamelon, să nu folosim încălțăminte proastă, să nu alergăm, să nu mâncăm în timpul mersului și să respirăm regulat, să-i

văd mai ales ochii, întotdeauna când doarme trebuie să cauți să-i asculți respirația să ajungem împreună acolo unde, nu, niciodată n-am să uit că acolo, și mai ales să mergi privind drept înainte, nici o privire aruncată în dreapta sau în stânga ta, să mergi împleticindu-te, și când ești gata să cazi, ei să te prindă de turul pantalonilor, mersi să spui și încet, încet, ochii să ți se împăienjenească de atâtea ore de nesomn, încet, încet să adormi în timpul mersului și mergând cu ochii închiși mă trezesc deodată într-o groapă împuțită, împiedicându-mă în mătasea broaștei, și cum e toamna târziu umezeala nu-mi face bine la picioare, holbează-ți ochii îmi spun, holbează-ți bine ochii în timp ce mergi, altfel cine știe unde dracu' te mai trezești, și e un câmp atât de întins, încât nu i se pot zări marginile, pământul înghețat sub picioare, și iarba atât de plăcută la pipăit sub picioarele mele desculțe, mari parcuri englezești pe care le străbat acum, mari întinderi cu gazon verde, la umbra arborilor seculari, cum se mai spune, bătrânii arbori foșnindu-și frunzele verzi, acel verde de toamnă, verdele care începe să îngălbenească și asta cu fiecare zi care trece, parcuri englezești, prin urmare, cu gazon verde, pe care le străbat căutând să-mi umplu plămânii cu aerul acela minunat și fără să pun la socoteală mirosul crinilor albi, înalți cât un om, cu capul greu amețit de atâta miros, și mergem acum ținându-ne de mână, mergem în vârful picioarelor ca să nu vină grădinarul și păsărelele sunt mai vesele decât oricând, chiar dacă se răhățesc mereu cu nerușinare, păsărelele prin bătrânii arbori ai parcului englezesc, copacii atât de bătrâni încât uneori, cu totul pe neașteptate, se prăbușesc la pământ, scorburi uriașe în care și-au făcut culcușul tot felul de

animale de care eu mă tem, şi de atâta soare, fierbinte, ucigător, iarba parcului se usucă, de atâta soare cenuşa drumului e atât de fierbinte încât picioarele mele sunt arse, adevărate răni pe care ca să mi le vindec trebuie să stau cu picioarele în sus, să stau aşa nopţi întregi, mai ales când cade ploaia şi atunci picioarele mele înfierbântate se mai răcoresc puţin şi chiar rănile, încet, încet, sub efectul binefăcător al ploii sărate, mi se vindecă, şi picioarele mele sunt îndreptate chiar acum spre steaua care undeva departe, dar asta în nopţile seci şi uscate, nopţi în care nu cade o picătură de ploaie, nopţi în care cerul cu toate stelele lui, nopţi în care cerul cu toate, mai ales aceste nopţi fierbinţi, când e tot atât de cald ca şi ziua, pământul încă fierbinte care păstrează până spre ziuă căldura zilei, nopţi în care pământul arde ca un cuptor aprins, iarba pârjolită de soare, iarba uscată fărâmiţându-se sub picioare, nopţi în care cerul, până târziu, înspre ziuă, când steaua începe încet, încet să pălească până spre ziuă când în sfârşit adorm, făcut covrig pe pământul uscat, atât de fierbinte de parcă aş dormi pe un cuptor încins, în gură cu cenuşa fierbinte, uscată, un fel de făină pe care saliva mi-o transformă într-un fel de pastă subţire, cenuşa fierbinte păstrându-mi în ochi şi în nări, tot părul mi-e plin de cenuşa asta ca de mătreaţă, dar când deschid ochii în nopţile mele de insomnie, cenuşa începe să alunece deasupra ochilor mei, răsfirată de gene asemeni unei pânze subţiri şi asta e foarte impresionant, pentru că prin stratul acela subţire de cenuşă văd stelele sau mai bine zis steaua, să închizi uşa, îmi spusese, să nu laşi uşa deschisă, şi acum picioarele mele bandajate simt mai puţin fierbinţeala drumului încins, ceea ce se poate numi adaptarea la

condițiile vitrege ale drumului, un fel de plute improvizate în mare grabă pe care mă las să alunec, e mai odihnitor așa să te lași purtat de apa aceea, e adevărat, nu tocmai curată, dar mai e și sentimentul alunecării care e foarte plăcut, să aluneci prin urmare, fără să mai pun la socoteală că în acest fel ești ferit de zdruncinături, apa domoală curgând leneșă la nesfârșit, apa domoală, în voia ei prin urmare, e destul să ții ochii închiși, șerpi prelungi care lunecă pe lângă plută, dar marile ape sunt atât de îndepărtate, atât de departe, și această bălțoacă unde mi se încurcă picioarele în mătasea broaștei, și orăcăitul ăsta permanent pe care la urma urmei nimeni nu mă obligă să-l suport, și toate aceste întinderi mocirloase pe care vrând-nevrând trebuie să le străbat, umezeala care mă pătrunde până la ficat, cum se spune, până la rărunchi, și ceața care e foarte deasă și care mă împiedică să respir, ceața umedă, parșivă, alunecând de-a lungul corpului meu, ceața prin care e atât de greu să vezi steaua cu toate că cerul e în mod sigur senin, doar acolo, sfredelind ceața, o pată doar, ceva mai albicioasă și înaintând prin ceață de parcă aș fi mers prin vată, mai puțin uscată desigur, valuri de ceață venind cine știe de unde și îndreptându-se spre cine știe unde, și undeva foarte departe un far care cheamă mereu și țipătul ascuțit al sirenelor mă fac să înțeleg că marea trebuie să fie undeva foarte aproape, mari transatlantice pe care la un moment dat am chiar impresia că le zăresc prin noapte și chiar vuietul mării mi se pare că-l aud, ca după aceea, și asta în cel mai scurt timp, totul să rămână în urmă, chiar sirenele auzindu-se din ce în ce mai surd, îndepărtându-se cu fiecare pas pe care-l fac, chiar farul, care își trimisese mereu luminile în direcția mea,

descoperindu-mă din când în când fără să fiu însă văzut din cauza ceței, îl vedeam acum aruncându-și jeturile undeva foarte departe și după ce ceața se împrăștie, după ce noaptea se golește de ceață devenind mai transparentă și mai fluidă, văd din nou steaua și tot holbându-mă la ea mă trezesc din nou la pământ, și întunericul e atât de dens că nu văd la un pas înaintea mea, poți să-l tai cu cuțitul, cum se spune, noi mergeam ținându-ne de mână, unul în spatele celuilalt și dacă unul dintre noi se împiedică și cade, hop și noi după el, dacă unul cade, să zicem, într-o groapă sau în vreo trapă deschisă, hop și noi călare peste el, și erau copaci mari și negri pe cerul acela de culoarea laptelui, mai ales în zori, când cerul nu mai are nici o culoare, mai ales în zori, când oboseala e mai puternică decât oricând, când mergi bâjbâind, cu ochii cârpiți de somn, mai ales în zori când, vara în zori, toamna, zorii umezi și tulburi, toamna, târziu spre seară, păsări negre acoperind cerul, acoperind soarele, ele călătoresc, îmi zic eu, și sunt atât de sus, încât n-am cum să le ajung cu mâna, și noaptea, undeva foarte departe, glasul cuiva străbate până la mine, cheamă pe cineva, am eu impresia, fără să înțeleg bineînțeles ce spune, glasul cuiva sfâșiind liniștea calmă a serii, și am hotărât să merg mai ales noaptea, noaptea când bate un vânt care te mai răcorește puțin, și nici distanțele nu par chiar atât de mari din cauza întunericului, care face să nu vezi prea departe înaintea ta, noaptea sunt și stele pe care poți să le privești, și tot privindu-le nu simți cum trece timpul, noaptea, mai ales întunericul, el te apără desigur, noaptea, întunericul și stelele atât de îndepărtate, în jurul tău, noaptea, întunericul care te apără, simți mai puțin ploaia, simți mai puțin vântul, și mie îmi place să merg mai ales noaptea, să

merg foarte repede, să mă grăbesc, noaptea vezi steaua, cazi, apoi te ridici și vezi steaua, simți mai puțin frigul, pentru că uneori se întâmplă ca în timpul nopții vântul să se oprească, și câteodată te oprești ca să respiri puțin, să asculți cum ciripesc păsările cât e noaptea de lungă, și câmpia se întinde nesfârșită înaintea ta și tu trebuie să mergi cât e noaptea de lungă, dar noaptea dacă cerul e senin, dacă ridici privirea, e imposibil, noaptea când liniștea e atât de adâncă și când

Timișoara, iunie 1970

Colecția

HOFFMAN CONTEMPORAN

1 / Fănuș Neagu / Îngerul a strigat
2 / Emil Bărbulescu / Noi cei care am trădat
3 / Cella Serghi / Genţiane
4 / Constantin Lucescu / În numele speranţei
5 / Nicolae Tița / Caii lui Dumnezeu
6 / Cella Serghi / Pe firul de păianjen al memoriei
7 / Mircea Micu / Întâmplări cu scriitori
8 / Fănuș Neagu / Scaunul singurătății
9 / Emil Bărbulescu / Nicolae Ceaușescu a fost unchiul meu
10 / Sidonia Drăguşanu / Într-o gară mică
11 / Nicolae Tița / Apa morților
12 / Cella Serghi / Aceasta dulce povară, tinereţea
13 / Sidonia Drăguşanu / Doamna cu ochelari negri
14 / Cella Serghi / Iubiri paralele
15 / Mircea Micu / Patima
16 / Nicolae Tița / Îngeri de sticlă
17 / Sidonia Drăguşanu / Jurnalul Aurorei Serafim
18 / Cella Serghi / Pânza de păianjen
19 / Dinu Săraru / Ultimul ţăran din Slătioara
20 / Lucia Demetrius / Triptic. Oglinzi aburite
21 / Lucia Demetrius / Triptic. Portretele au coborât din rame
22 / Lucia Demetrius / Triptic. Ultimul vlăstar
23 / Cella Serghi / Mirona
24 / Zaharia Stancu / Jocul cu moartea
25 / Zaharia Stancu / Uruma
26 / Zaharia Stancu / Desculț
27 / Lucia Demetrius / Lumea începe cu mine!

28 / Ovidiu Onisei / Viaţa de „după”
29 / Nicolae-Florentin Petrişor / Transatlantica
30 / Mihail Soare / Inflexiuni
31 / Marina Costa / Soarta mercenarului şi alte destine
32 / Ovidiu Onisei / A fost odată ca altădată
33 / Radu Sorescu / Opera lui Octavian Paler
34 / Radu Sorescu / Petre Ţuţea. Viaţa şi opera
35 / Zaharia Stancu / Dulăii
36 / Nicolae-Florentin Petrişor / Portretul profesorului
37 / Eugen Simion / Marin Preda. Portretul scriitorului îndrăgostit
38 / Nicolae-Florentin Petrişor / Ne privesc iubirile care mor
39 / Virgil Carianopol / Scrisori către plante
40 / Virgil Carianopol / Scriitori care au devenit amintiri
41 / Ion Saimac / Misterele literei V
42 / Ion Saimac / Dincolo de ţipătul pescăruşilor
43 / Ion Saimac / Călugărul
44 / Nicolae-Florentin Petrişor / Iubita arhitectului
45 / Nicolae-Florentin Petrişor / Umbra care pălmuia trecătorii
46 / Nicolae-Florentin Petrişor / O împuşcătură în casa scării
47 / Nicolae-Florentin Petrişor / Valiza cu cărţi
48 / Nicolae-Florentin Petrişor / Dragostea în vremea baricadei
49 / Nicolae-Florentin Petrişor / Klinica
50 / Nicolae-Florentin Petrişor / Eleganţa ei părea o ameninţare
51 / Ion Marin Iovescu / Nuntă cu bucluc
52 / Dana Manoli / Povestea Siminei Vechi
53 / Sorin Titel / Valsuri nobile şi sentimentale
54 / Sorin Titel / Copacul
55 / Sorin Titel / Noaptea inocenţilor
56 / Sorin Titel / Reîntoarcerea posibilă
57 / Sorin Titel / Dejunul pe iarbă
58 / Sorin Titel / Lunga călătorie a prizonierului
59 / Sorin Titel / Ţara îndepărtată
60 / Sorin Titel / Pasărea şi umbra

61 / Sorin Titel / Clipa cea repede
62 / Sorin Titel / Femeie, iată fiul tău
63 / Sorin Titel / Melancolie
64 / Sorin Titel / Patimile. Scenarii de film
65 / Ana Dobre-Pelin / Secretele Otiliei
66 / Marina Costa / Pribegii mărilor
67 / Fănuș Neagu / Frumoși nebuni ai marilor orașe
68 / Fănuș Neagu / Dincolo de nisipuri
69 / Gheorghe Smeoreanu / Regele și regina sistemului solar
70 / Ion Predescu / Bibliografii asumate
71 / Nicu Cismaru / Ecoul clipelor de ceară
72 / Sorin Titel / În căutarea lui Cehov
73 / Iosif Titel / Clipa i-a fost prea repede – Viața lui Sorin Titel
74 / Sorin Titel / Herman Melville. Fascinația mării
75 / Sorin Titel / Pasiunea lecturii

Tiarul executat de
EDITURA HOFFMAN SRL
Tel: 0740.984.910
contact@EdituraHoffman.ro
www.EdituraHoffman.com
www.EdituraHoffman.ro
www.HoffmanPrint.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România